

Mjesni govor Svete Marije

Erdelji, Suzana

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:906489>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

SUZANA ERDELJI

MJESNI GOVOR SVETE MARIJE

Diplomski rad

PULA, 2017.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

SUZANA ERDELJI

MJESNI GOVOR SVETE MARIJE

Diplomski rad

JMBAG: 0009053338, redoviti student

Studijski smjer: Hrvatski jezik i književnost

Predmet: Dijalektologija hrvatskoga jezika

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Kroatistika

Mentorica: dr. sc. Lina Pliško, izv. prof.

Pula, rujan 2017.

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Suzana Erdelji dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da se mojim diplomskim radom pod nazivom „Mjesni govor Svete Marije“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

_____

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Suzana Erdelji, kandidat za magistru edukacije hrvatskoga jezika i književnosti, ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

SADRŽAJ

1. Uvod.....	7
2. Mjesni govor Svete Marije u povijesnom i zemljopisnom kontekstu	10
3. Dosadašnja istraživanja	12
4. Metodologija istraživanja	15
5. Rezultati istraživanja	16
5.1. Fonološke značajke govora Svete Marije.....	16
5.1.1. Vokalizam	16
5.1.2. Ostale vokalske značajke	16
5.1.2.1. Refleks jata	16
5.1.2.2. Refleks poluglasa.....	16
5.1.2.3. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /.....	17
5.1.2.4. Samoglasnički inventar u naglašenoj poziciji.....	17
5.1.2.5. Umetanje samoglasnika	18
5.1.2.6. Redukcija nenaglašenih samoglasnika	19
5.1.2.7. Promjena <i>aj</i> > <i>ej</i>	19
5.1.3. Akcenatski sustav.....	19
5.1.4. Konsonantizam	22
5.1.5. Ostale konsonantske značajke	22
5.1.5.1. Suglasnik <i>v</i>	22
5.1.5.2. Suglasnik <i>x</i>	24
5.1.5.3. Suglasnik /.....	25
5.1.5.4. Sekundarni skup <i>lj</i>	26
5.1.5.5. Palatalni nazal <i>ň</i>	26
5.1.5.6. Skupovi labijal + <i>j</i>	26
5.1.5.7. Refleks <i>d'</i> i sekundarno <i>dj</i>	26
5.1.5.8. Refleski <i>*stj</i> i <i>*skj</i>	27
5.1.5.9. Skup <i>tj</i> (< <i>*təj</i>).....	27
5.1.5.10. Refleksi <i>*zdj</i> i <i>*zgj</i>	27
5.1.5.11. Refleksi <i>čbr-</i> i <i>čer-</i>	27
5.1.5.12. Refleks palatalnoga <i>r</i>	27
5.1.5.13. Suglasnik <i>j</i>	28
5.1.5.14. Prijelaz <i>m</i> > <i>n</i> i <i>n</i> > <i>m</i>	28
5.1.5.15. Zamjenjivanje suglasnika u suglasničkim skupinama	29

5.1.5.16.	Ispadanje suglasnika u suglasničkim skupinama	29
5.1.5.17.	Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na početku riječi	29
5.1.5.18.	Nepostojanje opreke između č i ć	30
5.1.5.19.	Gubitak fonema	30
5.2.	Morfološke značajke govora Svete Marije	31
5.2.1.	Gubljenje morfološke posebnosti vokativa jednine	31
5.2.2.	Imenice	31
5.2.2.1.	Deklinacija imenica a-vrste	31
5.2.2.2.	Deklinacija imenica e-vrste	34
5.2.2.3.	Deklinacija imenica i-vrste	35
5.2.3.	Pridjevi	37
5.2.4.	Zamjenice	40
5.2.5.	Brojevi	45
5.2.6.	Glagoli	47
5.2.7.	Prilozi	51
5.2.8.	Prijedlozi	53
5.2.9.	Veznici	55
5.2.10.	Uzvici i čestice	56
6.	Zaključak	58
7.	Literatura	60
8.	Prilozi	62
9.	Sažetak	102
10.	Summary	103

1. Uvod

Svaki je jezik sustav, pa tako i hrvatski. On obuhvaća mjesne govore (koji pripadaju narječjima), supstandardne govore (gradske govore i žargone) te hrvatski standardni jezik koji je uređen eksplicitnom normom. Alokalan je te se po njemu ne raspoznaje iz kojega su kraja ljudi, a čije poznavanje omogućuje komunikaciju među govornicima bez obzira na to u kojemu dijelu Hrvatske živjeli, odnosno kojim narječjem, dijalektom i mjesnim govorom govorili. Sve što se može izraziti standardnim jezikom, može se i govorom svakoga pojedinog sela. Dakle, i govor pojedinoga sela ima svoju normu (fonološku, morfološku, leksičku itd.), no ta je norma uzusna (spontana) zato što je nešto uobičajeno, odnosno zato što većina ljudi to tako kaže pa je većina govornika to tako spontano usvojila u djetinjstvu. Takva norma može biti zapisana u dijalektnim rječnicima, gramatikama i sl. Da u mjesnim govorima ima norme, dokaz je što stanovnici nekog mjesta odmah prepoznaju onoga tko ne upotrijebi dobro njihov govor te ga po običaju isprave. Dodate li u Svetu Mariju, stanovnici će vas ispraviti rečenicom *Prí nas se tó ták ne veľí* (*Kod nas se to tako ne kaže*). Većina stanovnika upotrijebi tu poznatu rečenicu želeći upozoriti na to da je njihov govor na neki način drugačiji, specifičan, poseban, bolji pa čak i pravilniji, odnosno nesvjesno upozoravaju na to da i oni imaju pravila (iako spontana) po kojima govore.

Jezike, dakle, krasi njihova narječja, dijalekti i mjesni govori, pa se može reći da je hrvatski jezik „raskošan“. Krasi ga tri narječja: kajkavsko, štokavsko i čakavsko. S obzirom na to da različitosti postoje unutar istoga narječja, po određenim se kriterijima dijele na dijalekte. Dijalekti pak se sastoje od skupina govora, dok se skupine govora sastoje od mnogobrojnih mjesnih govora. Svako narječje sadrži specifične značajke koje ga razlikuju od drugih dvaju, tzv. alijeteti – razlikovne jezične značajke najvišega ranga, koje su svojstvene jednome narječju kao jezičnome podsustavu unutar istoga jezičnoga sustava i niti jednom drugom, koje su *čista drugost od svih drugih*. No svako narječje ima i značajke koje se međusobno podudaraju s drugim narječjima, tzv. alteriteti – jezične značajke koje mogu pripadati dvama pa i trima narječjima hrvatskoga jezika na njihovoj apstraktnoj razini, ali se ne javljaju u svakoj njihovoj apstraktnoj i konkretnoj sastavnici, koje su *drugost od drugih, ali ne od svih*. (Lukežić, 1998: 14). Tim se značajkama bavi jezična disciplina koja se pojavljuje tek u 19. stoljeću – dijalektologija koja „se, u neodvojivoj vezi s poviješću jezika, bavi istraživanjem, opisivanjem, tumačenjem,

klasificiranjem i rangiranjem jezičnih razlikovnosti među apstraktnim i konkretnim podsustavima istoga jezika.“ (Lukežić, 1998: 12).

Jedno je od bogatstva hrvatskoga jezika i mjesni govor Svete Marije, mjesta koje se nalazi u kajkavskome govornome području. Kajkavština je „jedan od pet osnovnih idioma srednjojužnoslavenskoga dijasistema“ (Lončarić, 1996: 1) te ga se može prepoznati već u prvim zapisima iz dvanaestoga stoljeća. Već od šesnaestoga su stoljeća kajkavskim jezikom pisali brojni književnici, a u osamnaestome se stoljeću javljaju poznata hrvatska književna i jezikoslovna imena poput Jurja Habdelića, Ivana Belostenca, Pavla Rittera Vitezovića i mnogih drugih koji su svojim djelima (književnim, gramatičkim i leksičkim) doprinijeli sustavnome proučavanju kajkavskoga jezika. Kajkavsko je narječje najmanje istraženo u odnosu na druga dva (čakavsko i štokavsko), a prva zapažanja o kajkavskome narječju početkom dvadesetoga stoljeća dao je ukrajinci Lukjanenko u svojem djelu „Kajkavskoe narėčie“. Jedan od najznačajnijih proučavatelja kajkavštine, Stjepan Ivšić obišao je cjelokupno kajkavsko područje te objavio „Jezik Hrvata kajkavaca“ u kojemu je „prikazana akcentuacijska struktura kajkavskoga dijasistema“ (Lončarić, 1996: 1), a na njezinu je temelju dana prva znanstvena klasifikacija. Lončarić smatra da je to djelo „polazište u proučavanju kajkavskih govora.“ (Lončarić, 1996: 1). Ivšić je utvrdio osnovnu kajkavsku akcentuaciju koju obilježava „pojava unakrsne metatonije kajkavskih osnovnih dugih naglasaka, cirkumfleksa i akuta (...) na sjeveroistoku kajkavskoga područja.“ (Lončarić, 1996: 35). Ivšić je kajkavske govore, s obzirom na naglasak i metatonijski cirkumfleks, najprije podijelio na konzervativne i revolucionarne¹, a prema tome podijeljuje kajkavske govore u četiri skupine: dvije sa starijim naglaskom: I. zagorsko-međimurska i II. donjosutlansko-žumberačka te dvije s mlađim naglaskom: III. turopoljsko-posavska i IV. križevačko-podravsko. (Ivšić, 2012: 42). Zvonimir Junković pak je u djelu „Jezik Antuna Vramca i podrijetlo kajkavskoga dijalekta“ objavio je svoje teze o podrijetlu kajkavštine. Junković se kritički osvrće na Ramoševa istraživanja te odbacuje njegovu tezu da je kajkavština dio slovenskoga jezika. Istaknuti hrvatski jezikoslovac Dalibor Brozović proučavajući podjele Aleksandra Belića i Stjepana Ivšića, ali i nekih glasovnih karakteristika kajkavsko narječje dijeli na šest dijalekata: zagorsko-međimurski, turopoljsko-posavski, križevačko-podravski, prigorski, donjosutlanski i goranski.

---

¹ Konzervativni su oni koji čuvaju staro mjesto naglasaka (metataksa), a u revolucionarnima se mjesto naglasaka promijenilo (metatonija).

(Lončarić i Celinić, 2010: 84). Mijo Lončarić pak u kajkavsko narječje svrstava petnaest dijalekata: središnjozagorski, samoborski, varaždinsko-ludbreški, međimurski, gornjosutlanski, plješivičko-prigorski, turopoljski, vukomeričko-pokupski, donjolonski (južnomoslavački), sjevernomoslavački, gornjolonski, glogovničko-bilogorski, (virovsko) podravski, goranski (gorskokotarski), donjosutlanski. (Lončarić, 1996: 146). Mjesni govor Svete Marije pripada međimurskome dijalektu kajkavskoga narječja koji se prostire na području Međimurske županije. Taj se dijalekt dijeli na tri podijalekta, a svetomatski govor pripada njegovu donjem podijalektu.

Cilj je ovoga diplomskog rada pod nazivom „Mjesni govor Svete Marije“ istražiti i opisati fonološke i morfološke jezične značajke govora Svete Marije. U radu se donose primjeri iz analiziranoga zvučnog zapisa govora izvornih obavjesnica te Upitnika za terensko istraživanje kajkavskih govora.

2. Mjesni govor Svete Marije u povijesnom i zemljopisnom kontekstu

Međimurska županija smještena je u najsjevernijem dijelu Republike Hrvatske, a omeđena je rijekama Murom i Dravom. Prema popisu stanovništva iz 2011.² Međimurska županija ima 113.803 stanovnika, a podijeljena je na tri grada (Čakovec, Prelog i Mursko Središće) te 22 općine među kojima je i Općina Sveta Marija.

Općina Sveta Marija nalazi se u najistočnijem dijelu Međimurske županije. Budući da se Međimurje dijeli na donje i gornje, Općina Sveta Marija nalazi se u donjem, nizinskom dijelu, a sastoji se od dvaju mjesta, Svete Marije i Donjeg Mihaljevca. Općina se proteže na 23.40 četvornih kilometara, a prema popisu stanovništva iz 2011.³ ima 2.317 stanovnika, od toga Sveta Marija ima 1.594, a Donji Mihaljevec 723. Općina Sveta Marija nalazi se dvanaest kilometara istočno od grada Preloga te 25 kilometara od glavnoga grada Međimurske županije, Čakovca. S istočne strane graniči s općinama Donji Vidovec i Donja Dubrava, dok sa zapadne strane graniči s općinom Prelog, odnosno mjestima Čukovec i Draškovec koje pripadaju toj općini. S južne strane je rijeka Drava koja odvaja mjesto od Podravine, a na sjeveru se nalazi granica s Mađarskom.

Mjesto Sveta Marija u pisanim se povijesnim izvorima iz trinaestoga stoljeća ne spominje, već se prvi put spominje 1467. godine (mađarski popis stanovništva), i to pod imenom Altarec (*Alltarcen*, kajk. *altar* > *oltar*), a 1478. godine spominje se i mjesto Družilovec (*Drusilovecz*) koje se nalazilo pored Altarca. Budući da je u Altarcu bila sagrađena kapela, najvjerojatnije iz petnaestoga stoljeća, u kojoj se nalazila „glasovita čudotvorna Gospina slika (...) jedna od najpoznatijih štovanih slika Majke Božje“ (Francić, 2008: 53) (posvećena svetici Mariji), godine 1638. mjesto se javlja i kao *Szent Maria* (hrv. Sveta Marija). To se ime počinje usporedno upotrijebljivati s imenom Altarec, da bi se ustalilo 1789. godine kada je utemeljena župa. Otada se imena Altarec i Družilovec (koji se pripojio Svetoj Mariji) potpuno gube. Budući da je Međimurje pripadalo Mađarskoj, mjesto je imalo mađarski naziv *Muraiszentmária*, odnosno Sveta Marija na Muri, dok se u dokumentima Zagrebačke nadbiskupije do 1918. godine mjesto zvalo Sveta Marija u Međimurju. Mjesto je u vrijeme jugoslavenske vlasti preimenovano u Marija na Muri, no devedesetih se godina opet vraća ime Sveta Marija.

---

² Međimurska županija. URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/Me%C4%91imurska_%C5%BEupanija (1.7.2017.)

³ Sveta Marija. URL: [https://bs.wikipedia.org/wiki/Sveta_Marija_\(Hrvatska\)](https://bs.wikipedia.org/wiki/Sveta_Marija_(Hrvatska)) (1.7.2017.)

Sveta Marija nalazi se na ravnici donjega Međimurja, a prostire se uz tok rijeke Drave na kojoj se nalazi hidroelektrana Donja Dubrava. Mjesto se danas dijeli na *Gornji kraj*, *Dolnji kraj*, *Prekmostje*, *Črna Pešta*, *Belji Beč* i *Drum*. Gornji i Doljni kraj nekada je dijelilo korito (koje i danas postoji), a nazvano je *Veljki most*. U Gornjemu se kraju nalazi crkva pa se smatra da je taj dio nekada bio Altarec, a Doljni kraj Družilovec. (Usp. Frančić, 2008). Mjesto krasi kasnobarokna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije koja je sagrađena 1782. godine (na mjestu nekadašnje kapelice). Danas mjesto ima 1.594 stanovnika. Etnici se nazivaju *Svetomarščani* i *Svetomarščice*, a pridjev od imena je *svetomarski*. Stanovništvo se nekada bavilo poljoprivredom, ali danas je to sve rijeđe pa većina stanovnika radi u privatnim tvrtkama u okolnim naseljima te gradovima Prelogu i Čakovcu. Sveta Marija jedno je od većih mjesta u Međimurju pa ima poštu, mnogo trgovina, ugostiteljskih objekata, poduzeća i obrta, javnih ustanova (osnovnu školu, vrtić, opća i stomatološka ordinacija, ljekarna), ali i mnoga kulturna i sportska društva te udruge. U svim tim organizacijama mještani rado sudjeluju. Mjesto ima i svoju etnografsku zbirku u kojoj se čuva dio materijalne baštine Svete Marije. Izrada čipke na batiće obnovljena je 1995. godine, a u lipnju 2010. godine osnovana je udruga „Svetomarska čipka“. Te je iste godine svetomarska čipka postala zaštićeno nematerijalno kulturno dobro s oznakom izvornosti, a simbol svetomarske čipke, *batek* s namotanim koncem dio je i svetomarskoga grba. Najčešća muška imena u mjestu su Ivan, Stjepan i Josip, a ženska Marija, Katarina i Ana, dok su najčešća prezimena mještana Mustač, Orehovec, Pongrac, Kvakan, Poljak i Frančić. U odnosu na susjedne govore svetomarski je govor jednak mjesnome govoru Donjega Mihaljevca, a razlikuje se od mjesnih govora Donjega Vidovca i Donje Dubrave po tome što su ti govori specifični po diftonzima (npr. SM *mala* – DV/DD *muola*), zatim ima dosta razlika i u izgovoru (npr. SM *obědovaľy smø* (*objedovali smo*) – DD *øbedováľy smø*; SM *klěncar* – DV *klěncar*) te leksiku (npr. SM *šúder* (*šljunak*) – DD *prouda*; SM *rúžžity* – DV *rúńity*; SM *vřčók* (*povrtnjak*) – DD *vřčak* (u svetomarskome govoru riječ *vřčak* označava posudu za vodu); SM *fášňak* – DV *fášenk*).

3. Dosadašnja istraživanja

Početkom šesnaestoga stoljeća postoje prvi zapisi koji određuju donjomeđimurske i gornjomeđimurske govore. Međutim početkom devetnaestoga stoljeća u Međimurju se već i jasno razlikuju „tri govorna područja (donje, srednje i gornje), što je vidljivo iz Kukuljevićevih zapisa usmenih pjesama i Valjavčevih zapisa usmenih pripovijedaka“ (Zvonar, 2000: 383), a razlike se očituju na fonetskome, fonološkome, morfološkom i leksičkom planu, za razliku od sintaktičkih koje su zanemarive. Početci istraživanja međimurskih govora započinju 1896. godine kada je Vatroslav Oblak napisao prikaz govora Svetoga Martina da bi ga usporedio sa susjednim slovenskim govorima. Godine 1936. Stjepan je Ivšić u svojoj studiji međimurske govore svrstao u prvu skupinu s obzirom na akcentuaciju (uz zagorske, ludbreške i plješivičko-jaskanske).

Đuro Blažeka u svojoj knjizi „Međimurski dijalekt: Hrvatski kajkavski govori Međimurja“ podijelio je međimurski dijalekt također na tri osnovne skupine pri čemu su mu temeljni kriteriji za podjelu odnos refleksa jata i poluglasa u nenaglašenoj poziciji te odnos slogotvornoga /i/ stražnjega nazala. (Blažeka, 2008: 12)

Ovim se kriterijima međimurski dijalekt dijeli na tri skupine, donji, srednji i gornji:

a) skupinu donjih poddijalekata čine:

- *preloška* skupina (Čehovec, Donji Kraljevec, Otok, Prelog)
- *goričanska* skupina (Donji Hraščan, Goričan, Hodošan, Palinovec)
- *donjodubavska* skupina (Donja Dubrava, Donji Vidovec, Kotoriba)
- *serdaheljska* skupina (Fičehaz, Kerestur, Mlinarci, Serdahelj)
- *orehovička* skupina (Orehovica, Podbrest, Sveti Križ, Vularija)

Prijelazni govori unutar donjega poddijalekata čine:

– *draškovečka podskupina* – prijelazni govor između preloške i donjodubavske skupine (Cirkovljan, Draškovec, Hemuševac, Oporovec, Čukovec, Donji Mihaljevec, Sveta Marija)

– *Sveti Juraj u Trnju* – prijelazni govor između preloške i goričanske skupine

b) srednju skupinu poddijalekata čine:

– *podturenska* skupina (Dekanovec, Gardinovec, Ivanovec, Novakovec, Podturen, Pribislavec, Štefanec)

– *subotička* skupina (Belica, Domašinec, Držimurec, Mala Subotica, Strelec, Turčišće)

– *čakovečka* skupina (Čakovec, Dunjkovec, Gornji Hrašćan, Gornji Kuršanec, Kuršanec, Mačkovec, Pretetinec, Mihovljan, Novo Selo na Dravi, Novo Selo Rok, Pušćine, Savska Ves, Strahoninec, Šandorovec, Šenkovec, Totovec)

– *lopatinečka* skupina (Brezje, Frkanovec, Gornji Mihaljevec, Lopatinec, Mali Mihaljevec, Merhatovec, Prekopa, Slakovec, Vučetinec, Zasadbreg)

– *vratišinečka* skupina (Ferketinec, Gornji Kraljevec, Krištanovec, Križovec, Miklavec, Selnica, Štrukovec, Vratušinec, Zebanec, Žiškovec)

Prijelazni govori unutar srednjega poddijalekta čine:

– govor Sivice – prijelazni govor između vratišinečke i podturenske skupine

– govor Knezovca – prijelazni govor između lopatinečke i vratišinečke skupine

Prijelazni govor između srednjega i gornjega poddijalekta čine:

– govor Dragoslavca – prijelazni govor između lopatinečke i štrigovske skupine

– macinečka podskupina – prijelazni govori između stanetinečke i čakovečke skupine govora

c) skupinu gornjih poddijalekata čine:

– *svetomartinska* skupina (Donji Koncovčak, Hlapičina, Mursko Središće, Peklenica, Praporčan, Sveti Martin na Muri, Vrhovljan, Žabnik)

– *štrigovska* skupina (Banfi, Grabrovnik, Raskrižje, Robadje, Štrigova, Železna Gora)

– *stanetinečka* skupina (Bogdanovec, Gornja Dubrava, Martinuševec, Preseka, Sveti Urban, Sveti Vrban, Stanetinec, Vugrišinec, Vukanovec) (Blažeka, 2008: 14)

Govor Svete Marije stoga pripada kajkavskome narječju, odnosno međimurskome dijalektu koji je Blažeka svrstao u donji poddijalekt i draškovečku podskupinu. Draškovečka podskupina prijelazna je podskupina između preloške i donjodubravске skupine govora. Draškovečku je podskupinu „podijelio na dva dijela: istočni (Donji

Mihaljevec, Sveta Marija) i zapadni dio (Cirkovljan, Draškovec, Čukovec, Oporovec, Hemuševac)“ (Blažeka, 2008: 99), zbog veće sličnosti preloškoj skupini. U prijelazne karakteristike s donjodubravskom skupinom govora navodi sljedeće značajke:

- a) /s/ se palatalizira ispred prednjih samoglasnika (posebice u istočnome dijelu)
- b) većina glagola III. i IV. vrste ima nastavak -jǫ u 3. l. mn. (kao u donjodubravskoj skupini), a -yste u 2. l. mn. (kao u preloškoj)
- c) čuva se *ń* i u glagolskome prilogu trpnome
- d) refleks *d' > ǯ* (istočni dio), a *d' > ǯ / j* (zapadni dio) (Blažeka, 2008: 99)

Mijo Lončarić u svojoj se knjizi *Kaj – jučer i danas: Ogledi o dijalektologiji i hrvatskoj kajkavštini (s kartom narječja i bibliografijom)* u poglavlju *Istočno Međimurje* bavio govorima istočnoga Međimurja, a to su Donja Dubrava, Kotoriba, Donji Vidovec i Marija na Muri (današnja Sveta Marija). U tome je poglavlju usporedno i ukratko opisao akcenatski sustav, vokalizam, konsonantizam, morfološke značajke te tvorbu antroponima navedenih mjesnih govora.

4. Metodologija istraživanja

a) Cilj istraživanja

Cilj je ovoga istraživanja opisati mjesni govor Svete Marije na fonološkoj i morfološkoj jezičnoj razini.

b) Zadatci istraživanja

Iz postavljenoga cilja proizlaze sljedeći zadatci:

- na temelju dosadašnjih spoznaja o međimurskome dijalektu i mjesnome govoru Svete Marije sastaviti Upitnik za terensko istraživanje
- ispuniti Upitnik za terensko istraživanje mjesnoga govora te snimiti razgovor na različite svakodnevne teme s izvornim govornicima
- transkribirati zvučni zapis razgovora
- na temelju terenskoga istraživanja opisati govor Svete Marije na fonološkoj i morfološkoj jezičnoj razini
- zaključno promatrati jezične osobitosti svetomarskoga govora u kontekstu susjednih govora

c) Obavjesnice

S obavjesnicama Marijom Matjačić (r. 1931.), Katarinom Frančić (r. 1937.), Marijom Pinter (r. 1952.) i Đurđicom Erdelji (r. 1966.) ispunjen je terenski upitnik i sniman razgovor na teme: *Brõņę kurůęę v sęļy, Čęxára v sęļy, Kák pọk vám sę nęgda kurůza růžžila?, Kák vám sę nęgda vēš pról?, Kák sọ býly sváty nęgda?, Mlatílka, Fášńak i Bádńak.*

5. Rezultati istraživanja

5.1. Fonološke značajke govora Svete Marije

5.1.1. Vokalizam

Govori se „unutar jednoga jezika (...) razlikuju po glasovnome sustavu i njihovim svojstvima, a to znači po tome koliko kakvih glasova ima.“ (Zvonar, 1999: 62) Budući da se izgubila opreka po kvaniteti, trebala su se nekako nadoknaditi razlikovna obilježja koja postoje u govorima. Posljedica takva sustava jest povećanje voklanoga sustava, tj. „prefonologizacija fonološkim sredstvima druge vrste“ (Lončarić, 1990: 73) što je rezultiralo dobivenim samoglasničkim sustavom od deset do četrnaest samoglasnika. U međimurskome dijalektu postoji jedan deseteročlani monoftonški inventar u naglašenoj poziciji: i, ĩ, u, ʊ, ɐ, o, e, ɔ, ɛ i šest diftonških, dok u nenaglašenoj dva monoftonška, a silabem je i ɾ. Draškovečka podskupina govora, kojoj pripada i svetomarski govor, ima deseteročlani samoglasnički sustav u naglašenoj poziciji: i, ĩ, ɛ, e, ɛ, u, ʊ, o, ɔ, a te četveročlani u nenaglašenoj poziciji: y, ʊ, e, a. (Blažeka, 2008: 22). U svetomarskome govoru potvrđen je naveden samoglasnički sustav: *Za zójtrək sɔ bīļ: čūrķe, rēbra pēčēna, hlādņetina i zdīgany kɔlɔčy z ɔrēhy, z mākɔm y perēc.; Žēņe, sáky dēn kója jē kák mógla, a kója jē preprɔvľala kɔlɔčē sē zvɔla sɔkačica.*

5.1.2. Ostale vokalske značajke

5.1.2.1. Refleks jata

Refleks je jata u svetomarskome govoru ekavski. U hrvatskome se sustavu jat bilježi posebnim vokalom (ě), no u svetomarskome se govoru može pretpostaviti kao zatvoreno e (ɛ) i kao otvoreno (e):

– jat kao zatvoreno e (ɛ): *Véter jókɔ púšē.; M'ėsec je pún.; Prırɔda je lėpa.; Bėlo plŏtnɔ.* (Upitnik); *A óny sɔ rėkľy da jē tú jėdēn lėpy cvět zrɔsəl, da sy jē mlŏdēņec zábral jėnɔga jókɔ lėpoga cvėta v nívēm cvėtnako.; Tŏ vām jē bīlŏ m'ėsec dñi dɔk sē nē sŏ kurŭza pŏbrŏla.; Tú sɔ vām sē popėvale starínsķe dŏmŏčē pėsme, a pŏslē tŏga sɔ mŏžy nėkaj pŏčēly prepovėdaty káj sē dē dŏgŏdilŏ jer jē nē bīlŏ tēļevízŏra nity rádija.*

– jat kao otvoreno e (e): *Mŏjy mámy jē ták rėkla, sɔ bīļ stárešē sėstrē i pŭčē:...*

5.1.2.2. Refleks poluglasa

Bitna karakteristika u vokalizmu kajkavskih govora koju je utvrdio Stjepan Ivšić jest jednačenje jata i poluglasa, tzv. prva kajkavska jednadžba ($\epsilon > \epsilon < \text{ə}$). (Lončarić, 1996:

71). Kako Blažeka (2008: 52) navodi, jednačenje jata i poluglasa u naglašenu sustavu jedan je od kriterija za podjelu međimurskoga dijalekta na poddijalekte. Naime u donjem i srednjem poddijalektu izjednačeni su pa se na mjestu poluglasa nalazi zatvoreni e-samoglasnici za razliku od gornjega poddijalekta gdje nisu izjednačeni, pa se tamo poluglas ostvaruje kao otvoreni e-samoglasnici. Poluglas se u svetomarskome govoru ostvaruje i kao zatvoreno e (ẹ) i kao otvoreno e (ẹ):

– poluglas kao zatvoreno e (ẹ): *Dén jẹ lẹpi.; Sén mọ jẹ ọpal na jọči.* (Upitnik); *Žẹnẹ, sáky dén kọja jẹ kák mọgla, a kọja jẹ preprọvọlala kọlọče sẹ zvọla sọkačica.*

– poluglas kao otvoreno e (ẹ): *Donésly sọ toga péfca mlódenco, tẹ jéden jẹ íšẹl nùter k sokačicy.*

5.1.2.3. Jednak refleks stražnjega nazala o i slogotvornoga /

U mjesnome govoru Svete Marije slogotvorno se /izjednačilo sa stražnjim nazalom o što je potvrđeno primjerima iz Upitnika: *Na ọbrọzo mọ jẹ sọza.* (Na obrazu mu je suza.); *Bọlí mẹ rọka.* (Boli me ruka.); *Désna rọka jẹ jákša ọd lẹvẹ.* (Desna ruka je jača od lijeve.); *Sọncẹ sẹ skrílọ za ọbláke.* (Sunce se sakrilo iza oblaka.) Primjer iz oglednoga govora je: *Jẹ, bọrmẹš, na rọke, dvẹ lọty skúpa pak sẹ tọ drúzgalọ, máló sím, máló tọ.*

5.1.2.4. Samoglasnički inventar u naglašenoj poziciji

U svetomarskome govoru mogu biti naglašeni svi samoglasnici.

Samoglasnik a u naglašenoj poziciji u svetomarskome govoru: *V jùtrọ ráno sọ sẹ zíšl, zíšly težọky prẹ gázdy.; Žẹnẹ, gázdarice, sọ klále dọmaj kọkọšy, pùrẹ, ráce, gọskẹ. Sọ máma i jápa nẹ dọly, jẹ zdrávomárijọ zvọnilọ smọ mọrały bíty dọmaj.; ..., Bába glíve brọla“.*

Samoglasnik e u svetomarskome se govoru ostvaruje kao otvoreno, zatvoreno i srednje.

– primjeri otvorenoga e: *Mọjy mámy jẹ ták rékla, sọ bílẹ stárešẹ sẹstre i púcẹ: „Znọš káj Bọra, jó sẹm tí jéno kọkọš ząklala, ne mọra jọtẹc znáty káj sẹm jó naprọjla.; Prijẹ tjéden dni nek sọ, prijẹ tjéden dni nek sọ pọčẹli sváty sọ sẹ preprọvọlaly kọlọčy sakọjọčky pre mlódenky dọmaj.*

– primjeri zatvorenoga e: *Brọlọ sẹ cély dén.*

– primjeri srednjega *e*: *Dóšla je jěsen, o jesénske dúge nóčy kě prespáty néje móčy.; Čéxára?; Tó vám je čexané périja.*

Samoglasnik *i* u svetomarskome se govoru ostvaruje kao i u štokavskome: *Akó je bílo púnó treblóčy, je bílo prije gótovó, a akó je bílo méně treblóčy, bórmeš se trébiló i dó pólnóčy.; A dók je bílo gótovó, gázdarica je dónésła na gúnó rákijó domóčó i móšta, a pósle tóga je dónésła zdígané kólóčé, napúněné, nafilané, namótané z orěxy, z mákom i z ružíčy.*

Samoglasnik *o* u svetomarskome se govoru ostvaruje kao otvoreno (O), zatvoreno (o) i srednje o:

– primjeri otvorenoga *o* potječe uvijek od *a*: *Foringóšy sò vózily kurúzó s kónyma i s krávama.; Je, kó je kák bíl i bogóty i síkakvy.; Tó je plěsala mlódenka, pocnehóla i děvęr i zástavnáky.*

– primjeri zatvorenoga *o*: *A pósle pók se plěsaló za mlódenko jer je mlódenka sy stęgala cípele pò šúdro dók je išła f cirkvó na vjenčáńe.; Máma sò dóněsly f čášy svétó vódo i gránčico i pòsvětily sò mlódenko i rěkly sò: „Ídi čěrka, ídi, děj tí Bók srěčnóga póta, bódy tám pře drůgy mámy dóbra kak si bíla i prí meni.*

– primjeri srednjega *o* ostvaruje se kao i u štokavskome: *Ón je pítal „káj ví óčete?“*

Samoglasnik *u* također se ostvaruje kao u standardnome jeziku: *Tó se núter kurúza púščala.; Tó se zvóla mašina rožžáča za rúžžyty kurúzó.; A dók je bílo gótovó, únda sò děčky na čěšěl, bórmeš, fúčkały i ígrały káj smó se vúčily někaj plěsaty.*

Slogotvorno *r* (*r*) u svetomarskome se govoru izgovara kao i u standardnome jeziku: *Sò vám, bórmeš, vzímy lěda třly ak sò ně měly vódo káj se vóda zmřzla, úna sò múšky nópřy išly třt káj sò žěně móglě íty v Dróvo věša prót.; Přvy kój je išěl je měl pěfca, vělkoga, nakínčěnóga s čerlěnym, z bělym, sakójóčkym póntlěkyma.*

5.1.2.5. Umetanje samoglasnika

Umetanje samoglasnika uobičajena je pojava u međimurskim govorima. U mjesnome govoru Svete Marije zabilježen je primjer u riječi *crkva* u kojoj je došlo do umetanja samoglasnika *i*: *I ták je tó spríčpvańe přěšło, dóly sò mlódenko i išly sò, póworka, f církvó na vjenčáńe.; Dóšly sò vám s církve dímo, úna je bíl pře mlódenki óbed.*

5.1.2.6. Redukcija nenaglašenih samoglasnika

Redukcija samoglasnika uglavnom dolazi u nenaglašenoj poziciji. Do gubljenja dolazi zbog brzoga tempa govora, ali i činjenice „da se sva silina izgovora prenosi na naglašeni slog pa je izgovor nenaglašenih samoglasnika najprije vrlo oslabljen i reduciran, a na kraju i u nekim primjerima dolazi i do otpadanja.“ (Blažeka, 2008: 61). Gubljenje samoglasnika može biti na svakoj poziciji u riječi. Neki su od zabilježenih primjera u svetomarskome govoru su: *Ídēm tám.*; *Dójdy sím.* (Upitnik); *Náŝy máma nē ták.*; *Žēņē, sáky dēn kója jē kák mógla,...*; *Tí pōzōvi pūcē i nék dōjdejo večēr na čēhárō, málō sē z dēčkima nék zidejo i nék sē málō upōznajo.*; *I zūtra jē bílō nazōj ták.*

5.1.2.7. Promjena *aj > ej*

U međimurskome dijalektu „česta je promjena *aj* u *ej*“ (Blažeka, 2008: 67) Blažeka se osvrće na imenicu *jaje* (*jějce*) za koju navodi da je u većem dijelu međimurskoga dijalekta zabilježena razlika koja se ostvaruje kvalitetom naglašenoga samoglasnika. Drži da „u značenju 'rasplodna stanica (ptica i drugih životinja) ovalna oblika, u ljusci' ta imenica u N mn. glasi *jějce* (ili *jějcy* – zbog analogije prema imenicama ž.r. (...), a u značenju „testisa“ *jójca/jójcy*.“ (Blažeka, 2008: 67).

U svetomarskome govoru imenica *jaje* u N jd. glasi *jájce*, no u N mn. može glasiti i *jějce/jějcy* (vrlo rijetko i uglavnom kod starijih) te *jójca/jójcy* bez obzira na to radi li se o rasplodnoj stanici ovalna oblika ptica i drugih životinja ili muških sjemenika. Primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *Bíl jē gráx z mōščōm, sír i jójca kúxana, kō jē vēč káj mēl.*

5.1.3. Akcenatski sustav

Kada se govori o prozodijskome sustavu kajkavskoga narječja, Mijo Lončarić (1996: 58) spominje pet sustava, a međimurske govore svrstava u posebnu E skupinu. Razlog tomu je što „noviji razvoj ide u smjeru stanja koje danas nalazimo u Međimurju, tj. prema ukidanju svih prozodijskih opreka osim mjesta siline (...).“ (Lončarić, 1989: 122) Blažeka (2008) drži da na području cijeloga dijalekta nema parova riječi gdje bi kvaniteta bila fonološki relevantna, već se svaki naglašeni samoglasnik u nekoj toničkoj riječi može proizvoljno izgovoriti i kratko i dugo čime se slaže s Lončarićem da je „fonološki relevantno samo mjesto siline (...).“ (Lončarić, 1990: 190). Oba se autora slažu i da u istočnome, donjem Međimurju, osim ukidanja opreke po tonu, dolazi i do ukidanja kvantitete. Prema tome modulacija, dizanje i spuštanje tona, te kvaniteta, duljina i

kraćina sloga, tj. samoglasnika, nemaju značaja na razini fonema i riječi, ali imaju ulogu na rečeničnoj razini. Takav primjer zabilježen je i u govoru Svete Marije: *Môjy mámy ję tak rękla, sę bję stáręšę sęstrę i pęcę: „Znōš káj Bōra, jó sęm tí jęnō kōkōš zǎklala, ne mōra jōtęc znáty káj sęm jó naprōjla*. Blažeka (2008: 17) navodi da dulji izgovor naglašenoga samoglasnika izaziva naprimjer srdžbu, ljutnju, ironiju, suosjećanje, čuđenje, nestrpljivost, što je ovjereno i u svetomarskome govoru: *Žęnę, káj, té sę bję slōbōdnę, plęsaļę sę dō jůtra, vrága*. Međutim zato ne može izražavati neutralnost govornika spram osobe kojoj je to upućeno kao što je to kod kratkoga izgovora. Posljedica intenziteta ostvaraja siline na naglašenome slogu jest „slabljenje samoglasnika koji nisu naglašeni“ (Blažeka, 2008: 17), odnosno dolazi do labavosti izgovora ili gubljenja, a primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *Dę sę dvō, dvę snęxę bję i tę dvō mō^uży, jápa, máma, stōry máme, káj jó znóm, tō t'je, púnō nás ga bįlō*.

Mjesto naglasaka može imati i razlikovnu vrijednost u pojedinome obliku riječi čime se ostvaruju različite riječi i njihovi oblici. Blažeka (2008: 19) navodi primjer *Svéta Máryja* (toponim) i *Maríja* (Blažena Djevica Marija). U govoru Svete Marije može biti naglašen svaki slog bez obzira na položaj u riječi, npr. *Űna sę pōk slámo mōży na kōla namétaly, dvō mōški*. Iako prema pravilima tonička riječ ima samo jedan naglasak, „neke dulje riječi imaju uz osnovni naglasak još jedan naglasak, manjega intenziteta“ (Blažeka, 2008: 18), a zbog duljine riječi dijele se na dvije izgovorne cjeline. Takva stanja javljaju se i u govoru Svete Marije u:

– u složenicama: *Sę máma i jápa nę dōly, ję zdrávomárijō zvōnilō smō mōraļy bity dōmaj*.

– u superlativima: *...nájstárešy član...*

– u prijedlogu *nikad*: *Jápa sę, óny sę nigdōr nę káj jápa díšel, a máma pō jápō a-a*.

U nenaglašene oblike riječi spadaju proklitike i enklitike. Nenaglašeni veznici i prijedlozi su samo proklitike, a primjer iz svetmarskoga govora je: *V jůtrō ránō sę sę zįšļ, zįšļy težōky pre gǎzdy; I z jábukamy i sírom i, nō...*, dok i proklitike i enklitike mogu biti:

– kraći oblici nesvršenoga prezenta pomoćnoga glagola *bity* što je potvrđeno u govoru Svete Marije: *Jó sem bįla jōkō mála ũnda; Môjy mámy ję tak rękla, se bję stáręšę sęstrę i pęcę: „Znōš káj Bōra, jó sem tí jęnō kōkōš zǎklala, ne mōra jōtęc znáty káj sem jó naprōjla*.

– svršeni prezent pomoćnoga glagola *bíti*, primjer zabilježen u govoru je: *Bom jøš nêkaj povêdala.*

– aorist pomoćnoga glagola *bíti* koji je u svim licima isti (*by*) što je potvrđeno primjerom iz govora: *Bøk øsløbødy, káj by ón bíl kôga sí bøš tí zêla, nê.*

– enklitike osobnih zamjenica u dativu, a primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *...,Znøš káj Børa, jó sê tí jênø køkøš zâklala,...*

– enklitike osobnih zamjenica u akuzativu, a primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *...drúgač by ga bíla sokačica z młínčáñakø pø gløvy vúdrila.*

– enklitika povratne zamjenice u dativu što je potvrđeno u govoru Svete Marije: *...unda sí sy móglâ tóga dêčka zéty.*

– u prijedložnim sintagmama s klitičkim oblicima osobnih zamjenica i povratne zamjenice naglasak se prenosi na prijedlog, što je potvrđeno u govoru Svete Marije: *...úna sê išlø pó ñe i mløtilø sê z mlatilkø, mašinø, kak kømbáj jê bíl; Pøsłø sê išlø ná pøle.*

Prenošenje naglasaka na prijedloge, navodi Blažeka (2008: 20), javlja se faklutativo:

– u svezama prijedloga i imenice koje nisu enklitike, a u svetomarskome je govoru potvrđen u primjeru: *Jê, têtet sø dišly mõm pøpølnø, a têca Jøna úna pó ñega vêčêr.*

– u svezama prijedloga i imenica u akuzativu pri izricanju kretanja, primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *Pøsłø sê išlø ná pøle.*

Također prenošenje naglasaka na prijedloge u svetomarskome se govoru javlja i stalno, i to:

– u spojevima prijedloga i pokaznih zamjenica: *Vú tøm sê išlø nêgda f církvø, aly sí smø išly.; Tø jê bíla vêlka pløfta slámø ták káj smø pøtly mõgly y spáty nø te slámy mí d'êca.*

– u negacijskim oblicima glagola: *nêmrem, nêmreš, nêmre, nêmremo, nêmrețe, nêmrø/nêmrøjø* (Upitnik).

5.1.4. Konsonantizam

Najveći se broj suglasnika „u međimurskim govorima izgovara kao u hrvatskom standardnom jeziku (...).“ (Zvonar, 1999: 65). Za draškovečku podskupinu, kojoj pripada i svetomarski govor, sljedeći je suglasnički inventar (Blažeka, 2008: 68):

Sonanti: v			m			Šumnici: p			b			f								
l			r			n			t			d								
j			ɫ			ĩ (ń)			c			s			z					
									č			ž			š			ž		
									k			g			x					

Mijo Lončarić (1990: 197) pak ne navodi sonant ĩ, već samo ń. U mjesnome govoru Svete Marije potvrđeni su svi suglasnici (osim ĩ): *Cěli děn pōst ję bıl.; Vů tēm sę išłō nęgda f cirkvō, aly sí smō išly.; Ję, mlōdenka ję mōrala přiję pōlnōč ōdity ōt svōjy rōditěly k rōditělma dę bōdę sněxa.; Tō sę zvōla mašina rōžžāča za růžžyty kurůzo.; Dōšla ję jēsēn, o jesēnskę dūge nōčy kę prespāty nēję mōčy.*

5.1.5. Ostale konsonantske značajke

5.1.5.1. Suglasnik v

Fonem v „u distribuciji može imati osobine i sonanta (ispred suglasnika i iza šumnika) i zvučnog opstruenta sa šumnikom f kao bezvučnim parom“ (Blažeka, 2008: 69). U svetomarskome su govoru zabilježeni sljedeći primjeri: *Pōslę sō vām zmīslyly někvoga, ōvoga, slōžily sō š čāvly pak sę tō nękak na rōkę slōžilō, tō sę zvōlō rōščōl, rōžžōlyn.; A pōslę ūnda nęgda sę někva mašina stvōrila z jēnim vělkim kōtōčōm.; Tę kōtōč sę vřtel, vřtel, vřtel.; Kāk pōk by sę bily drůgač nāfcily plēsaty i dę by sę bily nęgda zīšly.; Ję, tō ję tākof ōbičaj bıl,...*

Fonem v izgubio se u mnogim suglasničkim skupinama kao što smo ovjerili u mjesnome govoru Svete Marije:

- a) */vs/ > /os/: *Nēsō sę mōgly sxōžaty kak vē, sę pō sōt.; Dōk sę sō rōdbina skůtyla, bıl vām ję zōjtręk.; Ję, kō ję kāk bıl i bōgōty i sīkakvy.; Sāky ję mōral nękaj dāty.; Na sākem križōňō ję bıl plēs.; Tū sę zīšla sō rōdbina.; Tō vām ję bılō m'ěsec dni dōk sę nę sō kurůza pōbrōla.; Tō věč sāky znō kāk tō idę.*

- b) */vk/ > /øk/: *vnúk; fčěra*. Kod jedne obavjesnice primjećen je i primjer *unuk* što je tipično za štokavske govore te se tu primjećuje prodor standardnoga jezika u mjesni govor.
- c) /hv/ → /f/: *Fálem bōdy Jězoš Krístoš...; Ná se věķe Bōk je fōle vrēden*.
- d) redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r̥/ u istome ili sljedećemu slogu. U Upitniku su potvrđeni sljedeći primjeri: *třdō (tvrdo)* i *čětrřtek (čtvrtek)*, no redukcija nije zabilježena u primjeru *Sveķřva žíví nad námy*. (*Svekrva živi iznad nas*.)

Fonem v reflektira iz staroga skupa *və- i prijedloga *və- kada se nalazi ispred zvučnih suglasnika i sonanta. U mjesnome govoru Svete Marije zabilježeni su sljedeći primjeri: *V jútrō rānō sō sē zīšļ, zīšļy težōky prē gāzdy; ...ūna sō mūšky nōpry išļy třt káj sō žēņē mōglē ity v Drōvo vēša prōt; F sōbōtō v jútrō rānō, zaróm, sō dōšļy bandīsty kōjy sō xōdāļy pō rōdbīny pōzōvat; V dvē vūrē smō išļy kōsit žītō*.

U svetomarskome govoru v ispred bezvučnih suglasnika dolazi kao [f]: *I dōk sē tē vēš ōpkūxal f kōtļō s pēpēļōm, ūna sō ga nēkam pōk dēļy razmākat, pōk f kōrīta i k Drōvi prōt; Māma sō dōņēsļy f čāšy svēto vōdō...; Vū tēm sē išļō nēgda f cīrkvō, aļy sī smō išļy. Akō pēmō kām f sēļō...*

Fonem v ispred f i v dolazi kao vo, a u svetomarskome je govoru zabilježen jedan primjer: *Ūna smō pēļāļy, vō venē, tū na gmōjņō i tū sō dōšļy z mlatīlkōm i mlōtīļy smō*.

Prijedlog *və ispred x, koji se tada gubi, u govoru Svete Marije prelazi u f: *Akō je nē dō pōlnōč dišļa, ūna sō vām dēčky dōņēsļy kurzīņē nūter y xītyļy sō kurzīņē fīžō káj bō špōt*.

Fonem v u poziciji naglašenoga prijedloga u svetomarskome govoru dolazi kao vū: *A vūt kōtēļ sō vām dēļy bēļōga vēša ōpkōxōvat, a pīsanōga sō sōrtēraļy, pak sō žēņē na rōķē prōļē y na rīļō; A tō sē ūnda dōvalō vū tō kōrpō štō je káj dēļ...* U primjeru prijedloga *vūt (u taj)* dolazi do spajanja prijedloga vi pokazne zamjenice.

Prefiks *və ispred sonanta i zvučnih suglasnika u svetomarskome govoru daje v: *Sō vām, bōrmēš, vīzīmy lēda třļy ak sō nē mēļy vōdō káj sē vōda zmřzla, ūna sō mūšky nōpry išļy třt káj sō žēņē mōglē ity v Drōvo vēša prōt*.

Blažeka navodi da u preloškoj skupini i draškovečkoj podskupini „ispred bezvučnih suglasnika u toj poziciji fakultativno može prijeći i u *x*. Kada je *f* u sredini riječi, te dvojnosti nema“ (Blažeka, 2008: 70) što je ovjereno i u govoru Svete Marije: *Kák pòk by sè bíly drúgač náfčily plěsaty i dě by sè bíly nēgda zíšly.*

Blažeka (2008: 71) navodi da prefiks *və prelazi u *x* ispred *m*: *xmíty*, *xmrěty* te da je u svetomarskome govoru potvrđeno *v* u glagolu *vm'ority*, no Upitnikom za terensko istraživanje potvrđen je glas *x*: *xmórity*.

U kajkavskim je govorima često i protetsko *v*, no s glasom *u*. U svetomarskome su govoru zabilježeni primjeri iz Upitnika: *vúčity*; *vújča*; *vúra* te primjeri iz ovjerenoga govora: *Ták nám je bílo jókò lépo, dōšlo je polnōč ily dēsēt vúr, věč kák je bílo, smò sè rezišly.*; *A døk je bílo gótovò, ūnda sò děčky na čěšļ, bōrměš, fúčkaļy i igraļy káj smò sè vúčily nēkaj plěsaty.*; „*Jēē dētē drōgò, akò náš znōla vēša zgrōxnoty káj sè narūda døk ga vūdriš, náš mōgla snēha bity.*“; *V dvē vūre smò išly kōsit žitò.*

Glagoli IV. vrste s nastavkom *-avyty*, kako Blažeka (2008: 69) navodi, u cijelome međimurskom dijalektu mogu imati lik *-ajty*. Gubljenjem *v* i dodavanje *j* izbjegava se hijat. Takva se osnova primjećuje u imperativu i glagolskome prilogu radnom u muškome i srednjemu rodu jednine te svim rodovima množine. U svetomarskome je govoru zabilježen primjer glagola *splávyty* (*isprati*): *Vēša je trē bílo nēgda znáty opráty, splájty i grōxaty.*

5.1.5.2. Suglasnik *x*

Suglasnik *x* „u donjem se Međimurju ostvaruje svugdje gdje mu je mjesto po etimologiji: *oreh, kruh, muha, gljuhi, sneha, hrast.*“ (Zvonar, 1997: 67) Međutim suglasnik *x* „fakultativno se gubi u svim svezama prijedloga i A mn. zamjenica '*ony*, '*one* i '*ona*“ (Blažeka, 2008: 71) te u takvim situacijama naglasak uvijek prelazi na prijedlog, što se može potvrditi i u svetomarskome govoru: *Ūna da sè sp"ósōšilo stájcaj, ūna sè išlo pó űe i mlōtilò sè z mlatilkòm, mašinòm, kak kōmbáj je bíl.* Također, glas *x* gubi se u prezentu glagola *htjeti* što je potvrđeno Upitnikom: *óčēm, óčēš, óčē; óčēmò, óčētē, óčō|óčējò.*

Zanimljiva je imenica *orah* (*órēx*) za koju Blažeka navodi da je u Svetoj Mariji, Donjem Mihaljevcu i Cirkovljanu naišao na *oref*, „gdje nije jasno je li *x* prešlo u *v*, koje se tada obezvučilo ili je direktno prešlo u *f* imajući u vidu povezanost tih suglasnika u nekim

govorima“ (Blažeka, 2008: 70) donjega poddijalekta. U svetomarskome su govoru potvrđena oba oblika: oblik *óręfi óręx* kod starijih ispitanica (r. 1931. i 1937.), a oblik *óręx* kod mlađih ispitanica (r. 1952. i 1966.). Množinski oblici potvrđeni su i kao *oręxy* i kao *ręxy*: *A pōsłę tōga ję dōnėsła zdıgane kōlōčę, napūńęne, nafilane, namōtane z oręxy, z mākōm i z rużıćy.; Nęgda sō sę ręxy prōdały,...; Ję, i z ręxy, káj pōk.*

Kod nekih oblika riječi dolazi do proteze, odnosno *v* prelazi u *x*, što se može potvrditi i u svetomarskome govoru primjerima *xūpaty* (*usuditi se*) i *xmręty* (*umrijeti*).

5.1.5.3. Suglasnik */*

Glas */* „u donjem se Međimurju izgovara gdje mu je po etimologiji mjesto, ali se redovito umekšava (palatalizira) ispred samoglasnika *e*, *i*, *u* (...)“ (Zvonar, 1999: 66). Za donje je Međimurje karakteristično da se krajnje */* dosljedno čuva u glagolskim priložima radnim muškoga roda jednine, što je potvrđeno i u govoru Svete Marije: *Bōk oślōbōdy, káj by ōn bıl kōga si bōś tı zęła, nę.; Kōga ję jōtęc rękęł, ūnda si sy mōgła tōga dęčka zęty.; Pŕvy kōj ję iśl ję męł pęfca,...; Ōn ję pıtal „káj vı ōčęte?“; Tō vām ję bıla jęna kōrpa, a of sę nękak ćūdno naprájęł i tōkęł i popęwał nękvę sakojōčkę ćūdne pęsmę.*

Preloška i donjodubravaska skupina govora karakteristične su po tome što */* može prijeći u */* ispred svih samoglasnika, naglašениh i nenaglašениh, a takvo je stanje potvrđeno i u svetomarskome govoru:

- samoglasnika *a*: *...napūńęne, nafilane, namōtane z oręxy, z mākōm i z rużıćy.*
- samoglasnika *e*: *Pōsłę pōk vām sę plęsalo na zęłę.*
- samoglasnika *ę*: *...jer ję nę bıło telewizora nıty rādija.*
- samoglasnika *ę*: *Tō ję plęsala mlōdenka, pōcnehōła i dęvę i zástavnıaky.*
- samoglasnika *ı*: *Večer sę sōkaćıca nękaj zmıślıła,...*
- samoglasnika *y*: *A dōk ję bıło gōtōvō, ūnda sō dęčky na čęśęł, bōrmęś, fūčkały i ıgraly káj smō sę vūćıly nękaj plęsaty.; Kák pōk by sę bıly drůgać náfćıly plęsaty i dę by sę bıly nęgda zıśly.*
- samoglasnika *ō*: *Akō ję bıło pūno treblōćy, ję bıło prıję gōtōvō, a akō ję bıło męńę treblōćy, bōrmęś sę trębıło i dō pōlnōćy.*

– samoglasnika *u*: *Ŭna smŏ sŭ jŏkŏ poslŭšaly*.

5.1.5.4. Sekundarni skup *Ij*

Sekundarni skup *Ij* vidljiv je u instrumentalu jednine. Blažeka navodi da se u gornjemu poddijalektu „umeće *y* između *I* i *j* u imenicama koje u N jd. završavaju na sufiks *-je* (...)”. (Blažeka, 2008: 75). No takav primjer zabilježen je i u svetomarskome govoru, koji pripada donjemu poddijalektu: *Tŏ nám ję bŭlŏ vėselyję ŭty na Pŏlnŏčkŏ, nę*. U Upitniku za terensko istraživanje svetomarskoga govora zabilježeni su primjeri I jd. imenica *ulje* i *sol*. Naime u I jd. imenice *ulje* umeće se *y* između *I* i *j*: *ŏlyjęm*, dok u I jd. imenice *sol* postoji dvostrukost: *soljyŏm* i *soljŏm*.

5.1.5.5. Palatalni nazal *ń*

Glas *ń* dosljedno se čuva u govoru Svete Marije, što se može potvrditi primjerima iz Upitnika *Kŏń mŭ ję najdrážeša žŭvŏtŭńa*, te primjerima iz oglednoga govora: *Brŏńę kurŭzę v sęly*; ...*da sy ję mlŏdęnęc zăbral jęnŏga jŏkŏ lępŏga cvęta v ņŭvęm cvętnakŏ*; *I ták sŏ ņŭs ŭnda pŭstŭly nŭtę*; *Na făšńak sŏ ŭšę žęnę na zŏbavaj*.

5.1.5.6. Skupovi labijal + *j*

Blažeka (2008: 77) navodi da sekundarni skupovi *labijal + j* ostaju nepromijenjeni u zbirnim imenicama i pridjevima na *-jy* (*snopje*, *divjy*), dok se u donjodubravskoj skupini umetnuo samoglasnik *y* između labijalnih suglasnika i rječotvornih morfema *-j-*. Budući da Sveta Marija graniči s Donjom Dubravom i Donjim Vidovcem koji pripadaju donjodubravskoj skupini govora, takvo stanje umetanja samoglasnika *y* vidljivo je i u svetomarskome govoru u primjeru imenice *grolje*: *grŏbyję*, a u primjerima *zdravlje* i *grmlje* postoje dvostrukosti: *zdrŏvyję/zdrŏvję* i *grŭmyję/grŭmję* (Upitnik).

5.1.5.7. Refleks *d'* i sekundarno *dj*

Praslavensko je *d'* u Međimurju dalo *ž* na istoku, *j* na zapadu, a u središnjem dijelu oba refleksa. Budući da je Sveta Marija jedno od najistočnijih mjesta u Međimurju, refleks staroga *d'* u svetomarskome je govoru dalo *ž*, npr.: *Tŏ sę zvŏla mašina rŏžžăča za rŭžžyty kurŭzŏ*; *Bŭla ję večęrja*, *doxŏžalo ję pŏlnŏč*.

Blažeka (2008: 78) navodi da se na području cijeloga međimurskoga dijalekta na mjestu *d'* nalazi glas *j* u komparativima pridjeva što se može potvrditi i u svetomarskome govoru u primjerima *mlăjša/mlŏjša* i *slăjša/slŏjša*.

U svim govorima na području Međimurja u prijedlogu *med* zadržava se *d* što je potvrđeno i u svetomarskome govoru: *...,Drôga gôspô sôkačica, tú vâm je vól kôj vâs bô med nôgê bôl“...; Bíly sô dvô zástavnáky, a med nímy je išel mlódenec.*

5.1.5.8. Refleksi *stj i *skj

Praslavensko *stj i *skj u međimurskome je dijalektu dalo šč i ċ. U svetomarskome su govoru zabilježeni sljedeći primjeri: Bil je gráx z môščom, sir i jôjca kúxana, kô je věč káj mēl.; Tò sê nùter kurúza pùščala.

5.1.5.9. Skup tj (< *tǝj)

Praslavensko *t'* „primarno je dalo ċ (...)“ (Zvonar, 1999: 65). Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Dôšla je jěšen, o jesénske dŭge nôčy kê prespáty nêjê mŏčy.; ...dŏ Pěpělnice, je, cěłŏ nôč, ták je bíłŏ.* No sekundarni je skup *tj* ostao „nepromjenjen u zbirnim imenicama, I jd. imenica I-deklinacije i rednim brojevima.“ (Blažeka, 2008: 79). U svetomarskome je govoru zabilježen primjer rednoga broja tri: *Jěn je bíl na vŏzŏ, je xítal, drŭga je rězala, trétja je xítala na mlatílkŏ.*

5.1.5.10. Refleksi *zdi i *zgi

Refleksi *zdi i *zgi, navodi Zvonar (1999: 65), u donjem su poddijalektu dali žž, no u srednjemu i gornjem poddijalektu čuje se i *j*. U svetomarskome je govoru u primjeru imenice *grožde* refleks *zdi ostao nepromijenjen: *grŏzdyje*, dok u primjeru imenice *mozak* postoji dvostrukost: *mŏzak* i *mŏžžany* (Upitnik).

5.1.5.11. Refleksi čbr- i čer-

Konsonantska starojezična skupina *čbr-* i *čer-* dala je u većini govora *čr-*. U govoru Svete Marije konsonantska skupina *čr-* zabilježena je u primjeru *čřny* (*crn*). Kod primjera imenice *crv* zabilježena je dvostrukost: *čřfi* *čřf* (uglavnm kod starijih). Primjer pridjeva *crven* zabilježen je kao *čřlěny*, ali i sa samoglasnikom *e* koji se „u tim skupovima (...) javlja fakultativno samo u nenaglašenoj poziciji“ (Blažeka, 2008: 80). Primjer iz svetomarskoga govora s *čer-* je: *Přvy kôj je išel je mēl pēfca, vėlŏga, nakínčēnŏga s čerlěnym, z bělŏm, sakŏjŏčŏkŏm pŏntlěkŏma.* te primjer iz Upitnika: *čerěvŏ* (*crijevo*).

5.1.5.12. Refleks palatalnoga r

Sekvencija *rj* kao relikat palatalnoga *r* u mjesnome govoru Svete Marije potvrđena je u imenici *večera*: *Pŏslę večérje sę išłŏ na gúnŏ, trěbyt kurúzŏ, treblŏčŏy sŏ trěbyłŏ.; E vē je*

dôšlo, večérja; *Bíla je večérja, doxóžalo je pólnóč*. Kod starijih ispitanica potvrđena su oba oblika u imenici *more*: *Mòrę/mòrję je plówo*; *Déca sę vólę kópaty v mórę/mórję*., dok je kod mlađih obavjesnica zabilježen samo oblik *mòrę* (Upitnik).

Sekvencija se „redovito javlja u pridjevu trpnom glagola IV. vrste koji se tvore morfemom *-en-*, npr. (...) *zaž'orjeny*“ (Blažeka, 2008: 81) te kod „glagola V. Vrste na –*rjaty* u svim oblicima“ (Blažeka, 2008: 81).

Rotacizam u prezentskoj osnovi u svetomarskome govoru dolazi u prezentu glagola *mócy* koji dolazi od *ž* ispred *e*: 1. l. jd. jo *mòręm, nęmręm*; 2. l.jd. ti *mòręš, nęmręš*; 3. l. jd. on *mòrę, nęmrę*; 1. l. mn. mi *mòręmọ, nęmręmọ* 2. l. mn. vi *mòręte, nęmręte* 3. l. mn. oni *mórę/mórejo, nęmrę/nęmręjo*.

5.1.5.13. Suglasnik *j*

U svetomarskome se govoru suglasnik *j* gubi u imperativnim oblicima (2. l. jd. i mn.), npr.: 2. l. jd. *skrí sę (sarij se); pokrí sę (pokrij se); xmi sę (umij se)* te u 2. l. mn. *skríte sę, pokríte sę, xmitę sę*. Sonant *j* „često se javlja i kao navezak u priloga“ (Blažeka, 2008: 82) što se može potvrditi i u svetomarskome govoru u primjerima: *I tọ smọ kómaј čakały, tọga Bọžića, dọk bọ Bọžić*; *...smọ tų dómaј jęly...* U međimurskome je dijalektu, navodi Blažeka (2008: 82), česta pojava dodavanja *j* iza samoglasnika u otvorenome slogu, kao npr. *špájsen (zabavan)*. U govoru Svete Marije dodavanje suglasnika *j* iza samoglasnika zabilježeno je u primjeru: *Nọ i bíča, sę tọ káj je gójt spręga bíla...*

Suglasnik *j* često se javlja kao proteza u riječima ispred samoglasnika *a*, *e* i *o*. Blažeka (2008: 83) navodi da je protetsko *j* tipična „istočna osobina“. Takvih primjera u svetomarskome govoru ima mnogo. Ispred samoglasnika *o* zabilježeni su primjeri: *jókọ* (Upitnik); *Jótec je nę dól*; *Kóga je jótec rękęl, unda si sy móglą tọga děčka zęty*; *Dóšel je prímeš kapitón i šęre kapitón, óny sọ pózvały jóca i máter...* Ispred samoglasnika *a* zabilježeni su primjeri: *Pózvały sọ xíznóga jápeka i mámicọ...*; *Nášy tęca Jóna óbaveznọ, tętęc pógótovọ*; *Jápa sọ, óny sọ nígdór nę káj jápa dišel, a máma pọ jápo a-a*. Ispred samoglasnika *e* zabilježen je primjer: *jęmbręlọ (kišobran)*

5.1.5.14. Prijelaz $m > n$ i $n > m$

Promjena karakteristična za čakavsko narječje, prijelaz $m > n$ na dočetu riječi, u međimurskome se dijalektu rijetko događa. No u svetomarskome je govoru potvrđen

prijelaz $n > m$ u primjerima: *F sobótò v jútřò ráno, zaróm, sò dòšly bandísty kójy sò xòdaly pò ròdbiny pòzòvat.; ...Fálem bòdy Jézòš Krístòš...*

5.1.5.15. Zamjenjivanje suglasnika u suglasničkim skupinama

U svetomarskome je govoru česta pojava zamjenjivanja suglasnika u suglasničkim skupinama. U mjesnome govoru Svete Marije ovjereni su sljedeći primjeri:

- $hv > f$: *...Fálem bòdy Jézòš Krístòš...; ...Ná sè vèkè Bòk jè fòle vrèđen...*
- $xt > ft$: *Tò jè bìla vèlka plòfta slámè tak káj smò pòtly mògly y spáty nò tè slámy mì d'èca.*
- $xt > št$: *Bandísty sò ígraly pèsme kójè sò sy lúdy vèč pòžèlèly i kákvy jè štò štél.*
- $kr > xr$: *...tèpkè xrúške sò bìlè...*

5.1.5.16. Ispadanje suglasnika u suglasničkim skupinama

U govoru Svete Marije često je i ispadanje suglasnika u suglasničkim skupinama. Neki od zabilježenih primjera u svetomarskome govoru su:

- $mn > n$: *A dòk jè bìlò gòtòvo, gázdarica jè dònèsla na gúnò rákijò dòmòčò i mòšta.; Pòslè večèrjè sè íšlò na gúnò, trèbyt kurúzò, trèblòčy sò trèbyly.*
- $dn > n$: *Únda sò ga dèly v jén vèlky kòtèl káj sè tè pèpèl kúxal.; Jén jè bìl na vòzò,...
...mì smò sí víknòly „s'òbòno“,...*
- $jn > j$: *...kak kombáj jè bìl.*
- $nd > n$: *Úna tò sè sè preprájlo, úna sè íšlò jèst.*
- $tk > k$: *Jè, kò jè kák bìl i bògòty i síkakvy.*
- $tvr > tr$: *třdò; čètřtèk*
- $gd > d$: *...káj sè dè dògòdìlò...; Káj tí míslyš dè smò sè mì upòznaè, škòmač jè tò nègda bìlò.*

5.1.5.17. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetu riječi

U kajkavskim je dijalektima uobičajeno sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetu riječi pred stankom. Svetomarski govor obiluje takvim riječima, a zabilježeni

primjeri su: *Vrók tí nē da mīra*; *Mrás jē prēkril līvadō*; *Tō káj jē rēkēl jē lóš*. (Upitnik); *Bók ǫslǫbǫdy, káj by ón bīl kǫga si bǫš tí zēla, nē*; *...dēj tí Bók srēčnǫga pǫta*,...; *Kē bi sē vrók vēč tǫ sē zmīslīl*; *Snēk jē bīl vēlky*,...; *Ūna pǫk jē mlǫdenka plēsala, ūna smǫ sí na rēt išly z mlǫdenkǫm plēsāt*.

5.1.5.18. Nepostojanje opreke između č i ć

Jedna od najvažnijih značajki kajkavskoga narječja jest nepostojanje opreke između glasova č i ć. Glas č „izgovara se jednako u čitavom Međimurju, ali je nešto slabiji od standardnog č i nešto jači od ć.“ (Zvonar, 1997: 66). Primjeri glasa č u svetomarskome govoru su: *Za zǫjtrēk sǫ bīlē: čūrke, rēbra pečēna, hlādnetina i zdīgany kolóčy z ǫréhy, z mākǫm y perēc*. *Jē, tǫ jē tākǫf ōbičaj bīl, i rēkēl jē „Drǫga gǫspǫ sokačica, tú vām jē vǫl kǫj vās bǫ med nǫgē bǫl“*, *i mǫral jē bǫžē pobēčy vún, drǫgač by ga bīla sokačica z mlīnčānakǫm pǫ glǫvy vǫdrila. I tǫ smǫ kǫmaj čakaly, tǫga Božiča, dǫk bǫ Bǫžič*. *Ūna sē gǫry dēl stǫlīnak, nēgda óny domóčy sǫ bīly, starīnsky, káj sē tkálo, i tǫ ǫd domóčega plǫtna*.

5.1.5.19. Gubitak fonema

Gubitak fonema u mjesnome govoru Svete Marije vidljiv je u prezentskim oblicima glagola *htjeti* (*bǫm, bǫš, bǫ, bǫmǫ, bǫtē, bǫdǫ*) i njihovim negacijskim oblicima (*nám, náš, ná, námǫ, náte, nádǫ*), a primjeri zabilježeni u govoru su: *Bǫm jǫš nēkaj pǫvėdala*; *Ták sǫ jápēk i māmica rēkli: „Jēē dētē drǫgo, akǫ náš znǫla vēša zgrǫxnoty káj sē narǫda dǫk ga vǫdriš, náš mǫgla snēha bīty*.“; *Ūna sǫ išla, dǫbrǫ bǫmǫ mǫlo, slāma káj sē nēsla, dǫvēčera tǫ sē prēprǫvǫlǫ*...; te primjeru glagola *pojti*: *Akǫ pémǫ kām f sēlo, nē, a i nē samǫ pǫčē, i žēnē*.

Ispadanje fonema u svetomarskome je govoru potvrđeno i u kontrakciji priloga *ovakvo-onavko*: *...a nē kak vē kǫmpǫty vākvi-nākvi, nēgǫ kāk jē ónǫ bīlo*. te u prilogu *uvijek*: *Jápica sǫ nášy, akǫ sǫ jápy nášy, sǫ išly vēk ǫbedvǫ skǫp na zǫbavǫ*.

Upitno-odnosne zamjenice *kǫjy i čijy* mogu imati kontrahirane oblike što je potvrđeno i u svetomarskome govoru: *Kē bi sē vrók vēč tǫ sē zmīslīl*; *Ūna smǫ sē tǫ najēly, ūna kē sǫ otǫ, dēklīčē sǫ išlē pǫpėvat*. U „Svetoj Mariji potvrđena je kontrahirana posvojna zamjenica *tv'ǫj* i povratno-posvojna zamjenica *sv'ǫj* u A jd. ž. r.: *tv'ǫ, sv'ǫ*“ (Blažeka, 2008: 98) te su česti i kraći oblici posvojnih zamjenica, npr. *mǫjega – méga, nēzyn – nēny, svǫjega – svėga*.

5.2. Morfološke značajke govora Svete Marije

5.2.1. Gubljenje morfološke posebnosti vokativa jednine

U kajkavskome je narječju zanimljivo to što dolazi do gubljenja morfološke posebnosti vokativa jednine, odnosno dolazi do izjednačenja s nominativom. No izuzetak su „pojedini antroponimijski oblici, npr. N *J'ona*, V *J'anŋ*“ (Frančić, 202: 45). Neki od zabilježenih primjera u svetomarskome govoru su: *Ĭvan*, *ŋpry vrŋta!*; *Sŋsŋd*, *dŋjdy na ŋbed*.

5.2.2. Imenice

Imenice su promjenjiva vrsta riječi kojima „imenujemo pojave vanjskoga svijeta i našega unutrašnjeg doživljavanja.“ (Barić i dr., 1997: 66) Postoje tri vrste deklinacija, a kriterij je G jd. To su a-deklinacija prema kojoj se dekliniraju imenice muškoga roda na suglasnik, imenice muškoga roda na -yŋ i -ŋ te imenice srednjega roda, zatim e-deklinacija prema kojoj se dekliniraju imenice ženskoga roda na -a te imenice muškoga roda na -a te i-deklinacija prema kojoj se dekliniraju imenice ženskoga roda koje završavaju na -ŋ.

5.2.2.1. Deklinacija imenica a-vrste

a) Muški rod

Imenice muškoga roda a-vrste završavaju na konsonat, a nastavci su sljedeći:

	jd.	mn.
N	-ŋ	-y
G	-a	-of, -y
D	-ŋ	-em, -om
A	=G/N	-e
V	=N	-y
L	-ŋ	-y, -ima
I	-om	-y, -my, -ima

Primjeri iz svetomarskoga govora:

N jd.: *Bíl je gráx z mósčom, sír i jójca kúxana, kó je věč káj mēl; Jótec je ně dól; Tě kótoč sę vřtel, vřtel, vřtel.*

G jd.: *Vám je ně bílo sópona baš převěč, nítý finoga próxa.*

D jd.: *Dóněsly sọ tóga péfca mlódenčọ, tě jěden je išel nùter k sọkačicy.*

A jd.: *A vřt kótel sọ vám děly běloga věša opkoxóvat,...*

L jd.: *Jěn je bíl na vózo...; Dělo sę sę žító sę ná stol, i čak i p'ěnezy dróbny.*

I jd.: *A pósle únda něgda sę někva mašina stvóřila z jěnim vělkim kotóčom.*

N mn.: *V jůtrọ ráno sọ sę zíšl, zíšly težoky přę gázdy; Foringóšy sọ vózily kurúzọ s kónyma i s krávama; Úna sọ pọk slámọ móžy na kóla namětały, dvó moški.*

G mn.: *Akọ je bílo púnọ treblóčy, je bílo přije gótovọ, a akọ je bílo méné treblóčy, borměš sę trěbilo i dọ pólnóčy; u Upitniku su zabilježeni primjeri: pět sósedof/sósedy, sędem dečókof/děčky*

A mn. *...a někoje sọ išle pọ móže, kaj sọ dišly sómy...*

V mn: *Dóšla je jěšen, o jesénske dúge nóčy ké prespáty něje móčy.*

L mn.: *Ję, mlódenka je mórala přije pólnóč odity ọt svógy róditely k roditelima dę bode sněxa.*

I mn.: *Někoje sọ išle z móžmy móm od dóma,...; Ję, i z réxy, káj pọk; Foringóšy sọ vózily kurúzọ s kónyma i s krávama; ...z oréxy, z mákom i z ružičy.*

Iz navedenih primjera može se zaključiti da je N jd. imenica muškoga roda a-vrste jednak kao i u standardnome jeziku. Kao što je već navedeno, vokativ je izjednačen s nominativom. Kod imenica muškoga roda dolazi do nominativno-akuzativne neutralizacije i kada označavaju neživo: *Děl je nóža na stól. – Něma nóža na stólọ; Dóněsi mí škrlóka. – Kúpil tí bọm škrlóka.* (Upitnik). Dativ množine svojim nastavcima -em/-om ne odstupa od standarda. U množinskim oblicima očuvana je kratka (neproširena) osnova: *Kúpily smọ vóle. (Kupili smo volove); Gledím gólobe. (Gledam golubove); Iščem póže. (Tražim puževe); Zábil sam góle. (Zabio sam golove).* U G mn. sačuvan je i

staroslavenski nastavak *-ov (> -of)* „u iskazima gdje prevladava neko modalno značenje (ljutnja, podrugljivost, ironija).“ (Blažeka, 2008: 110).

U primjerima svetomarskoga govora zabilježena je imenica *môš (muž)* koja u I mn. daje nastavak *-my (z môžmy)* s naglaskom na prvome slogu. Blažeka (2008) u svojim primjerima navodi naglasak samo na zadnjemu slogu.

b) Srednji rod

U donjomeđimurskim govorima imenice srednjega roda završavaju na *-o* i *-e*. Iznimka je samo imenica *doba*.

	jd.	mn.
N	-o, -e	-a
G	-a	-ø, -y, -e, -a
D	-y, -o	-am, -yma
A	=N	=N
V	=N	=N
L	-i, -y, -o	-y, -aj, -yma, -amy
I	-om, -em	-y, -yma, -amy

Primjeri imenica srednjega roda a-vrste iz svetomarskoga govora su:

N jd.: *Kòkòšino méso je bílo.*

A jd.: „*Nó to mlódo léto, zdrávy, veseľy, tústy, debeľy..*“; *V dvé vùre smò išly kòsit žito.*

L jd.: *Pòsle večerje sè išlo na gúno, trěbyt kurúzò, treblòčy sò trěbyľy.; Bandisty sò igraľy pò cěľem sěly,...*

G mn.: *Tò vám je čexaňe périja.; Nás vám ga bílo jòkò púnò déce...;* u Upitniku su potvrđeni primjeri: *pét sél/ pét sěly*

A mn.: *Pòsłę pòk wám sę płésalò na zéłę.; ...pòk f kòrítà i k Dròvi pròt.*

Nominativ jednine čuva razliku nekadašnjih tvrdih i mekih deklinacija što nam potvrđuju primjeri iz svetomarskoga govora poput *pòłę, gúnò, pèrję, kòrítò*, kao i instrumental jednine. Akuzativ i vokativ izjednačeni su s nominativom. Vidljiv je i sinkretizam DLI mn. (-*yma*).

5.2.2.2. Deklinacija imenica e-vrste

U e-deklinaciju spadaju imenice ženskoga roda te imenice muškoga roda koje završavaju na -*a*. Imenice muškoga roda koje završavaju na -*a* rijetke su i u hrvatskome jeziku, pa tako i u svetomarskome govoru, a zabilježene su dvije takve imenice (*jápa* i *gázda*) te se sklanjaju kao i imenice ženskoga roda: *Sò máma i jápa nę dólj,...; Jápa sò, óny sò nígdòr nę káj jápa dišęł, a máma pò jápo a-a.; V jútrò ránò sò sę zíšł, zíšły težòky prę gázdy.*

Imenice ženskoga roda u jednini sklanjaju se kao i imenice u standardnome jeziku. Iznimka je vokativ koji je jednak nominativu. Dativ i lokativ jednine su izjednačeni nastavkom -*y* te se u nekim imenicama (npr. *ròka, nóga, snęxa*) ne provodi sibilizacija. Instrumental jednine završava na -*om*. U imenica u N mn. češći je nastavak -*e*. U G mn. potvrđeni su i nulti nastavak i nastavak -*y*. U DLI mn. vlada djelomični sinkretizam (-*amy*) „jer u I mn. nije moguć gramatički morfem iz dativa -*om*.“ (Blažeka, 2008: 123). No u svetomarskome je govoru potvrđen i nastavak -*em* (*s púcem*).

	jd.	mn.
N	-a	-e, -y
G	-e	-ø, -y
D	-y	-am, -om, -amy
A	-o	-e
V	=N	-e
L	-y	-aj, -amy, -ama
I	-om	-aj, -amy, -ama, -em

Zabilježeni primjeri iz svetomarskoga govora su:

N jd.: *Večer se dōšlo dīmō, gāzdarica je nēkaj skūxala.*

G jd.: *Dōšly sō dō mlōdenkinē xīže.*

D jd.: *Mōjy māmy je tāk rēkla,...*

A jd.: *...pak sō žēnē na rōke prōlē y na rīflo.*

V jd.: *Znōš kāj Bōra, jō sēm tí jēnō kōkōš zāklala,...*

L jd.: *...bīlē sō dvē snēxē prē xīzy.*

I jd.: *...ūna se īšlō pō hé i mlōtilō se z mlatīlkom, mašinom, kak kōmbāj je bīl.*

N mn.: *Žēnē, gāzdaricē, sō klālē dōmaj kōkōšy, pūrē, rācē, gōskē.*

G mn.: *pēt žen/pēt ženy*

D mn.: *...mālō krávicam....*

A mn.: *Tí pōzōvi pūce...; ...pōpēval nēkvē sakōjōčkē čūdne pēsme.*

L mn.: *Na fāšnak sō īšlē žēnē na zōbavaj.*

I mn.: *S tīkvom, jábukamy, sirēnem, tō, tō se, s tēm se pēklo nēgda, je.; Tū sō se mōgly nēkvy dēčky s pūcem zīty, je bīla kmīca.*

Pluralia tantum: *Čexára?*

5.2.2.3. Deklinacija imanica i-vrste

Prema i-deklinaciji sklanjaju se imenice ženskoga roda koje završavaju na -*ø* nastavačni morfem. Imenice se sklanjaju slično kao i u standardnome jeziku. S obzirom na standard razlika je u instrumentalu jednine (-*jom*) te u dativu množine (-*em*). U deklinaciji je vidljiv sinkretizam DLI mn. -*yma*.

jd.

mn.

N	-ø	-y
G	-y	-y
D	-y	-yma
A	-ø	-y
V	-ø	-y
L	-y	-y, -yma, -ej
I	-jom, -jo, -y	-y, -yma, -jomy, -my

N jd.: *Dóšla je jésen, o jesénskę dúge nóčy kę prespáty néję móčy.; Tò vám je bila jédna mála stvor slóžena káj je bíło lęży rúžžity.*

A jd.: *Znóš káj Bóra, jó sęm tí jęnø kókoš záklala...*

V mn.: *...o jesénskę dúge nóčy kę prespáty néję móčy.*

A mn.: *Žęnę, gázdaricę, sọ klálę dómaj kókošy...*

Imenica *kíi* zadržala je proširenu staru konsonantsku *er*-osnovu. U svetomarskome su govoru u sklonidbi imenice *kíi* mogući sljedeći oblici :

N jd. <i>čer/čerka</i>	mn. <i>čery/čerke</i>
G jd. <i>čery/čerke</i>	mn. <i>čery/čerke</i>
D jd. <i>čery/čerky</i>	mn. <i>čeryma/čerkama</i>
A jd. <i>čer/čerka</i>	mn. <i>čery/čerke</i>
V jd. <i>čer/čerka</i>	mn. <i>čery/čerke</i>
L jd. <i>čery/čerky</i>	mn. <i>čeryma/čerkama</i>
I jd. <i>čery/čerjóm/čerkom</i>	mn. <i>čeryma/čerjómy/čerkama</i>

U govoru je zabilježen sljedeći oblik : *...Ídi čerka, ídi...*

5.2.3. Pridjevi

Pridjevi pripadaju promjenjivoj vrsti riječi „kojima se izriču svojstav predmeta i pojava, označenih drugim vrstama riječi, i odnosi među njima.“ (Barić i dr., 1997: 176).

a) Određeni i neodređeni vid pridjeva

U većemu dijelu kajkavskoga narječja nema razlika u značenju određenih i neodređenih pridjeva, pa prema tome i u „međimurskim kajkavskim govorima većina pridjeva (...) dolazi samo u određenom obliku“ (Bartolić, 1971: 115) čime se slaže i Blažeka (2008). Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Ję, kő ję kák bıl i bogóty i sikakvy.; A óny ső rękly da ję tú jędęn lępy cvęt zróşęl...* Do narušavanja posebne službe određenoga i neodređenoga vida pridjeva u većemu dijelu kajkavskoga narječja došlo je osobito u atributnoj službi, dok se u predikativnoj razlika bolje čuva, a u neutralizaciji prevladava određeni oblik pridjeva. (Usp. Lončarić, 1996: 104). Upitnikom za terensko istraživanje svetomarskoga govora zabilježeni su sljedeći primjeri uporabe određenoga pridjevskog lika i u predikativnome proširku: *Stól ję nővy. Pőştar ję stóry. Ón ję čisty.*

b) Pridjevsko-zamjenička deklinacija

U pridjeva i drugih pridjevskih riječi (pridjevskih zamjenica, rednih brojeva i participa) „stvorena je od prijašnjih triju deklinacija jedna jedinstvena deklinacija, po kojoj se dekliniraju i određeni i neodređeni pridjevi, osim u N jd.“ (Lončarić, 1996: 104) Neke se razlike čuvaju u N jd. m. r., ali je u ž. r. jd. prevladala imenička deklinacija. Sačuvana je razlika između nepalatalnih i palatalnih osnova (-oga i -ega). U GDL jd. muškoga i srednjega roda čuva se razlika između nekadašnjih mekih i tvrdih osnova. Fakultativno se izgovara *x* u G mn. U L jd. m. r. javljaju se nastavci -em i -ym u pridjevima koji završavaju na palatal, dok se u pridjevima na nepalatal javljaju fakultativno tri nastavka -om, -ym i -em. U svim trima rodovima došlo je do sinkretizma DLI mn. s nastavkom -ym(a).

Jednina:

Jd.	muški rod	srednji rod	ženski rod
N	-y / -ø	-e / -o	-a

G		-og(a) / -eg(a)	-e
D		-omo / -emo	-y
A		=N ili G	-o
V	-i / -y	-e	-a
L		-ym / -om / -em	-y
I		-ym	-om
Mn.			
N	-y	-a	-e
G		-y(x)	
D		-ym(a)	
A	-e	-a	-e
V	-i / -y	-a	-e
L		-ym(a)	
I		-ym(a)	

Zabilježeni primjeri u govoru Svete Marije su:

– u muškome rodu:

N jd.: *A óny sọ rekly da je tu jẹdẹn lépy cvět zróseł...*

G jd.: *níty finoga próha.; ...da si jẹ mlódeņec zábral jẹnoga lepoga cvěta.; ...děj ti Bók srěčnoga póta...*

A jd.: *...děly v jěn vělky kótět; Přvy koj jẹ išel jẹ mėl péfca, vělkoga, nakínčēnoga...; Pozvály sọ xížnoga jápeka...*

I jd.: *...z jěnim vělkim kótěčom.*

N mn.: ...*sə sə prəpróvľaly kolóčy sakojóčky...*

A mn.: ...*a póslə tóga jə donəsła zdígane kolóče, napúñene, naflane, namótane...*

I mn.: ...*z čerlenim, bélim, sakojóčkim póntľekima*.

– u ženskome rodu:

N jd.: *Zójtrək jə bíl žľičňaky z kósanom móščom y pržgóna juha.; Tə vām jə bíla jědna mála stvór...; ...póvorka jə bíla gizdóva...*

G jd.: *Dóšľy sə dọ mlódenkine xížə.*

A jd.: ...*gázdarica jə donəsła na gúno rákijo domóčo...; Máma sə donəsľi f čáši svéto vódọ...*

I jd.: ...*z kósanom móščom...*

N mn.: *Tu sə vām sə popėvəľə starínske domóče pėsmə.; ...sə bíľə stáreše púče...;*

V mn.: ...*o jesénske dúge nóči...*

L mn.: *Tu ńis jə pre pótny vróty čakal...*

– u srednjemu rodu:

N jd.: *Kokošino méso jə bílo...*

N mn.: *Bíl jə gráx z móščom y jójca kúxana...; Za zójtrək sə bíľə čúrķə, rébra pečėna...*

c) Komparacija pridjeva

U većini međimurskih govora „za tvorbu sintetičkoga komparativa uglavnom se upotrebljavaju morfemi -ši -eš(...) na koje dolaze morfemi za rod i broj.“ (Blažeka, 2008: 131). U svetomarskome su govoru zabilježeni sljedeći primjeri: *Mójy mámy jə ták rėkla, sə bíľə stáreše sėstrə i púče...; Dėčky, káj sə vėkšy bíľy, tė sə sákə fėľə stórə, pək gúməņə čízme.; Mój brát jə jákšy ọd tebe.; Mój táty jə vėkšy ọd tvojega tátija.; Márko jə bogatėšy ọd ľvana.*

U višesloženih se pridjeva naglasak se u govoru Svete Marije prebacuje na pretposljednji slog, npr. *bogatėšy*. U primjeru iz Upitnika za terensko istraživanje *Ana je slađa od Marije*. pridjev *sladak* u svetomarskome govoru ima dva oblika komparativa, a

to su: *slájšy/slójšy* i *slátkešy*. Kao što možemo primijetiti, primjer *slájšy/slójšy* dobiva nastavak *-jšy* jer se „od osnove pridjeva ne odbija samo završetak *-i* kao u deklinaciji, nego *-di*.“ (Zvonar, 1999: 393). Sličan je primjer i *mlájšy/mlójšy* u kojem je „morf *j* ostatak je starije komparacije pridjeva na *d*, gdje je dobiveno **d'*, što je na dijelu kajkavskoga područja dalo *j*, a oblik komparativa tih pridjeva, s dodanim *š*, proširio se na velikom području gdje *d'* nije dalo *j*.“ (Lončarić, 1996: 106).

Superlativ pridjeva tvori se od komparativa i prefiksa *náj-* /*něj-*. Primjer superlativa zabilježen u svetomarskome govoru je: *Slámọ jẹ, dọnẹsly sọ strọy jápa, nájstárešy ẹlán u, múšky, u ọbítẹly*.

5.2.4. Zamjenice

Zamjenice su promjenjiva vrsta riječi „koje zamijenjuju druge imenske riječi“ (Barić i dr., 1997: 203) te označuju, ali ne imenuju predmete, bića, svojstva i količine, već se njima upućuje na njih. U svetomarskome su govoru zastupljene sve zamjениčke vrste (osobne, posvojne, povratna, povratno-posvojna, pokazna, upitne, odnosne i neodređene), no s obzirom na standardni jezik postoje neke razlike koje će biti nadalje prikazane.

a) Osobne zamjenice

Osobne su zamjenice u svetomarskome govoru: *jó, tí, ọn, ọna, ọno, mí, ví, ọny, ọnẹ, ọna*. Deklinacija osobnih zamjenica izgleda ovako:

Jd.

N	jó	tí	ọn, ọno	ọna
G	mẹnẹ	tẹbẹ	ńẹga, ga	ńẹ
D	mẹny, měj, my	tẹby, těj, ty	ńẹmọ, mọ	ńọj, jọj, jy
A	mẹnẹ, me	tẹbẹ, te	ńẹga, ga	ńọ, jọ
L	mẹny, měj	tẹby, těj	ńẹmọ	ńọj
I	mẹnọm	tẹbọm	ńím	ńọm

Mn.

N	mí	vi	óny, ónẹ, óna
G	nás	vás	ńís
D	nám	vám	ńím, ym
A	nás	vás	ńís, ńe, 1x, jé
L	nám, námý	vás, vámy	ńímý
I	námý	vámý	ńímý

Deklinacija osobnih zamjenica uglavnom je ista kao i na području cijeloga međimurskoga dijalekta. Zanimljivi su G i A mn. zamjenice *óny* koja glasi *ńís*, a koja je karakteristična za svetomarski govor te se vrlo rijetko može čuti koji drugi oblik.

Primjeri iz svetomarskoga govora su:

N jd.: *Jó sẹm bila jókọ mála únda.; Bók ọslọbọdy, káj by ón bíl kọga si bọş tí zẹla, nẹ.; Ón jẹ pítal „káj ví ọ́çẹtẹ?“*

G jd.: *...úna sọ gá nẹkam pọk dẹly razmákat, pọk f kọrita i k Drọvi prọt.*

D jd.: *...ẹj óny mọrọ tọga cvẹta ńẹmọ dátý.; ...kak si bila i prí meni.*

A jd.: *Jẹ, tẹtẹc sọ dişly mọm pọpọlńẹ, a tẹca Jọna úna pọ ńẹga vẹčer.*

N mn.: *Únda smọ mí xọdały čẹxat pẹrije.; A óny sọ rẹkly...; Drọgy róditẹly, bi vẹ ví bíly vọlńy dátý blágọslọva?“.*

D mn.: *Jókọ vám jẹ tọ bílọ lẹpọ.; Tú sọ vám sẹ pọpẹvaļẹ starínsķẹ dọmọčẹ pẹsmẹ...; Ták nám jẹ bílọ jókọ lẹpọ...*

A mn.: *Tú ńís jẹ prẹ pọtńy vrọty čákal jẹdẹn kọj sẹ zvọl prímeş kapitón.; I ták sọ ńís únda pústily núter.; ...i úna smọ išly škọmač káj nás jẹ máma nẹ vídla...; Úna da sẹ sp"ósọşilọ stájcaj, úna sẹ išlọ pọ ńe...*

I mn.: *Bíly sọ dvọ zástavnáky, a med ńímý jẹ išẹl mlódeńec.*

b) Povratna zamjenica

Povratna zamjenica u hrvatskome jeziku u naglašenome obliku glasi *sebe*, a u nenaglašenome *se*. Ona u „donjomeđimurskim govorima (...) označuje vraćanje radnje na subjekt“ (Zvonar, 2002: 9), a deklinira se kao i standardnome jeziku:

G jd. sěbę

D jd. sěby/sěy/sy

A jd. sěbę/se

L jd. sěby/sěy

I jd. sěbom

Za sva tri roda i lica zamjenica ima jedan oblik. U dativu i lokativu ima uz oblike *sěby* i *sy* oblik *sěy*. U istraživanju govora Svete Marije zabilježeni su sljedeći primjeri: *Bandísty sọ ígraly pěsmę kóję sọ sy ludy věč poželely i kákvę ję štó štěl.; Kóga ję jótęc rěkęl, unda si sy móglá tóga děčka zěty.; ...da sy ję mlódenęc zábral jěnoга jókọ lěpoga cvěta v nívęm cvětńakọ.*

c) Povratno-posvojna zamjenica i posvojne zamjenice

Posvojne su zamjenice u svetomarskome govoru *mój, tvój, něgоv, nězin, náš, váš i níf*. Kao što je već navedeno, u govoru se javljaju kontrahirani oblici zamjenica te su česti i kraći oblici posvojnih zamjenica, npr. *mójega – męga, tvójega – tvęga, nězyn – něńy*. (v. poglavlje *Gubitak fonema*).

Zabilježeni primjeri u svetomarskome govoru su: *Náša sóseda...; Mójy mámy ję ták rěkla...; ...v nívęm cvětńakọ.; Nášy tęca Jóna óbaveznọ, tětęc pөгótọvọ.*

Povratno-posvojna zamjenica u hrvatskome je jeziku *svoj*. I u svetomarskome govoru ima isto značenje kao i u standardnome, a to je „pripadanje subjektu bilo kojega roda ili broja.“ (Barić i dr., 1997: 204). Blažeka (2008) navodi da se umjesto te zamjenice često upotrebljava i posvojna zamjenica (*Videl bo on svojega Boga!*).

Primjeri povratno-posvojne zamjenice zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Vę ídęmọ sáky na svój pősęl pok dále.; Ję, mlódenka ję mórala prįę pólnoč odítý ot svójy rọdíteļy k rodíteļima dę bọdę snęxa.*

d) Pokazne zamjenice

Pokazne zamjenice su: *óf, ón, te; óva, óna, tó; óvo, óno, tó*. Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *A pòslę tóga ję dónęsla zdígane kólóčę...*; *Tó vám ję bıla jędna mála stvór slóžena káj ję bílę lęžy rúžžity.*; *Tę kótęč sę vřtęl, vřtęl, vřtęl.*; *Tám sọ prólę bílę.*; *...a óf sę nękak čúdnę naprájęl...*; *Tę ję únda slámę nęšel.*; *Vú tęm sę íšlę nęgda f cirkvę, aly sí smę íšly.*

U donjemu poddijalektu međimurskoga dijalekta mogu se čuti i zamjenice *vén, véna, véno* (*on, ona, ono*). Takav primjer zabilježen je i u svetomarskome govoru: *Úna smę pęłaly, vę venę, tú na gmójnę i tú sọ dőšly z mlatílkęm i mlótíly smę.*

e) Upitno-odnosne zamjenice

U svetomarskome se govoru za živo upotrebljavaju zamjenice *štó i kó*, dok se za neživo upotrebljava zamjenica *káj*.

Deklinacija upitno-odnosnih zamjenica u svetomarskome govoru glasi ovako:

N	štó / kó	káj	čijy, čí(j)	kę / kój
G	kóga	čęsa / čęga	čijeg(a)	kęga / kójeg(a)
D	kómę	čęmę / čęm	čijem(ę)	kémę / kójem(ę)
A	kóga	káj	čijy, čí	kęga / kójeg(a)
L	kómę / kęm	čęmę / čęm	čijęm	kęm / kómę
I	kójim / kęm	čęm	čijym	kęm

U govoru se pojavljuju kraći oblici zamjenica poput *kęga* i *kémę*, ali i kontrahirane zamjenice poput *kę* (*kóji*): *Kę bi sę vrók vęč tó sę zmíslil.*; *Úna smę sę tó najęly, úna kę sọ otę, dęklıčę sọ íšlę pępęvat.*

Ostali primjeri upitno-odnosnih zamjenica zabilježenih u svetomarskome govoru su: *Bandısty sọ ígrały pęsmę kóje sọ sy lúdy vęč pęžęlęly i kákve ję štó štęl.*; *Přvy kóji ję íšel ję męl pęfca...*; *Ję, kó ję kák bíl i bęgótý i síkakvy.*; *Ón ję pítal „káj ví óčętę?“.*; *Kóga ję jótęc*

rêkêl, ûnda si sy mógla tóga děčka zěty.; Tů úís je pře pótny vróty čakal jěden kój sě zvól příměš kapitón.; Š čem stě sě gíbanico pěkly?

f) Neodređene zamjenice

Neodređene zamjenice „oblikom su kao upitne ili odnosne, a više ih je nastalo predmetanjem ili dometanjem predmetaka“ (Barić, 1997: 206) te se dijele na živo i neživo. Neodređene zamjenice u govoru Svete Marije za živo su: *něščę, někọ, níščę, níkọ*, a za neživo su: *nékaj, ništ, níkaj*. U svetomarskome je govoru potvrđena i zamjenica za živo *ništọ (nitko)*: *Tọ nę ništọ rêkêl da né.*

Neodređene zamjenice od atributnih upitno-odnosnih zamjenica u govoru su *kójy, někoyj, níkojy, čijy, nečijy, níčijy*, a primjeri potvrđeni u svetomarskome govoru su: *Někoję sọ išę z móżmy móm od dóma, a někoje sọ išę pọ móżę...; Někojy sọ iměly púnọ sęga, a někojy sọ iměly máló, aly dọbrọ, přěšłọ ję.* Za razliku od mlađih osoba, kod starijih se može čuti i *něštery*. U govoru „postoje i sintagme srodne složenim neodređenim zamjenicama“ (Blažeka, 2008: 137) poput *káj gójt, kọ gójt* i slično što je zabilježeno i u svetomarskome govoru: *Nọ i bíča, sę tọ káj ję gójt spręga bíla...*

Službu neodređene zamjenice može imati i pridjev *ostali*, a potvrđen je i u svetomarskome govoru: *Óny sọ dišly z mlódenkọm, a óstaly sváty sọ sę zabóvľaly dọ jútra.*

g) Zamjениčki pridjevi

Zamjениčki pridjevi imaju oblike *-of* (N jd. m. r.), *-va* (N jd. ž. r.), *-vo* (N jd. s. r.), *-vy* (N mn. m. r.), *-ve* (N mn. ž. r.) i *-va* (N mn. s. r.). Primjeri potvrđeni su i u svetomarskome govoru: *Ję, tọ ję tákoř óbičaj bíl...; Bandisty sọ ígrały pěsmę kọję sọ sy ludy věč pọžeľely i kákve ję štọ štěl.; Tů sọ sę mógly někvvy děčky s púčem zítý, ję bíla kmíca.; A pósę ûnda nęgda sę někva mašina stvóřila z jěnim vělkim kótóčọm.; Pósę sọ vám zmísľyľy někvoga...; ...pópěval někve sakojjčķę čúdnę pěsmę.*

h) Opće zamjenice **vbsb-* i **vbsak-*

Zamjenica **vbsb-* u svetomarskome govoru u muškome rodu glasi *vės* ili *sy*, u ženskome rodu *só*, a u srednjemu rodu *sę*, a deklinira se ovako:

jd.	muški rod	ženski rod	srednji rod

N	vės / sy	sò	sě
G	sěga	sě	sěga
D	sěmọ	sọj	sěmọ
A	= N / G	sọ	= N / G
L	sěmọ	sọj	sěmọ
I	sym	sọm	sym
mn.			
N	sí	sě	sọ
G		six / sẹjọ	
D		sym / sẹma	
A	sě	sě	sọ
L		sym / sẹma	
I		sym / sẹma	

U svetomarskome su govoru zabilježeni sljedeći primjeri: *Tọ vám jẹ bílọ m'èsec dní dọk sẹ nẹ sọ kurúza pọbrọla.; Ûna smọ sí jọkọ pọsùšály.; Tù sẹ zíšla sọ rọdbina.; Sí sváty sọ díšly vún...; Ná sẹ vékẹ Bọk jẹ fọlẹ vrẹdẹn.; ...sí smọ mọraì m"ọlyty.*

Zamjenica *vbsak- ima primjere *sáky* (m. r.), *sáka* (ž. r.) i *sákọ* (s. r.), a zabilježeni primjeri u govoru Svete Marije su: *Sáky jẹ mọral nẹkaj dátý.; Na sákẹm križónọ jẹ bíl plẹs.; Vẹ ídẹmọ sáky na svọj pọsẹl pọk dále.; Tọ véč sáky znọ kák tọ ídẹ.; Dẹčky, káj sọ vékšy bíly, tẹ sọ sákẹ fẹlẹ stọrẹ, pọk gúmẹnẹ čížme.*

5.2.5. Brojevi

Brojevi spadaju u nepromjenjivu vrstu riječi. Iako se nepromjenjive vrste riječi ne dekliniraju, oni od jedan do četiri deklinabilni su. Međutim u glavnih se brojeva „javlja i deklinacija brojeva do 10 (...) i to u dativu i instrumentalu.“ (Blažeka, 2008: 138). Zvonar (2002) navodi da donjomeđimurski govor razlikuje glavne (na pitanje *kúľko?*), redne

(*kôf?*), priložne (*kúlko pôf?*) i dijelne (*po kúlko?*) brojeve. Blažeka (2008) pak navodi glavne i redne brojeve te brojne pridjeve i priloge.

Glavni brojevi do deset u svetomarskome govoru su: *jédęn/jęn*, *dvó*, *trí*, *četíri/štíri*, *pét*, *šést*, *sędęm*, *ósem*, *dęvęť* i *dęset*. Broj *jedan* ima dva oblika (*jédęn* i *jęn*) te se deklinira kao određeni pridjev. Zabilježeni primjeri u svetomarskome govoru su: *Náša sóseda jédna vám ję ták naprójla.*; *Znôš káj Bôra, jó sęm tí jęno kókôš zákłala...*; *Tô vám ję bíla jédna mála stvôr slóžena káj ję bílo lęžy rúžžity.*; *A pôsłę únda nęgda sę nękva mašína stvôřila z jęnim vęłkim kótóčom.*; *Tô vám ję bíla jęna kôřpa...*; *Jęn ję bíl na vózô...*

Brojevi *dvó*, *trí* i *četíri/štíri* dekliniraju se ovako:

	m. r.	ž. r.	s. r.		
N	dvó	dvę	dvó	trí	četíry / štíry
G		dvęjô		tręjô	četeręjô/štíry
D		dvęm/dvęma		tręm/tręma	četeręm /četeręma/štířima
A	dvó	dvę	dvó	trí	četíri/štíri
L		dvęm/dvęma		tręm/tręma	četeręm/četeręma/štířima
I	dvęma	dvę	dvęma	tręm/tręma	četeręm/četeręma/štířima

Primjeri ostalih glavnih brojeva zabilježenih u govoru Svete Marije su: *Ję, bôřmęš, na rókę, dvę lóty skúpa pak sę tó družgalô, málo sím, málo tó.*; *Bíly sô dvó zástavnáky, a med nímy ję išł mlóđęnęc.*; *Úna sô pók slámô môžy na kôla namętały, dvó môškí.*; *Nás vám ga bílo jókô púnô đęcę, tó sô bíłę, bíłę sô dvę snęxę přę xízý.*; *Strínyny ga bílo dęvęť decę, a mí smô bíly štíry.*; *Ták nám ję bílo jókô lępô, dôšłô ję pólnóč íly dęset vúr, vęc kák ję bílo, smô sę rezišly.*

Redni brojevi su brojevi koji izriču koje je što po redu te se dekliniraju „kao oblici pridjeva određenog vida.“ (Blažeka, 2008: 139). Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Přvy kôj ję išł ję męł pęřca...*; *Jęn ję bíl na vózô, ję xítal, drůga ję řęzala, trętja*

jě xítala na mlatílkø.; S' jěn za drúgem sò ták íšly káj smø dõšli f cirkvø.; I ták káj smø sě tò najěly i spõt, a drúgi děn pøk jě ně bílò sm'ěty f sělò.

U međimurskim govorima ne koriste se oblici *oba* i *obje*, već samo složenice *òbedvø* i *òbedvę*. (Usp. Zvonar, 2001: 15). Stoga se takvi oblici mogu čuti i kod Svetomarščana: *Jápica sò nášy, akø sò jápy nášy, sò íšly věk òbedvø skúp na zòbavø.*

5.2.6. Glagoli

Glagoli su promjenjiva vrsta riječi koja izriču radnju, stanje i zbivanje. U međimurskim se govorima brojnost glagola (s obzirom na praslavenski jezik) smanjila pa su se izgubili aorist (sačuvan je samo oblik *by* za tvorbu kondicionala), imperfekt, glagolski prilog prošli, glagolski pridjev trpni i dvojina. U međimurskome dijalektu glagoli imaju nekoliko kategorija, a to su: aspekt (svršeni i nesvršeni vid); sustav paradigmi za izricanje vremena u koje spadaju prezent, perfekt, futur i pluskvamperfekt; sustav paradigmi za izricanje načina u koje spadaju indikativ, imperativ, kondicionali te optativ; pasivno i aktivno stanje; broj (jednina i množina); lice (tri lica); sustav infinitivnih oblika u koje spadaju infinitiv, supin, prilog sadašnji, pridjevi radni i trpni te imenica. (Usp. Blažeka, 2008: 140).

a) Vid

Vid je glagolska kategorija koja je specifična za većinu slavenskih jezika pa tako i za hrvatski jezik. Prema tome i u cijelome međimurskom dijalektu, pa onda i u svetomarskome govoru, glagoli mogu biti i svršeni i nesvršeni. Primjeri zablježeni u svetomarskome govoru su:

– svršeni oblik: *Ná pøļę sě dopělala, ná pøļę sě dopélal òbed.; Tò vám jě bílò m'ěsec dní døk sě ně sò kurúza pobróla.; Večę sě dõšlò dímq, gázdarica jě nękaj skúxala.; Znõš káj Bõra, jó sēm tí jěno køkøš záklala, ne mõra jõtęc znáty káj sēm jó naprójla.*

– nesvršeni oblik: *Sø vám, bõrmęš, vzímý lęda třly ak sò ně męly vødø káj sě vøda zmřzla, úna sò mušky nõpry íšly třt káj sò žęnę møgļę ítý v Drõvo vēša prõt.*

b) Infinitiv i supin

Kajkavsko je narječje, navodi Lončarić (1996: 107), među rijetkim slavenskim idiomima koji su sačuvali supin. Infinitiv i supin razlikuju po tome što je infinitiv oblik

koi završava na -tyi -čy, dok supin završava na -t te uvijek dolazi „kao dopuna glagolima kretanja“. (Lončarić, 1996: 108).

U svetomarskome su govoru potvrđeni ovi primjeri infinitiva: *...a pòslę tòga sò mòžy nękaj pòčęly prepovédaty káj sę dę dógodilo...; Dòšla ję jęsęn, o jesénskę dũge nòčy kę prespátý nękę mòčy.; Nęsò sę mógly sxóžaty kak vę, sę pò sòt.; ...smò mòrały bítý dómaj.; ...káj smò sę vúčily nękaj plésaty.; Tò vám ję bila jédna mála stvòr slòžena káj ję bílo lęžy rúžžity.; Tò nám ję bílo vésęlyję ítý na Pòlnòčkò, nę.*

Primjeri supina u govoru Svete Marije su: *Pòslę večęrję sę íšlo na gũnò trěbyt kurúzò, treblòčy sò trěbyly.; Ùnda smò mí xòdały čęxat pėriję.; ...bandisty kòjy sò xòdały pò ròdbiny pozòvat.; ...pòk sę íšlo za sòkačícò pobírat „Bába glíve bròla“.; V dvę vùrę smò íšly kòsit žítò.; ...dėklícę sò íšlę popėvat.*

c) Present

Gramatički nastavci za prezet su:

jd. 1. -m   mn. 1. -mò

2. -š   2. -te, -ste

3. -ò   3. -ò, -e, -jò, -dò

Gramatički nastavak za 3. l. mn. prezenta -jò karakterističan je za kajkavske govore, a uz nastavak -ò vrlo je čest i u svetomarskome govoru, npr. *Óny bėrejo/bėro čerėšńę.; Óny míslijo/míslę da bómò mí došly.* (Upitnik); *Tí pòzòvi púcę i nęk dójdejo večęr na čęxáro, málo sę z dėčkima nęk zídęjo i nęk sę málo upóznaajo.; ...a vę sí samò pėnėzę čòkajo káj bódò.* Kao što je već navedeno, u prezentu glagola *htjeti* gubi se suglasnik *x* (v. poglavlje *Suglasnik x*). U svetomarskome su govoru potvrđeni sljedeći primjeri prezenta: *Znòš káj Bóra...; Káj tí míslýš...; Vę ídęmò sáky na svój pòsęl pòk dálę.; ...i káj jó znóm...*

Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencija /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita glagola *idti glasi *ity*. U prezentskoj osnovi svetomarskoga govora glagol *doći* glasi *dójdy*: *Dójdy z ménòm.* (*Dodi sa mnóm.*). Iznimka je kod glagola *poći* koji u svetomarskome govoru glasi: *Hódý za ménòm.* (*Podi za mnóm.*). Infinitivne osnove zabilježene u svetomarskome govoru glase *dójty* i *ítý*: *Mòram dójty k tėby.* (*Moram doći k tebi*); *Vòlęla by ítý s tėbòm.* (*Voljela bi poći s tobom.*).

d) Izricanje prošloga vremena

Budući da je nekada postojalo mnoštvo glagolskih vremena za izricanje prošloga vremena, danas je svetomarskome govoru, kao i uopće u hrvatskome jeziku, najzastupljeniji perfekt.

Perfekt se tvori od nesvršenoga pomoćnoga glagola *bíti* i glagolskoga pridjeva radnog. Primjeri zabilježeni u govoru Svete Marije su:

1. jd.: *Jó sem bila jòkò málà ùnda.*

2. jd.: *Kòga je jòtèc røkèl, ùnda si sy móglà tòga dèčka zèty.; ...z vèsèlèm si išel ùna si stòpram jábukò dòbíl dè si popéval..*

3. jd.: *Zòjtrèk je bìl...; Pŕvy kòj je išel je mèl pèfca...; ...gázdarica je nèkaj skùxala....*

1. mn.: *...smò se zíšly tàm dè sò bandísty ígraly pòk smò skùpa plèsaly i mí káj smò né bìly sváty...; Ùna smò si jòkò poslùšaly.*

3. mn.: *V jùtrò ráno so se zíšl, zíšly težòky pŕè gázdy.; Žène, gázdarice, so klále dòmaj kòkòšy, pùrè, ráce, gòske; Bandísty so ígraly pèsme...*

Lončarić (1996: 109) navodi da u nekim govorima postoji pluskvamperfekt koji se tvori od perfekta glagola *bíti* i glagolskoga pridjeva radnog (npr. *bil sem vídeh*), a koji je najčešći u ekspresivnijem pripovijedanju. Takvih primjera nema potvrđenih u zapisu, a gotovo se ni ne upotrebljavaju u govoru.

Sljedeći oblik kojim se ističe prošlo vrijeme jest aorist, koji se u međimurskome dijalektu koristi samo u tvorbi kondicionala, i to u obliku *by* koji je u svim licima isti. U svetomarskome govoru zabilježen je primjer: *Kák pòk by se bìly drúgač náččily plèsaty i dè by se bìly nэгda zíšly.*

e) Izricanje budućega vremena

U kajkavskome narječju buduće vrijeme može se izreći i prezentom, no u zapisu svetomarskoga govora nema zabilježenih primjera.

Najčešći oblik izricanja budućega vremena jest futur. Budući da postoje dva futura u hrvatskome jeziku, u cijelome se kajkavskom narječju, stoga i u svetomarskome govoru, koristi futur II. koji se tvori svršenim prezentom pomoćnoga glagola *bíti* i glagolskim

pridjevom radnim. U Upitniku za terensko istraživanje svetomarskoga govora zabilježen je sljedeći primjer:

1. <i>Jó bõm/bõdẽm plẽsala.</i>	1. <i>Mí bõmõ/bõdẽmõ plẽsaļy.</i>
2. <i>Tí bõš/bõdẽš plẽsal.</i>	2. <i>Ví bõte/bõdẽtẽ plẽsaļy.</i>
3. <i>Õn bõ/bõdẽ plẽsal.</i>	3. <i>Õny bõdõ/bõdẽjõ plẽsaļy.</i>

Primjeri futura II. zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Bõm jõš nẽkaj povẽdala.; ...káj by õn bíl kõga si bõš tí zẽla, nẽ.; Jẽẽ dẽtẽ drõgõ, akõ náš znõla vẽša zgrõxnoty káj sẽ narũda dõk ga vũdriš, náš mõgla snẽxa býty.; Drõga gõspõ sõkačica, tú vãm jẽ võl kõj vãs bõ med nõgẽ bõl..*

f) Glagolski načini

– imperativ

Imperativ je zapovjedni način koji se ostvaruje u 2 l. jd. i mn. te u 1. l. mn. Nastavci kojima se tvori imperativ u međimurskome dijalektu su: -y, -j, -(j) -ø za 2- l. jd. te -ymõ, -jmõ, -(j)-mõ za 1. l. mn. i -yte, -jte, -(j)te za 2. l. mn. (Usp. Blažeka, 2008: 149). U svetomarskome je govoru zabilježen jedan primjer zapovjednoga načina: *Ídĩ čẽrka, ídĩ, dẽj tí Bõk srẽčnõga põta, bõdy tám prẽ drũgy mámy dõbra kak si bíla i prí meni.*

– kondicional

U hrvatskome jeziku postoje dva kondicionala, prvi i drugi te su složeni glagolski oblici. Kondicional I. tvori se od nenaglašenoga oblika aorista glagola *bíti* (*by*) i glagolskoga pridjeva radnog. U svetomarskome je govoru zabilježen sljedeći primjer: *Bõk õslõbõdy, káj by õn bíl kõga si bõš tí zẽla, nẽ.* Kondicional II. pak se tvori od kondicionala pomoćnoga glagola *bíti* i glagolskoga pridjeva radnog, a u svetomarskome govoru uočeni su sljedeći primjeri: *Kák põk by sẽ bíly drũgač náfčily plẽsaty i dẽ by sẽ bíly nẽgda zĩšly.; ...drũgač by ga bíla sõkačica z mĩnčãnakõm põ glõvy yũdrila.* Kondicional II., kao i pluskvamperfekt, upotrebljava u ekspresivnijem govoru.

g) Glagolski pridjevi i prilozi

– glagolski pridjev radni

Glagolski pridjev radni najčešći je oblik u svetomarskome govoru. Tvori se od infinitivne osnove, morfema *-l* i morfema za rod i broj (*-ø, -a, -o, -i, -e, -a*). Zabilježeni

primjeri u govoru su: *bíl, dopéłala, išel, posłúšały, súšilo, próło, xódały, sméły, náfcily, rékla, kúřily, děl, dišly, pítal* i dr.

Kod glagola IV. vrste na *-ajty* (od *-avyty*) Blažeka (2008: 152) navodi da suglasnik *-l* iz morfema *-l-* ispada te da je jedino u donjodubravskoj skupini govora potvrđen taj oblik, ali kojemu se između skupine *-jl* umeće *e*. Takvo stanje može se potvrditi i u svetomarskome govoru: *Tó vám je bila jěna kórpa, a of se někak čúdnø naprájel i tókěl i popéval někve sakojjóčkø čúdnø pěsmø.*

– glagolski prilozi

U hrvatskome jeziku danas postoje dva glagolska priloga, prošli i sadašnji. U većemu „broju govora razvio se poseban nepromjenljivi oblik, kao i u druga dva hrvatska narječja, koji izriče popratnu radnju, paralelnu s drugom radnjom (...) koji je nazvan glagolski prilog sadašnji“ (Lončarić, 1996: 112), dok se glagolski prilog prošli u većini govora izgubio. U svetomarskome govoru nema potvrda glagolskih priloga.

– optativ

Optativ je „glagolski oblik kojim se izražava želja“ (Silić – Pranjković, 2007: 93), a jednak je glagolskome pridjevu trpnom i rijetko se upotrebljava, a kada se koristi uglavnom su to „ustaljene formule u službenim situacijama“ (Blažeka, 2008: 155). U svetomarskome govoru zabilježen je ovaj primjer optativa: *Ídi čěrka, ídi, děj tí Bòk srěčnøga póta...*

5.2.7. Prilozi

Prilozi spadaju u nepromjenjivu vrstu riječi te se „prilažu drugim, obično punoznačnim riječima da ih pobliže odrede“ (Barić i dr., 1997: 273), odnosno izriču mjesto, vrijeme, način, količinu, uzrok i okolnosti.

a) Mjesni prilozi

Mjesni prilozi mogu odgovarati na pitanja: *dě?, kám?, kót?, ótkót?* i *dókót?* Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su sljedeći:

– prilog *dě?* (*gdje?*): *Tám so próle bíle;* *Tú se zišla so rōdbina;* *E, ũnda je bila nópry zástava;* *...so se prepróvľaly kólóčy sakojjóčky pre mlōdenky dómaj;* *Sø máma i jápa nē*

dóly, je zdrávomárijō zvónilo smō mōrały bity dómaj; Ŭna se góry děl stólúak...; ...úna sō ga nēkam pōk děly razmákat...

– prilog *kám?* (*kamo?*): *Štō je tō slámō nēsēl nūter?; I ták sō nís ũnda pústily nūter; ...málo sím, málo tō; ...úna sō mŭšky nópry išly tŭt káj sō žēnē mōglē íty v Dróvo vēša prōt; Sí sváty sō díšly vŭn...; ...nity síkam íty...; Nēsī smēl nity k sōsēdō nyt níkam.*

– prilog *ótķot?* (*otkuda?*): *No, ódnōta tījam.*

U govoru je zabilježen i prilog *tījam* kojim se ističe udaljenost u prostoru: *No, odnōta tījam.*

b) Vremenski prilozi

Primjeri vremenskih priloga u svetomarskome govoru su: *V jŭtrō ráno sō se zíšl, zíšly težōky prē gázdy.; Pósle se išlo ná poľe.; Ŭnda smō mí xōdały čēxat pērije.; Nēsō se mōgly sxōžaty kak vē, sē pō sōt.; Kák pōk vám se nēgda kurúza rŭžžila?; Ŭna da se sp"ósōšilo stájcaj...; Nēgda sō se rēxy prōdały...; Jápa sō, óny sō nígdōr nē káj jápa díšel...; Móm by tí bíly, vély kíto tí drēžējo.; ...i da smō tō zmlōtily smō díšly dímo...*

U vremenske priloge spadaju i prilozi kojima se izriče doba dana i tjedna. Zabilježeni primjeri govora Svete marije su: *I zŭtra je bílo nazōj ták.; Tō vám je trájalo dōvečera.; Večēr se sōkačica nēkaj zmíšlila...; Ták nám je bílo jōko lēpō, dōšlo je polnōč ily dēsēt vŭr, vēč kák je bílo, smō se rezišly.; Tí pōzōvi pŭcē i nēk dōjdejo večēr na čēxáro...*

Također, u vremenske priloge spadaju i prilozi koji „kazuju odnos prema godini i godišnjim dobima“ (Blažeka, 2008: 162), a primjer zabilježen u govoru Svete Marije je: *Sō vám, bōrmēš, vzímvy lēda tŭly...*

c) Načinski prilozi

Načinski prilozi odgovaraju na pitanje *kako?* Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *A tú vám je bílo jōko lēpō.; Tō vám je ták.; Jōko vám je tō bílo lēpō.; Káj tí míšlyš dē smō se mí upōznaľ, škōmač je tō nēgda bílo.; ...pak se tō nēkak na rōkē slōžilo, tō se zvōlo rōščōľ, rōžžōlyn.; Je, bōrmēš, na rōkē, dvē lōty skúpa pak se tō drŭzgalō, málo sím, málo tō.; I tō smō kōmaj čákaľy, tōga Bōžiča, dōk bō Bōžič.*

d) Količinski prilozi

Primjer zabilježenoga priloga količine u svetomarskome je govoru *puno*: *Nás vám ga bילו jόkφ puno d'écę...*

e) Prilog *gojt*

U međimurskome dijalektu različite oblike imaju „naglašeni ili nenaglašeni dio općih zamjenica ili priloga u kojima je prvi dio neka odnosno-upitna riječ kojim se ističe neodređenost“ (Blažeka, 2008: 166), a oblik im odgovara refleksu slogotvornoga *l*. U donjemu su poddijalektu zabilježeni oblici *gót*, *gójt* i *gójt*, a u svetomarskome je govoru potvrđen oblik *gójt*: *Nφ i bíča, sę tφ káj ję gójt spręga bíla...*

f) Modalni prilozi

U zabilježenome primjeru svetomarskoga govora *Kák pok by sę býly drúgač náčily plęsaty...* prilog *pok* (*pak*) dodaje se radi pojačavanja tvrdnje.

Blažeka (2008: 165) navodi da modalni prilog čuđenja *ętφ* u donjodubravskoj skupini govora ima oblik *ótφ* te da je karakterističan samo za tu slupinu govora. Iako svetomarski govor ne pripada donjodubravskoj skupini, već draškovečkoj podskupini govora, taj je primjer zabilježen u govoru Svete Marije: *Glódny smφ ták sí býly, mókvič, únda sę vęnódjalφ oto grách na súxom skúxany.; Úna smφ sę tφ najęly, úna kę sφ oto, dękljicę sφ išę pφpęvat.*

Prilogom *kakti* „izriče se prisnija komunikacija“ (Blažeka, 2008: 165), a zabilježen je u svetomarskome govoru u primjeru: *...kakti tφ ję mφralφ pφd stólom býty...*

Primjer modalnoga priloga s negativnom konotacijom u svetomarskome je govoru zabilježen u primjeru: *Žęnę, káj, té sφ býł slóbodnę, plęsałę sφ dφ jútra, vrága.,* a njime se želi izreći jače negodovanje.

5.2.8. Prijedlozi

Prijedlozi su nepromjenjiva vrsta riječi „koje izriču odnose između onog što znače imenice ili na što upućuju zamjenice“ (Barić i dr., 1997: 277), odnosno umeću se ispred riječi s kojom su u vezi. Prijedlozi se u hrvatskome jeziku mogu slagati s jednim, s dvama ili čak i s trima padežima. U svetomarskome govoru zabilježeni su primjeri prijedloga uz jedan padež i uz dva padeža.

a) Prijedlozi uz jedan padež u govoru Svete Marije su:

Genitiv:

– prijedlog *od*: *Někoje sọ íšļę z mۆžmy mۆm od dۆma...*

– prijedlog *do*: *...bۆrmęš sę trębilۆ i do pۆlnۆčy.; Tۆ je ták trájalo dۆ sۆbۆtę.; Dۆšļy sọ do mlۆdęnkinę xízę.; I ۇna sọ i ۆny bily do jۇtra s tęcۆm.*

Dativ:

– prijedlog *k*: *...pۆk f kۆrita i k Drۆvi prۆt.; ...tę jędęn ję íšļel nۆter k sọkačy.*

Lokativ:

– prijedlog *pre/pri*: *Tų ۇns ję pre pۆtny vrۆty čákal jędęn kۆj sę zvۆl prímęš kapitۆn.; ...bۆdy tám pre drۆgy mámy dۆbra kak si bíla i pri meni.; ...pre mlۆdenky dۆmaj.*

Instrumental:

– prijedlog *nad*: *Smۆ ję i pۆpęvaļy ۇna „Márija sę májka trůdy“ nad tēm bۆrekۆ káj ję bíļ.*

b) Prijedlozi uz dva padeža u govoru Svete Marije su:

Genitiv i instrumental:

– prijedlog *z* (> *s*, *š*): *Zۆjtręk ję bíl zľičňaky z kۆsanۆm mۆščۆm y pržgۆna jۇxa.; Fۆringۆšy sọ vۆzily kurۆzۆ z kۆňyma i s krávama.; A pۆsļę tۆga ję dۆnęsla zdigane kۆlۆčę, napủńęę, nafilane, namۆtane z ۆręxy, z mákۆm i z ružíčy.; ...slۆžily sọ š čávļy pak sę tۆ nękak na rۆkę slۆžilo, tۆ sę zvۆlo rۆščۆļ, rۆžžۆlyn.*

U primjeru *Dolazim iz Štrukovca*. (Upitnik) prijedlog *iz* prelazi u *š* ispred *š* pa se prijedlog *š* gubi: *Dۆlazim/dۆxۆžam Štrukovca*. Sličan primjer zabilježen je i u zapisu svetomarskoga govora: *Bۆra smۆ tí, nę bíļo nity bۆra, nek sọ šume dۆnesly bۆrۆvnicۆ.*

Akuzativ i lokativ:

– prijedlog *v* (*f*): *Únda sọ ga dęļy v ięn vélkv kۆtel káj sę tę pępęl kۇxal.; I dۆk sę tę vęš ۆpkۇxal f kۆtlo s pępęlom...; Vų tēm sę íšļo nęgda f cirkvo, aļy sí smۆ íšļy.; Akۆ pémۆ kám f sęlo, nę, a i nę samۆ pұčę, i žęņę.*

– prijedlog *na*: *Pòsle se išlo ná poľe.; Je, so vám ľudy kúřily na dťva...; Pòsle pòk vám se plésalo na zěľe.; Na sákem križónò je bíl plēs.; Jěn je bíl na vòzo...; Ŭna so pòk slámò mòžy na kòla namětaľy, dvò mòškí.*

U svetomarskome se govoru prijedlog *na* uz pokazne zamjenice (*toj, tu, tome* i sl.) javlja kao *no*, npr. *Tò je bíla vělka plòfta slámě tak káj smò pòtľy mògľy y spáty nó te slámy mí d’ěca.*

– prijedlog *po*: *Něso se mògľy sxòžaty kak vė, se pò sòt.; Pòsle zòjtrěka se išlo pò mlòdenca.; Sí sváty so dišľy vùn, bandísty so ígraľy pò cěľem sěľy dò križóna.; Ŭna da se sp’òsòšilo stájcaj, ũna se išlo pò ěe i mlòtilò se...*

Akuzativ i instrumental:

– prijedlog *za*: *Za zòjtrěk so bìľe: čúrķe, rěbra pečěna, hládneťina i zdígany kòľòčy z orěhy, z mákòm y peréc.; Večěr se sòkačica někaj zmíslila, pòk se išlo za sòkačico pòbírat „Bába glíve bròla“.; A pòsle pòk se plésalo za mlòdenkò...*

– prijedlog *med*: *Bíľy so dvò zástavnáky, a med ěímý je išel mlòdenec.*

– prijedlog *pod*: *...a múšky so se pòk pod stòľ tò nanòsyľy...; ...tò je mòralò pod stòľòm bíty...*

5.2.9. Veznici

Veznici su nepromjenjiva vrsta riječi „koje povezuju rečenice i rečenične dijelove.“ (Barić i dr., 1997: 281). U hrvatskome jeziku veznici se dijele na nezavisne (sastavne, suprotne, rastavne, isključne i zaključne) i zavisne (mjesni, vremenski, namjerni, načinski, izrični, dopunski, uzročni, posljedični, pogodbeni).

Primjeri nezavisnih veznika zabilježeni u svetomarskome govoru su:

– sastavni: *Zòjtrěk je bíl zľičňaky s kòsanòm mòščòm y pržgòna jùxa.; Bíl je gráx z mòščòm, sír í jòjca kùxana, kò je vėč káj mėl.; Vám je ně bíľò sòpòna baš prěvėč, nítý fínòga pròxa.; Nėsi smėl nítý k sòsədò nyt níkam.; Í z jábukamy í sírom í, nò...*

– suprotni: *Někojy so iměľy pùnò sěga, a někojy so iměľy málò, aľy dòbrò, prěšľò je.; Bíľy so dvò zástavnáky, a med ěímý je išel mlòdenec.; Děčky so nit ně xòľy pòpėvat, nego samò púce, nė.; Vù tem se išľò nėgda f cirkvò, aľy sí smò išľy.; Őny so dišľy z mlòdenkòm, a óstaľy sváty so se zabòvľaľy dò jùtra.*

– rastavni: *Ták nám je bílo jókò lépò, dòšlo je pòlnòč ily dèset vúr, véč kák je bílo, smò sè rezišly.*

Primjeri zavisnih veznika zabilježeni u svetomarskome govoru su:

– mjesni: *Znòtè, vám je nè bílo teļevízora i plèsa dé sò sè smèly zity.*

– vremenski: *Tò vám je bílo m'èsec dní dok sè nè sò kurúza pòbròla.; Dok sè só ròdbina skútyla, bíl vám je zòjtrèk.*

– namjerni: *...únda sò dèčky na čèšèl, bòrmèš, fúčkały i ígrały káj smò sè vúčily nèkaj plèsaty.; Je, sò vám ludy kúriły na dřva pòk sò čúvały tòga pèpèla káj sò ga presèjały.; Únda sò ga dèly v jèn vèlky kòtèl káj sè tè pèpèl kúxal.; ...úna sò vám dèčky dònèšly kurzińè nùtèr y xityły sò kurzińè fižo káj bò špòt.*

– načinski: *...bòdy tám prè drúgy mámy dòbra kak si bíla i prí meni.*

– uzročni: *Ták je tò bílo pò cèļem sèly jer smò nègda pòk tám nè smèly, sè, nity síkam íty... (u svetomarskome je govoru češći veznik zoto kaj).*

– pogodbeni: *Ako je bílo púnò treblòčy, je bílo príje gòtovo...; Ako je nè dò pòlnòč díšla, úna sò vám dèčky dònèšly kurzińè nùtèr y xityły sò kurzińè fižo káj bò špòt.*

5.2.10. Uzvici i čestice

Uzvici su nepromjenjiva vrsta riječi koje „nemaju značenje nego služe kao signali, kvačila u konkretnoj situaciji i za oponašanje zvukova“ (Barić i dr., 1997: 283), a njima se upućuje na različita duševna stanja i dojmove, sredstvo su za svraćanje pažnje, za zapovijed i nukanje, služe za obraćanje životinjama te za oponašanje prirodnih zvukova. Primjer uzvika u govoru Svete Marije je: *Aha, bòra, tò.*

Čestice su nepromjenjiva vrsta riječi „koje iskazuju stav govornika prema onome o čemu govori, s obzirom na njegovo znanje, znanje i osjećanja“ (Barić i dr., 1997: 282), a upotrebljavaju se u poricanju neke tvrdnje, u pitanju je li tvrdnja istinita, za pojačanje tvrdnje ili poricanja, za izricanje nestrpljenja, želje, zadovoljstva, ravnodušnosti i dopuštenja te dojma.

U govoru Svete Marije zabilježeni su sljedeći primjeri: *Jee dètè drògo...; Je, sò vám ludy kúriły na dřva...; Je, bòrmèš, na ròkè, dvè lóty skúpa pak sè tò drúzgalò...; I z jábukamy i sírom i, nò...; Je, tètèc sò díšly mòm pòpòlnè, a tèca Jóna úna pò ñèga vèčèr.;*

Jápa sọ, óny sọ nígdór nẹ káj jápa díšẹl, a máma pọ jápọ a-a.; Děčky sọ nit nẹ xọly pọpévat, nego samọ púce, ne.; No, úna dok jẹ tọ sẹ prẹ̀şlọ, úna smọ dọşly s Pọlnọckẹ.; Tọ jẹ bílọ nẹkaj specijalitẹty, am i vẹ jẹ tọ specijalitét.; Vám jẹ nẹ bílọ sọpọna baş prẹvẹč, nítý finọga prọxa.

Među čestice spadaju i poštapalice, a primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: ...kák tọ vẹč íde, nám vẹ dọ krá tọ bọjala, ne.; Akọ pémọ kám f sẹlọ, ne, a i nẹ samọ púce, i žẹne.

6. Zaključak

Sveta Marija mjesto je koje pripada kajkavskome govornom području. Mjesto se nalazi u najistočnijem, nizinskom dijelu Međimurske županije uz rijeku Dravu. Mjesto ima bogatu povijest, a ime je dobilo po kipu svete Marije koji se nalazio u kapelici iz petnaestoga stoljeća. Govor Svete Marije pripada međimurskome dijalektu, odnosno njegovu donjem poddijalektu i draškovečkoj podskupini govora, koja je prijelazna skupina između preloške i donjodubravske skupine govora.

Fonološke su značajke svetomarskoga govora vokalizam koji ima deseteročlani samoglasnički sustav u naglašenoj poziciji: i, ĩ, ě, e, ě, u, ʊ, o, ɔ, a te četveročlani u nenaglašenoj poziciji: y, ʊ, e, a.; ekavski je refleks jata, a primjeri jekavskoga refleksa jata u govoru mogu se pripisati sve većem utjecaju medija, ali i školovanju na hrvatskome standardnom jeziku; potvrđena je i prva kajkavska jednadžba, tj. jednačenje jata i poluglasa; jednak je refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /ɫ/; katakteristično je umetanje samoglasnika *i* (*církvā*); gube se nenaglašeni samoglasnici (*tám, kák*). U akcenatskome se sustavu u cijelome međimurskom dijalektu, pa tako i u svetomarskome govoru, izgubila opreka po tonu, a relevantno je samo mjesto siline što može imati razlikovnu ulogu, a karakteristično je i prebacivanje naglaska na proklitiku (*ná pòlę; pò ěęga*). U konsonantske značajke spada gubljenje suglasnika *v* u nekim suglasničkim skupinama; suglasnik */* izgovara se umekšano, dosljedno se čuva krajnje */* u jednini glagolskih pridjeva radnih, a karakteristika je i svetomarskoga govora da se */* palatalizira ispred svih, naglašanih i nenaglašanih, samoglasnika. Ovjereno je i protetsko *j* (*jápa*) i *v* (*vúra*), ali i *x* koje proizlazi iz *v* (*xúpaty; xmrěty*); suglasnik *x* gubi se u svezama prijedloga i akuzativa množine zamjenice *óny*, a može se zamijeniti i suglasnikom *f* u imenici *óręx* (*óref*); dosljedno se čuva palatalni nazal *ń* (*fášńak*); refleks staroga *d'* dalo je *ǰ* (*dǫxǫǰalǫ*) osim u prijedlogu *među* (*med*); konsonantske starojezične skupine *čbr-* i *čer-* su očuvane (*črǫlęny* i *čeręvǫ*); refleksi **zdj* i **zgj* dali su *ǰǰ*, osim u imenici *groǰde* (*grǫzdyje*), dok u primjeru imenice *mozak* postoji dvostrukost (*mǫzak* i *mǫǰǰany*); refleksi **stj* i **skj* dali su *šč* i *č*; skup *tj* primarno je dao *č*, ali se i očuvao (*trętja*); sekvencija *rj* kao relikat palatalnoga *r* potvrđena je u imenicama *večera* (*večęrja*) te *more* (*mǫrjǫ*); promjena karakteristična za čakavsko narječje, prijelaz *m > n*, odnosno *n > m* na početku riječi potvrđena je i u svetomarskome govoru (*fǫlem*); zatim često je ispadanje (*tko > kǫ*), ali i zamjenjivanje suglasnika u suglasničkim skupinama (*hvale > fǫlę*); karakteristično je

obezvučenje na početku riječi (*vrók, mrás, snék*); nepostoji opreka između glasova č i ć; dolazi do kontrakcija fonema u različitim oblicima riječi (*návek (uvijek) – vék*)

Od morfoloških se značajaka ističe gubljenje vokativa jednine (osim u nekim antroponimijskim oblicima (N *Jona*, V *Janŏ*). U imenica a-vrste muškoga roda dolazi do nominativno-akuzativne neutralizacije i kada označavaju neživo, u množinskim je oblicima očuvana kratka (neproširena) osnova te je u G mn. sačuvan i staroslavenski nastavak *-ov* (> *-of*); imenice ženskoga i srednjega roda u G mn. završavaju na nulti nastavni morfem (*sél, žen*); prevladava određeni oblik pridjeva (*čŕny*), a komparativ se tvori morfemima *-š* i *-eš* (*stáręšę, vékšy*); kod zamjenica se ističe G i A mn. osobne zamjenice *óny (ńis)* koja je posebno karakteristična za svetomarski govor; morfološko i funkcionalno se razlikuju infinitiv i supin; 3. l. mn. prezenta može imati morfem *-jŏ* (*bęręjŏ, zidejŏ*); rabi se jedan oblik za buduće vrijeme: futur II. (*bŏm pŏvędala*); kod prijedloga se najviše ističe uporaba prijedloga *v (f)/vo* te izjednačenje prijedloga *iz* i *s* u jednome liku (pretežno *z*).

Može se zaključiti da govor Svete Marije čuva većinu značajaka kajkavskoga govora, međimurskoga dijalekta, donjega poddijalekta i draškovečke podskupine, no primjetno je da zbog utjecaja medija (ponajviše televizije i novina) te obrazovanja standardni jezik prodire i u govor Svete Marije. To se ogleda u tome da samo u starijih ljudi još jedino postoje određeni imenični nastavci, npr. nastavak *-aj* u L mn. (*na zŏbavaŷ*), *-y* u I mn. (*z mŏžmy*), *-ov (of)* u G. mn. m. r. (*sŏsędŏf*), nulti nastavni morfem u G. mn. s. r. i ž. r. (*žen, sél*), no te nastavke sve više potiskuju standardni nastavci i u starijih, a posebno u mlađih generacija koje su te nastavke potpuno zamijenile standardnim nastavcima: L i I mn. *-ima*, G. mn. *-i*. To potvrđuje činjenicu da se govori svakodnevno mijenjaju, što se ne može izbjeći, no s obzirom na to da svetomarski govor čuva većinu značajaka, može se reći da Svetomarščani još uvijek govore svetomarski te da svoj govor njeguju prenoseći na nove generacije i razgovorajući svetomarski u neslužbenim komunikacijama. U odnosu na susjedne govore svetomarski je govor jednak mjesnome govoru Donjega Mihaljevca, a razlikuje se od mjesnih govora Donjega Vidovca i Donje Dubrave po tome što su ti govori specifični po vokalizmu, odnosno diftonzima (npr. SM *mala* – DV/DD *muŏla*), zatim ima dosta razlika i u izgovoru (npr. SM *ŏbędovaŷ smŏ* (*objedovali smo*) – DD *ŏbedováŷ smŏ*) te leksiku (npr. SM *šŭdęr (šljunak)* – DD *prouda*; SM *rŭžŷity* – DV *rŭńity*; *vrčŏk (povrtňjak)* – DD *vŕčak* (u svetomarskome govoru riječ *vŕčak* označava posudu za vodu).

7. Literatura

1. Barić, Eugenija i dr. 1997. *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga. Zagreb
2. Bartolić, Zvonimir. 1971. Hrvatski kajkavski govori Međimurja: Nacrt za studiju. *Popevka zemlji*. Matica hrvatska. Čakovec.
3. Blažeka, Đuro. 2008. *Međimurski dijalekt: Hrvatski kajkavski govori Međimurja*. Matica hrvatska. Zagreb.
4. Blažeka, Đuro. 2003. *Vrela kajkavskih govora*. Visoka učiteljska škola u Čakovcu. Čakovec.
5. Filipan-Žignić, Blaženka. 2013. *Jezik moje bake i internet: Posuđenice u međimurskom kajkavskom dijalektu jučer-danas-sutra*. Matica hrvatska Čakovec. Čakovec
6. Frančić, Anđela. 2000. *Međimurska prezimena*. IHJJ. Zagreb.
7. Frančić, Anđela. 2007. Od Altarca i Družilovca do Svete Marije. *Svetomarski ljište*. 4.
8. Frančić, Anđela. 2008. Povijest imena naselja Sveta Marija. *Kaj*. 6. Zagreb.
9. Frančić, Anđela; Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2005. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.
10. Ivšić, Stjepan. 2012. *Jezik Hrvata kajkavaca* (ur. Milan Moguš). HAZU. Zagreb.
11. Lisac, Josip. 2012. *Dvije strane medalje: Dijalektološki i jezičnopovijesni spisi o hrvatskom jeziku*. Književni krug. Split.
12. Lončarić, Mijo. 2011. Istraživanje kajkavskog narječja. *I. međimurski filološki dani*. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
13. Lončarić, Mijo. 1990. *Kaj – jučer i danas: Ogledi o dijalektologiji i hrvatskoj kajkavštini (s kartom narječja i bibliografijom)*. Zrinski. Čakovec.
14. Lončarić, Mijo. 1996. *Kajkavsko narječje*. Školska knjiga. Zagreb.
15. Lončarić, Mijo. 2005. *Kajkaviana & Alia: Ogledi o kajkavskim i drugim hrvatskim govorima* (ur. Josip Lisac) Zrinski d.d. Čakovec; IHJJ Zagreb. Čakovec.
16. Lončarić, Mijo. 2006. Proučavanje kajkavskoga narječja u 20. stoljeću. *Hrvatski jezik u XX. Stoljeću*. Matica hrvatska. Zagreb.
17. Lončarić, Mijo. 1989. *Istraživanje govora u Ludbreškom kraju*. Rasprave zavoda za hrvatski jezik XV. Zagreb.

18. Lukežić, Iva. 1998. *Govori Klane i Studene*. Libellus. Crikvenica.
19. Lukinović, Andrija; Markač, Pavao. 2003. *Župa Sveta Marija u Međimurju: U prošlosti i sadašnjosti*. Rimokatolička župa Sveta Marija. Sveta Marija
20. Menac-Mihalić, Mira; Celinić, Anita 2012. *Ozvučena čitanka iz hrvatske dijalektologije. Sveučilišni udžbenik s nosačem zvuka*. Knjigra. Zagreb.
21. Silić, Josip i Pranjović, Ivo. 2007. Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije. Školska knjiga. Zagreb.
22. Zvonar, Ivan. 1997. Jedan mogući prkaz fonetsko-fonoloških značajki međimurskih (kajkavskih) govora. *Kajkavsko narječje i književnost u nastavi, zbornik radova sa stručno-znanstvenih skupova u Čakovcu 1996. – 2000*. Čakovec.
23. Zvonar, Ivan. 2000. Neke morfološke osobitosti donjomeđimurskih govora (Prilog izradi zavičajne gramatike). *Kajkavsko narječje i književnost u nastavi, zbornik radova sa stručno-znanstvenih skupova u Čakovcu 1996. – 2000*. Čakovec.
24. Zvonar, Ivan. 2002. Neke morfološke osobitosti donjomeđimurskih govora (II. dio, zamjenice, brojevi i glagoli). *Učitelj*. 1. 2002.
25. Zvonar, Ivan. 2001. *Pregled povijesti kajkavske usmene književnosti, I. dio (20. stoljeća)*. Hrvatska udruga Muži zagorskoga srca. Zabok.

Internetske stranice:

26. Lončarić, Mijo.; Zečević, Vesna. *Jat u kajkavštini*. URL: <http://hrcak.srce.hr/69144> (15.7.2017.)
27. Lončarić, Mijo; Celinić, Anita. *Dalibor Brozović o kajkavštini*. URL: <http://hrcak.srce.hr/68532> (15.8.2017.)
28. *Međimurska županija*.
URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/Me%C4%91imurska_%C5%BEupanija (1.7.2017.)
29. *Sveta Marija*. URL: [https://bs.wikipedia.org/wiki/Sveta_Marija_\(Hrvatska\)](https://bs.wikipedia.org/wiki/Sveta_Marija_(Hrvatska)) (1.7.2017.)
30. Zečević, Vesna. *Iz kajkavske morfologije (o DL sg. im. ž. roda)*. URL: <http://hrcak.srce.hr/69375> (15.7.2017.)

8. Prilozi

a) Transkripcije snimljenih govora kazivačica

Brõnë kurúzë v sëlý

V jùtro rànò sò sè zìšl, zìšly težòky prë gázdy. Zòjtrëk jë bìl zličnaky s kòsanòm mòščòm y pržgòna jùxa. Pòslë sè išlò ná polë. Fòringòšy sò vòzily kurúzò s kònýma i s krávama. Bròlò sè cëlý dën. Ná polë sè dopëłala, ná polë sè dopëłal òbed. Bìl jë gráx z mòščòm, sir i jòjca kùxana, kò jë vëč káj mèl. Tò jë bìlò ták dòvečëra. Večër sè dòšlò òimò, gázdarica jë nèkaj skùxala. Jë, pre sáky xízý jë bìlò drùgač, kòjy sò kák mèly. Nèkojy sò imëly pùnò sëga, a nèkojy sò imëly málò, aly dòbro, prëšlò jë. Pòslë večërijë sè išlò na gùnò trëbyt kurúzò, treblòčy sò trëbyly. Ako jë bìlò pùnò treblòčy, jë bìlò prijë gòtòvò, a ako jë bìlò mènë treblòčy, bòrmëš sè trëbìlò i dò polnòčy. A tù vám jë bìlò jòkò lëpò. Tù sò vám sè popëvałë starinskë dòmòčë pësme, a pòslë tòga sò mòžy nèkaj pòčëly prepòvëdaty káj sè dë dògòdìlò jer jë nè bìlò telëvizòra nity ràdija. Ùna smò sì jòkò posłùšaly. A dòk jë bìlò gòtòvò, gázdarica jë dònësla na gùnò ràkijò dòmòčò i mòšta. A pòslë tòga jë dònësla zdiganë kòlòčë, napùñenë, nafìlanë, namòtanë z òrëxy, z mákòm i z ružičy. Ták nám jë bìlò jòkò lëpò, dòšlò jë polnòč ily dëšët vùr, vëč kák jë bìlò, smò sè rezišly. I zùtra jë bìlò nazòj ták. Tò vám jë bìlò m'èsec dni dòk sè nè sò kurúza pòbròla.

Čëxára v sëlý

Čëxára? Tò vám jë čëxañë përija. Tò vám jë ták. Žënë, gázdaricë, sò klàłë dòmaj kòkòšy, pùrë, ràcë, gòskë. I tò sè përijë cëlò l'ëtò sušìlò, pròlò. Dòšla jë jësën, o jesënskë dùge nòčy kë prespàty nèjë mòčy. Ùnda smò mì xòdały čëxat përijë. Jòkò vám jë tò bìlò lëpò. Jë, čëxalò sè čëxalò dògò, a pòslë sò dòšly i dëčky. Znòtë, vám jë nè bìlò telëvizòra i plësa dë sò sè smëly zity. Nësò sè mògly sxòžaty kak vë, sè pò sòt. Sò máma i jápa nè dòly, jë zdrávòmàrijò zvònilò smò mòrały bìty dòmaj. A ták dòk sè përijë čëxalò, ùnda smò sè zìšly škòmač smò sè pòglëdòvaly. A dòk jë bìlò gòtòvò, ùnda sò dëčky na čëšël, bòrmëš, fùčkalý i ògraly káj smò sè vùčily nèkaj plësaty. Kák pòk by sè bìly drùgač náfčily plësaty i dë by sè bìly nègda zìšly.

Bòm jòš nèkaj pòvëdala. Náša sòseda jëdna vám jë ták napròjla. Jò sëm bila jòkò málà ùnda. Mòjy mámy jë ták rëkla, sò bìlë stàrëšë sësotrë i pùcë: „Znòš káj Bòra, jò sëm tí jënò kòkòš zàklala, ne mòra jòtëc znàty káj sëm jò napròjla. Tí pòzòvi pùcë i nèk dòjdëjò vëčër na čëxàrò, málò sè z dëčkima nèk zìdejò i nèk sè málò upòznajò. Káj tí mìslyš dë smò sè

mi upoznaje, škomač je to negda bilo. Jotec je ne dol. Bok oslobody, kaj by on bil koga si boš ti zela, ne. Koga je jotec rekël, unda si sy mogla toga dečka zety.“

Kak pok vam se negda kurûza rûžila?

Je, bormeš, na roke, dve loty skupa pak se to družalo, malo sim, malo to. Posle so vam zmislyly nekvoa, ovoga, slozily so s čavly pak se to nekak na roke slozilo, to se zvolo roščol, rožžolyn. To vam je bila jédna mála stvor složena kaj je bilo lézy rûžity. A posle unda negda se nekva mašina stvorila z jénim veľkim kotočom. Te kotoč se vtel, vtel, vtel. To se nûter kurûza puščala. To se zvola mašina rožžáča za rûžity kurûzo.

Kak vam se negda vês prôl?

Vam je ne bilo sôpona baš prëveč, nity finoga prôxa. Je, so vam ludy kûrily na dŕva pok so čuvaly toga pépela kaj so ga preséjaly. Unda so ga děly v jén veľky kôtel kaj se te pépel kûxal. A vut kôtel so vam děly běloga vêša opkoxôvat, a pisanôga so sôrtéraly, pak so žene na roke prôle y na riflo. Ná kaj so rifla se zvola rifla. I dok se te vês opkûxal f kôtlô s pépelom, una so ga nekam pok děly razmákat, pok f kôrita i k Drôvi prôt. Tam so prôle bile. Kôje so prôle vêša so se zvôle prôle. Mêle so prôlke kôt so tókê, a bilo vam je i kôritô. Tak so jápek i mâmica rekli: „Jêe dête drôgo, ako náš znôla vêša zgrôxnoty kaj se narûda dok ga vûdriš, náš mogla snêxa býty.“ Vêša je trê bilo negda znáty opráty, splájty i grôxaty. So vam, bormeš, vzimy lêda tŕly ak so ne mêly vôdô kaj se vôda zmŕzla, una so mušky nôpŕy išly tŕt kaj so žene mogle ity v Drôvo vêša prôt.

Kak so bily sváty negda

Prije tjêden dni nek so, prije tjêden dni nek so pôčeli sváty so se preprôvľaly kolôčy sakojôčky pre mlôdenky dômaj. Tú se zišla so rôdbina. Žene, sáky den kôja je kák mogla, a kôja je preprôvľala kolôč se zvola sôkačica. To je tak trájalo dô sôbôte. F sôbôtô v jûtro ráno, zarôm, so dôšly bandisty kôjy so xôdaly pô rôdbiny pozôvat. Te so se zvoly pozôvičy. Bandisty so ígraly pêsme kôje so sy ludy vêč poželely i kâkvê je štô štêl. Tak so vam ôbišly so rôdbinô. Dok se sô rôdbina skútyla, bil vam je zôjtrek. Za zôjtrek so bile: čurke, rêbra pečena, hládnêtina i zdigany kolôčy z ôréhy, z mákom y peréc. Posle zôjtreka se išlo pô mlôdenca. Pŕvy kôj je išel je mêl péfca, veľkôga, nakínčenôga s čerlénym, z belym, sakojôckym pôntlêkyma. Dônêsly so toga péfca mlôdencô, te jêden je išel nûter k sôkačicy. Je, to je takôf ôbičaj bil, i rekël je „Drôga gôspô sôkačica, tú vam je vól kôj vás bô med nôge býl“, i môral je býže pobêčy vûn, drûgač by ga bila sôkačica z mlinčáňakom pô glôvy

vúdrila. Mlòdenca sò spr"òsyly. E, ùnda jè bìla nòpny zàstava. Bìly sò dvò zàstavnàky, a med ñimy jè išel mlòdenec. Išly sò pròsit mlòdenkò. Dòšly sò dò mlòdenkinè xížè. Tù ñis jè prè pòtny vròty čakal jèden kòj sè zvòl primèš kapitòn. Òn jè pital „káj ví òčètè?“ A òny sò rèkly da jè tù jèden lèpy cvèt zròsel, da sy jè mlòdenec zàbral jènòga jòkò lèpòga cvèta v ñivem cvètnakò. I ták sò ñis ùnda pùstily nùter. Pòzvaly sò xížnòga jápeka i màmico i rèkly sò da sy jè mlòdenec zàbral tù jèdnòga cvèta i èj òny mòro tòga cvèta ñemò dàty. I ták jè tò spričòvanè prèšlò, dòly sò mlòdenkò i išly sò, pòvòrka, f cirkvò na vjenčàñè. Bandisty sò igrały pò cèlèm sèly, pòvòrka jè bìla gizdòva i zàstavnàky, ùnda káj sò bìly mùšky svèt, ùnda sò vàm bìly klèncary i klèncaricè, dèvèr, pòcnèxòla i mlòdenka i mlòdenec i sò drùga ròdbina, šira i ùža. Dòšly sò vàm s cirkvè dìmò, ùna jè bìl prè mlòdenki òbèd. Jè, kò jè kák bìl i bogòty i sùkakvy. Tò vàm jè tràjalò dòvečera. Večèr sè sòkačica nèkaj zmislila, pòk sè išlò za sòkačico pòbirat „Bàba glivè bròla“. Tò vàm jè bìla jèna kòrpa, a of sè nèkak čùdnò naprájel i tòkel i pòpèval nèkvè sakojòčkè čùdnè pèsme. A tò sè ùnda dòvalò vù tò kòrpò štò jè káj dèl, nèkvè dinarè, bìly sò dinary nègda, káj jè tò bìlò pòmòč za sòkačico. Pòslè pòk vàm sè plèsalò na zèlè. Tò jè plèsala mlòdenka, pòcnèhòla i dèvèr i zàstavnàky. A pòslè pòk sè plèsalò za mlòdenkò jer jè mlòdenka sy stìgala cipełè pò šùdro dòk jè išla f cirkvò na vjenčàñè. Jè nè bìlò àsfalta, jè bìl šùder. Ùna pòk jè mlòdenka plèsala, ùna smò sì na rèt išly z mlòdenkòm plèsat. Sàky jè mòral nèkaj dàty. Dòbrò, i tò jè prèšlò. E vè je dòšlò, večèrja. Sì svàty sò dišly vùn, bandisty sò igrały pò cèlèm sèly dò krížòna. Na sàkem krížòno jè bìl plès. Tù sò sè mògly nèkvy dèčky s pùcem zity, jè bìla kmica. Pòk sò ùnda i òny plèsały. Ták jè tò bìlò pò cèlèm sèly jer smò nègda pòk ták nè smèly, sè, nity sùkam ity i ùna smò išly škòmač káj nás jè màmà nè vidla pak smò sè zišly tám dè sò bandisty igrały pòk smò skùpa plèsały i mì káj smò nè bìly svàty. Y tò jè prèšlò. Bìla jè večèrja, dòxòžalò jè pòlnòč. Jè, mlòdenka jè mòrala prije pòlnòč òdity òt svòjy ròditèly k ròditèlima dè bode snèxa. Ako jè nè dò pòlnòč dišla, ùna sò vàm dèčky dònèslý kurzínè nùter y xityly sò kurzínè fižo káj bò špòt. Dòšel jè primèš kapitòn i šèrè kapitòn, òny sò pòzvaly jòca i màter: „Drògy ròditèly, bi vè ví bìly vòlny dàty blàgoslòva?“ Màmà sò dònèslý f čàšy svètò vòdò i gràncico i pòsvètily sò mlòdenkò i rèkly sò: „Ìdi čèrka, ìdi, dèj tí Bòk srèčnòga pòta, bòdy tám prè drùgy màmý dòbra kak si bìla i pri meni. Òny sò dišly z mlòdenkòm, a òstały svàty sò sè zabòvłaly dò jùtra.

Marija Pintar (r. 1952.)

Mlatilka

V dvě vůře smø išly kòsit žitò. Stájce smø slágały, ùnda smø išly dímò jěst. Ûna da sè sp"òsošilo stájcaj, ùna sè išlo pò ñe i mlòtilò sè z mlatilkòm, mašinòm, kak kòmbáj jè bìl. Ûna smø pèlaly, vò vèné, tù na gmòjnò i tù sò dòšly z mlatilkòm i mlòtily smø. Jèn jè bìl na vòzò, jè xítal, drùga jè rězala, trètja jè xítala na mlatilkò. Ûna sò pòk slàmò mòžy na kòla namètały, dvò mòški. Jèn jè prè vrèčy bìl, dè jè zùñè bìlo, nò, i da smø tò zmlòtily smø dišly dímò, smø tù dòmaj jèly, òbèd sè skùxal. Káj, mèsò. Kòkòšino mèsò jè bìlo, gíbanica sè spèkla i najèly. Vè idèmò sàky na svòj pòsèl pòk dàlè.

Š čèm stè sè gíbanicò pèkly?

I z jábukamy i sirom i, nò..

A z òrèxy?

Nègda sò sè rèxy pròdały, ke smø nè, smø venòdjaly z rèxy. Nám jè bìlo škòda. Smø pròdały pòk sò pènězy bìly. Jè, i z rèxy, káj pòk. S tíkvòm, jábukamy, sirèñem, tò, tò sè, s tèm sè pèklo nègda, jè.

Fášnak

Na fášnak sò išlè žèné na zòbavaj. Nèkòjè sò išlè z mòžmy mòm od dòma, a nèkòjè sò išlè pò mòžè, káj sò dišly sòmý i ùna sò bìly dò jùtra na zòbavy, dò Pèpèlnicè, jè, cèlo nòč, ták jè bìlo. Nášy tèca Jòna òbaveznò, tètèc pògòtovò. Jè, tètèc sò dišly mòm pòpòlnè, a tèca Jòna ùna pò ñèga vèčèr. I ùna sò i òny bìly dò jùtra s tètècòm. Nášy màmà nè ták. Jápica sò nášy, akò sò jápy nášy, sò išly vèk òbedvò skùp na zòbavò. Jápa sò, òny sò nigdòr nè káj jápa dišèl, a màmà pò jápò a-a. Kè bi sè vròk vèč tò sè zmislil. Žèné, káj, tè sò bìlè slòbòdnè, plèsałè sò dò jùtra, vràga.

Marija Matjačić (r. 1931.)

Bádňak

Dějťe nám řečíte sóseda kák je něgda bílo na Bádňak dok ste ví bíly mály?

Dok sem jó bíla mála? Nás vám ga bílo jókó púnó d'ěce, tó sọ bíle, bíle sọ dvě sněxę pře xízy. Strinyny ga bílo děvęť decě, a mį smọ bíly štiry. Űna si zračúnaj kůlkọ nás ga tọ bílo, samọ d'ěce. Dě sọ dvọ, dvě sněxę bíle i tẹ dvọ mó"žy, jápa, máma, stọry máme, káj jó znóm, tọ t'je, púnọ nás ga bílo. I tọ smọ kọmaj čakały, tọga Bọžiča, dok bọ Bọžič. Űna sọ išla, dọbrọ bọmọ málo, sláma káj sę nęsla, dọvěčera tọ sę přepróvľalo, sę dělalo, kák věč ídě za Bọžič, Űna sę věčer sláma nęsla. Tọ je bíla vělka plófta sláme tak káj smọ pótly mógly y spáty nọ tẹ slámy mį d'ěca.

Štọ je tọ slámọ nęsel nůter?

Slámọ je, dọněsly sọ strųy jápa, nájstárešy člán u, mųšky, u ọbíteľy. Tẹ je Űnda slámọ nęsel. Űna kák sọ dọněsly slámọ, si smọ mį tọ, tọ sę nę smělọ světľọ vųžgaty nity níkaj. Dok je zdrávomárijia zvónilo, ọny sọ tọ slámọ zely i nęsly, pokučaly sọ nám na vróta, mį smọ si víknoly „sl"óbono“, ọny sọ dọšly i rękly „Fáľem bọdy Jézoš Kristoš“, a mį smọ rękly „Ná sę věķe Bọk je fọľe vrėden“. Űna sọ pọčely kak bájaty „Nó tọ mlódọ ľetọ, zdrávy, vęsely, tųsty, debely..“, kák tọ věč ídě, nám vē dọ krá tọ bọjala, nę. Tọ věč sáky znọ kák tọ ídě. I Űna je bílo tọ g"ótovo, zm"óľly smọ, si smọ mọrali m"óľty. „Áńdeo Góspodńi“ se m"óľly. Űna smọ sę spostíľy i Űna sę tẹ stól slóžil. Děľọ sę sę žítọ sę ná stól, i čak i p'ěnezy drọbny. Nę bílo něgda nękvy, drọbny p'ěnezy i tọ žítọ i nó tọ sę slóžil ọt sláme kriš Űnda. Űna sę napráľľọ kọľy kak gńězda kọľy tọga s'ěmęna. Űna sę gory děl stóľńak, něgda ọny dọmọčy sọ bíly, starínsky, káj sę tkáľọ, i tọ ọd dọmọčęga plótna. Dó"brọ, Űna sọ žęnę išľę jęsty tọ sláľat, kakti káj bọmọ jely. Ná stól n"ósiľę, a mųšky sọ sę pọk pọd stól tọ nanósyľy: i jármeca i šęķirọ i mọř mọřžóřca s ķem sę vęnọdjalo, něgda pųťer dělal. Nọ i bíča, sę tọ káj je gọjt spręga bíla, kakti tọ je mọralọ pọd stólom býty káj bọdě, bọmọ pọslųxnoly, i mọřxa i sę. A jěľọ sę, tọ, vē jěľọ sę Űnda. Űna tọ sę sę prepráľľọ, Űna sę išľọ jęst. A káj sę jěľọ? Glódný smọ tak si bíly, mókvič, Űnda sę vęnọdjalo ọtọ gráľ na sųxọm skųxany. Něgda je bíľ ọn káj sę ķęber zvól, debely gráľ. Tọ smọ jely, i kọmpót, aľi kọmpót ọt káj sę sųšilo: i sľivę i dọmọčę krůšķę, tępķę xrůšķę sọ bíľę, i jábọķę, tọ sę sę přiję sųšilo, Űna smọ to kųxaľy, a nę kak vē kọmpóty vákvi-nákvi, něgọ kák je ọnọ bíľ. Űna smọ sę tọ najely, Űna ķę sọ ọtọ, děķlicę sọ išľę pọpěvat. Děčķy sọ nit nę xoly pọpěvat, nego samọ púčę, nę. Pọpěvat, a káj na pọpěvańọ, z vęsěľem si išľę Űna si stópram jábukọ dọbil dě si pọpěval, a vē si samọ pęneze čọkajọ káj bọdọ.

A dá stę kinčily bora i štó ga dónesel nùter?

Aha, bora, tó. Bora smó tí, nę biló nity bora, nek sọ šumę dónesly bóróvnicó. A kinčil sę ták, otó, d'ěca. Smó ję i popěvaly ūna „Márijá sę májka trůdy“ nad tēm bóreko káj ję biló. Jábokę sọ sę vesiłę, vënë, tę cùkory, pèrija sọ sę rùzicę naprájlę, nę biló žùnžy kák vę, nę. Tó smó okinčily. Ūna sę tó išłó, dóbřó, tó sę prije nek ję vënëdjaló, káj smó mógly popěvat ity dę ję biló, nę. Ūna ję, smó dišly popěvat i ūna smó dōšly dok smó sę tó skùtily si, kópitaly pó tę slámy, lěpó ję biló tó. Ūna si smó išly na Pólnočko. Tó sę sę, a káj nit si si nę mël popróvēm káj obůty, púnó nás ga biló. Sakójččkę cipělę vľěkly. Děčky, káj sọ vékšy bily, tę sọ sákę fěłę stóre, pók gùmenę čizme. Vù tēm sę išłó nęgda f cirkvó, aly si smó išly. Sněk ję bil vėlky, a mi smó tám přę Štrókó, tó nę znatę, znótę vi dę ję tó. Nó, ódnóta tįjam. Tó smó, samó stěžica ję bila. Si jěn za drůgem sọ ták išly káj smó dōšli f cirkvó. Tó nę ništó rěkěl da nę. Tó nám ję biló vėselyję ity na Pólnočko, nę. Nó, ūna dok ję tó sę přěšłó, ūna smó dōšly s Pólnočkę. Ūna smó mi pó próvēm jěly, ták káj smó sę i zbětěžaly. Cěli děn póst ję bíl. Vę si, ūna dok si dōšel, pó próvēm jěl. Xládnetina ję bila, kólóč zdigany z őrěxy i klóbósy. Tó sę káj ję pók dómóčę biló, tó sę sę ūna dok smó ot Pólnočkę, i z rósola mėsó. Tó sọ kůxaly. Tó ję biló nękaj specijalitěty, am i vę ję tó specijalitět. A nęgda smó nę drůgó měly, ūna smó tó káj smó měly, nę. I ták káj smó sę tó najěly i spót, a drůgi děn pók ję nę biló sm'ěty f sěłó. Děčky sọ išly sl'òbónó, aly púce nę. Akó pémó kám f sěłó, nę, a i nę samó púce, i žënë. Nęsi směl nity k sósědó nyt níkam. Móm by tí bily, vėly kító tí drěžejó. Si smó nęgda kité měly, ję nę biló ošišany i trájny.

A kám sę nęsla ūnda óna sláma káj ję bila pó doly?

Kám sę sláma nęsla? Sláma sę nęsla, akó si vënëdjal, vóčkę kójy sọ měly. Tó tí sę sę svězalo, kójy vóčky sę namětaló, vėzalo i ná vřt. Nęję tó směłó sę gázity, i káj jó znóm, nękam f štáło, máló krávicam, máló, ję, f kóce nity nę ták.

Pitanja: Đurđica Erdelji (r. 1966.)

Odgvori: Katarina Frančić (r. 1937.)

b) Upitnik za terensko istraživanje

UPITNIK ZA TERENSKO ISTRAŽIVANJE KAJKAVSKIH GOVORA

MJESNI GOVOR

SVETE MARIJE

PODATCI O ISTRAŽIVAČU:

ISTRAŽIVAČICA: Suzana Erdelji

E-POŠTA: suzana.erdelji@gmail.com

DATUM ISTRAŽIVANJA: od svibnja do srpnja 2017.

a) **PODATCI O PUNKTU**

1. IME MJESTA: Sveta Marija
2. BROJ STANOVNIKA: 1.594
3. IMENA SUSJEDNIH MJESTA:
Donji Mihaljevec, Donji Vidovec i Donja Dubrava
4. KOJI GRAD SLUŽI KAO NEPOSREDNI CENTAR OKOLICE?
Prelog
5. U KOJU ŠKOLU ODLAZE DJECA? OŠ Sveta Marija
6. KOJIM SE ZANIMANJEM BAVI VEĆINA STANOVNIŠTVO?
Radnici u tvrtkama
7. NAZIV STANOVNIKA (ETNIK) ZA PUNKT U KOJEM SE ISPITUJE
Muški: Svetomarščan
Ženski: Svetomarščica
8. PRIDJEV OD IMENA MJESTA U KOJEM SE ISPITUJE: svetomarski
9. PREZIMENA RAŠIRENA U MJESTU:
Mustać, Orehovec, Pongrac, Kvakan, Poljak, Frančić
10. NAJČEŠĆA MUŠKA I ŽENSKA IMENA
Muška: Ivan, Josip, Stjepan
Ženska: Marija, Ana, Katarina
11. KOJA SU SELA U BLIZINI ZA KOJA VAM SE ČINI DA IMAJU ISTI GOVOR? Donji Mihaljevec
12. KOJA SU SELA U BLIZINI ZA KOJA VAM SE ČINI DA GOVORE DRUKČIJE? U ČEMU JE RAZLIKA?
Donji Vidovec i Donja Dubrava, a razlikuju se u vokalizmu (diftonzi), akcentuaciji i leksiku.
13. PODRIJETLO STANOVNIKA U MJESTU:
Hrvati

b) PODATCI O OBAVJESNICI

IME I PREZIME: Marija Matjačić

GODINA ROĐENJA: 3. srpnja 1931.

MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

OČEVO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

MAJČINO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

BROJ PREDAKA ROĐENIH U OBAVJESNIKOVU MJESTU ROĐENJA: 4

MJESTO IZ KOJEG JE BRAČNI DRUG: Draškovec

GDJE JE I KOLIKO DUGO OBAVJESNIK ŽIVIO IZVAN SVOGA MJESTA?
Obavjesnica nije živjela izvan svojega mjesta.

JE LI PISMEN? Da

ŠKOLOVANJE: osnovna škola (4 razreda)

ZANIMANJE: domaćica

TELEFONSKI BROJ: 040/660-432

ALIJETETI

1. Jednak refleks jata i poluglasa

Vjetar jako puše. *Véter jòko púše.*

Priròda je lijepa. *Príróda je lépa.*

Mjesec je pun. *M'ésece je pún.*

Bijelo platno *Bélo plòtno.*

Poluglas: Dan je lijep. *Dén je lépy.*

San mu je pao na oči. *Sén mo je ópal na jóčv.*

2. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /l/

Na obrazu mu je suza. Na obrózo mo je sóza.

Boli me ruka. Bolí me róka.

Desna ruka je jača od lijeve. Désna róka je jákša od léve.

Sunce se sakrilo iza oblaka. Sónce se skrílo za obláke.

3. Kajkavska akcentuacija (Iz snimljenoga govora.)

4. Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentiranih vokala (i slogova)

Idem tamo. Ídem tám.

Dodi ovamo. Dójdvy sím.

Radit ću. Délal bom.

5. Sekvencija /rj/ kao relikat palatalnoga /r/

More je plavo. Móre/mórje je plóvo.

Djeca se vole kupati u moru. D'éca se vóle kópaty v móro/mórjo.

Gora je zelena. Góra je zeléna.

Sutra moram orati. Zútra móram oráty.

Djed ore njivu. Déda órije/óre nívo.

6. Sekundarni skup lj

N jd. sol I jd. ólvyem

N jd. ulje I jd. solvyóm i soljóu

7. Skupovi labijal+ j

groblje gróbyje

grmlje gřmyje i gřmje

zdravlje zdróvyje i zdróvjé

8. Kajkavske depalatalizacije

Ljudi su ponekad zli. Lúdy so négda xmónvy/xúdy.

Konj mi je najdraža životinja. Kón mi je nájdražeša živótiňa.

9. Uporaba prijedloga vu / v

Idem u školu. *Ídem f škólo.*

U kući je toplo. *F xížv je tóplo.*

Kao dio prefiksa: *udovica* *dovíca*

vnuk *vnúk*

ustati *státi se*

umrijeti *xmréty*

ubiti *xmórity*

10. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

ognjište *jógnišče*

doći *dójty*

poći *ítv*

otići *dítv i odítv*

naći *nójty*

11. Primarno povećani broj samoglasničkih fonema (Iz snimljenoga govora)

12. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na početku riječi

Njegov grob je prekrio snijeg. *Ńégvoga gróba je prékril snék.*

Vrag ti ne da mira. *Vrók tí né da míra.*

Mraz je prekrio livadu. *Mrás je prékril lívado*

To što je rekao je laž. *Tò káj je rékel je lóš.*

13. Zamjenica *kaj* i njezini kompoziti

Što je to? *Káj je tó?*

Nešto se događa. *Nékaj se dogóža.*

Ništa se nije dogodilo. *Nikaj se né dógodilo.*

Zašto si otišao? *Zákaj si díšel?*

14. Upćenje jednadžbe A sg. = G sg. u m.r.

Stavio je nož na stol. *Dél je nóža na stól.*

Nema noža an stolu. *Néma nóža na stólo.*

Donesi mi šešir. *Dóneši mi škrlóka*

Kupit ću si šešir. *Kúpil tí bom škrlóka.*

15. Gubljenje morfološke posebnosti V sg.

Ivane, otvori vrata! *Ívan, ópry vróta!*

Susjede, dođi na ručak! *Sósed, dójdy na óbed.*

16. Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenome morfemu

Moj brat je jači od tebe. *Mój brát je jákšy od tebe.*

Moj tata je veći od tvog tate. *Mój táty je vékšy od tvojega tátija.*

Marko je bogatiji od Ivana. *Márko je bogatěšy od Ívana.*

Ana je slađa od Marije. *Ána je slájša/slójša/slátkeša od Márije.*

Marija je mlađa od Ane. *Márija je mlájša/mlójša od Áne.*

17. Tvorba futura: jedan složeni oblik za oba futura + mogućnost izricanja futura

prostim oblikom

Ja ću plesati. *Jó bom/bódem plésala.*

Ti ćeš plesati. *Tí boš/bódeš plésal.*

On će plesati. *Ón bo/bóde plésal.*

Mi ćemo plesati. *Mí bomo/bódemo plésaly.*

Vi ćete plesati. *Ví bote/bóдете plésaly.*

Oni će plesati. *Óny bodo/bódejo plésaly.*

18. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina

Infinitiv: *Ja ću stajati.* *Jó bom stóla.*

On će trčati. *Ón bo béžal.*

Supin: *Idem spavati.* *Ídem spót.*

Nemoj gledati. Naj glédaty.

Nemoj otići. Naj dítý/odítý.

19. Sustavna uporaba određenoga pridjevskog lika i u predikatnome proširku

Stol je nov. Stól je nóvy.

Poštar je star. Póštar je stórv.

On je čist. Ón je čistý.

ALTERITETI

1. **Refleks jata koji djelomice odstupa od prve kajkavske jednadžbe (Iz snimke (odstupa li ili ne)**

2. **Nekajkavski refleksi /o/ i /l/ (> /u/: su, A sg. roku/ruku)**

Boli me ruka. Bolí me róka.

Pogledaj mi ruku. Poglé mí róko

3. **Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencija /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita glagola *idti > iti**

Prezentska osnova: Dođi sa mnom. Dójdý z ménom.

Pođi za mnom. Hódy za menom.

Infinitivna osnova: Moram doći k tebi. Móram dójty k téby.

Voljela bi poći s tobom. Vólela by íty s tébom.

4. **Rotacizam u prezentskoj osnovi glagola moći: moreš, nemrem**

Ja mogu/ne mogu. Jó mórem/némrem.

Ti možeš/ne možeš. Tí móreš/némreš.

On može/ne može. Ón móre/némre.

Mi možemo/ne možemo. Mí móremo/némremo.

Vi možete/ne možete. Ví mórete/némrete.

Oni mogu/ne mogu. Óny móro/mórejo / némro/némrejo.

5. Krajnje slogovno /l/:

- zadržano bez izmjene: *Andeo leti.* Ánžel letí

6. Konsonantske skupine:

- neizmijenjena starojezična skupina /čr/ → *crv* čřři čřř, *crn* čřny, *crven* čřlěny i čřlěny, *crijevo* čřévo

- skupine /št/, /šp/, /šk/ uglavnom u primljenica: *šešir (škrlak)* škrłók, *štediti (šparati)* špóraty

- */vs/ > /øs/ ili /fs/: *Svi su se dobro najeli.* Sí so se dóbro nájely.

- */vk/ > /øk/ → *unuk* vnúk, *jučer* fčěra

- redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r/ u istome ili u sljedećemu slogu: *tvrd* třdo

četvrtak četřtek

Volim tvrdo kuhano jaje. Vólym třdo kúxanø jájce

Svekrva živi iznad nas. Svekrva živi nad námy.

7. Izjednačenje prijedloga iz i s u jednome liku, pretežno z:

Pao je s konja. Ópal je s kóna.

Dolazim iz Štrukovca. Dólazim/doxóžam Štrúkovca.

Izgubio sam kartu. Zgúbil sem korto.

Izišao je iz kuće. Zišel sem s xíže.

8. Oblici plurala u deklinaciji:

- neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r.:

Kupili smo volove. Kúpiły smo vóle.

Gledam golubove. Gledím gólobe.

Tražim pužve. Íščem póže.

Zabio sam golove. Zábil sam góle.

- nerelacijski morfem /ov/ (> /of/) u osnovi ispred morfema /ø/ u G pl. imenica m. r.:

pet susjeda pét sósedof/sósedy, sedam dječaka sedem dečókofof/déčky

- morfem /ø/ u G pl. imenica s. i ž. r.:

pet sela (pet sel) pét sél/ pét sély, pet žena (pet žen) pét žen/pét žény

- ishodišnojezična nejednakost oblika DLI pl. imenica i imeničkih riječi svih triju rodova:

Idem prema našim volovima. Ídem préma nášv vóly / nášvma vólyma.

Reci našim prijateljima da ću doći. Rěčv nášvm prijátelom / nášvma prijátelima da bom dóšel.

Nije mogao stajati na nogama. Néje mógel stóty na nogój / nógama.

- morfem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/:

Oni beru trešnje. Óny béréjo/béro čeréšne., Oni misle da ćemo mi doći. Óny míslijo/mísle da bómo mí došly.

9. Skupina zgj, zdj:

mozak mózak i móžžany, grožđe gróždye

10. Proteza: protetsko /i protetsko v

učiti vúčity, ujak vújča, sat vúra, otac jótec, Ana Jóna,

oko jóko, usuditi se xúpaty, umrijeti xmréty

11. Prezent glagola htjeti

Ja hoću. Jó bom/bódem.

Mi hoćemo. Mí bomo/bódemo.

Ti hoćeš. Tí boš/bódeš.

Vi hoćete. Ví bote/bódete.

On hoće. Ón bo/bódeš.

Oni hoće. Óny bodo/bódejo.

12. Oblici imenice *kčí* i deklinacija

N jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
G jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéry</i>
D jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
A A jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
V jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
L jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
I jd. <i>čéry/čerjóm</i>	mn. <i>čéryma/čerjómy</i>

IME I PREZIME: Katarina Frančić

GODINA ROĐENJA: 1. listopada 1937.

MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

OČEVO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

MAJČINO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

BROJ PREDAKA ROĐENIH U OBAVJESNIKOVU MJESTU ROĐENJA: 4

MJESTO IZ KOJEG JE BRAČNI DRUG: Sveta Marija

GDJE JE I KOLIKO DUGO OBAVJESNIK ŽIVIO IZVAN SVOGA MJESTA?
Obavjesnica nije živjela izvan svojega mjesta

JE LI PISMEN? Da

ŠKOLOVANJE: osnovna škola (5 razreda)

ZANIMANJE: domaćica

TELEFONSKI BROJ: 040/660-120

ALIJETETI

1. Jednak refleks jata i poluglasa

Vjetar jako puše. *Véter jòko púše.*

Priroda je lijepa. *Príroda je lépa.*

Mjesec je pun. *Míésec je pún.*

Bijelo platno *Bélo plòtno.*

Poluglas: Dan je lijep. *Dén je lépy.*

San mu je pao na oči. *Sén mo je ópal na jóčy.*

2. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /l/

Na obrazu mu je suza. *Na obrózo mo je sóza.*

Boli me ruka. *Bojí me rōka.*

Desna ruka je jača od lijeve. *Désna rōka je jákša od léve.*

Sunce se sakrilo iza oblaka. *Sōnce se skrílo za obláke.*

3. Kajkavska akcentuacija (*Iz snimljenog govora.*)

4. Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentiranih vokala (i slogova)

Idem tamo. *Ídem tám.*

Dodi ovamo. *Dójdy sím.*

Radit ću. *Délal bom.*

5. Sekvencija /rj/ kao relikat palatalnoga /r/

More je plavo. *Móre/mórje je plóvo.*

Djeca se vole kupati u moru. *D'éca se vôle kópaty v móro/mórjo.*

Gora je zelena. *Góra je zeléna.*

Sutra moram orati. *Zútra móram oráty.*

Djed ore njivu. *Déda órje/óre nívo.*

6. Sekundarni skup *lj*

N jd. *sol* I jd. *ólviem*

N jd. *ulje* I jd. *solvjóm i soljóm*

7. Skupovi *labijal + j*

groblje *gróbyje*

grmlje *gřmyje i gřmje*

zdravlje *zdróvyje i zdróvjje*

8. Kajkavske depalatalizacije

Ljudi su ponekad zli. *Lúdy so négda xmónv/xúdy.*

Konj mi je najdraža životinja. *Kón mí je nájdražeša živótína.*

9. Uporaba prijedloga *vu / v*

Idem u školu. Ídem f škólo.

U kući je toplo. F xížv je tóplo.

Kao dio prefiksa: udovica dovíca

vruk vnúk i únuk

ustati státi se

umrijeti xmréty

ubiti xmórity

10. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

ognjište jógñišče

doći dójtvy

poći ítvy

otići dítvy i odítvy

naći nójtvy

11. Primarno povećani broj samoglasničkih fonema (Iz snimljenoga govora)

13. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na početku riječi

Njegov grob je prekrrio snijeg. Ñégvoga gróba je prékril snék.

Vrag ti ne da mira. Vrók tí né da míra.

Mraz je prekrrio livadu. Mrás je prékril lívado

To što je rekao je laž. Tó káj je rékel je lóš.

14. Zamjenica kaj i njezini kompoziti

Što je to? Káj je tó?

Nešto se događa. Nékaj se dogóžja.

Ništa se nije dogodilo. Nikaj se né dógodilo.

Zašto si otišao? Zákaj si díšel?

15. Uopćenje jednadžbe A sg. = G sg. u m.r.

Stavio je nož na stol. Dél je nóža na stól.

Nema noža an stolu. *Néma nóža na stólo.*

Donesi mi šesir. *Dónesi mǐ škrlóka*

Kupit ću si šesir. *Kúpil tí bom škrlóka.*

16. Gubljenje morfološke posebnosti V sg.

Ivane, otvori vrata! *Ívan, ópry vróta!*

Susjede, dođi na ručak! *Sósed, dójdy na óbed.*

17. Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenome morfemu

Moj brat je jači od tebe. *Mój brát je jákšy od tebe.*

Moj tata je veći od tvog tate. *Mój táty je vékšy od tvojega tátija.*

Marko je bogatiji od Ivana. *Márko je bogatěšy od Ívana.*

Ana je slađa od Marije. *Ána je slájša/slójša/slátkeša od Márije.*

Marija je mlađa od Ane. *Márija je mlájša/mlójša od Áne.*

18. Tvorba futura: jedan složeni oblik za oba futura + mogućnost izricanja futura

prostim oblikom

Ja ću plesati. *Jó bom/bódem plésala.*

Ti ćeš plesati. *Tí boš/bódeš plésal.*

On će plesati. *Ón bo/bóde plésal.*

Mi ćemo plesati. *Mí bomo/bódemo plésaly.*

Vi ćete plesati. *Ví bote/bódete plésaly.*

Oni će plesati. *Óny bodo/bódejo plésaly.*

19. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina

Infinitiv: *Ja ću stajati.* *Jó bom stóla.*

On će trčati. *Ón bo béžal.*

Supin: *Idem spavati.* *Ídem spót.*

Nemoj gledati. *Naj glédaty.*

Nemoj otići. Naj dity/odity.

20. Sustavna uporaba određenoga pridjevskega lika i u predikatnome proširku

Stol je nov. Stól je nóvy.

Poštar je star. Póštar je stórv.

On je čist. Ón je čistv.

ALTERITETI

1. Refleks jata koji djelomice odstupa od prve kajkavske jednadžbe (Iz snimke (odstupa li ili ne)

2. Nekajkavski refleksi /o/ i /l/ (> /u/: su, A sg. roku/ruku)

Boli me ruka. Bolí me rōka.

Pogledaj mi ruku. Poglě mí rōko

3. Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencija /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita glagola *idti > iti

Prezentska osnova: Dođi sa mnom. Dójdvy z ménom.

Pođi za mnom. Hódy za menom.

Infinitivna osnova: Moram doći k tebi. Móram dójty k téby.

Voljela bi poći s tobom. Vólela by ity s tébom.

4. Rotacizam u prezentskoj osnovi glagola moć: moreš, nemrem

Ja mogu/ne mogu. Jó mórem/némrem.

Ti možeš/ne možeš. Tí móreš/némreš.

On može/ne može. Ón móre/némre.

Mi možemo/ne možemo. Mí móremo/némremo.

Vi možete/ne možete. Ví mórete/némrete.

Oni mogu/ne mogu. Óny móro/mórejo / némro/némrejo.

5. Krajnje slogovno /l/:

- zadržano bez izmjene: *Andeo leti.* *Anžel letí*

6. Konsonantske skupine:

- neizmijenjena starojezična skupina /čr/ → *crv* *čřfi čřf*, *crn* *čřny*, *crven* *čřlěny*
čřlěny, *crijevo* *čřévo*

- skupine /št/, /šp/, /šk/ uglavnom u primljenica: *šešir (škrlak)* *škrłók*, *štediti (šparati)*
špóraty

- */vs/ > /øs/ ili /fs/: *Svi su se dobro najeli.* *Sí so se dóbro nájely.*

- */vk/ > /øk/ → *unuk* *vnúk i únuk*, *jučer* *fčěra*

- redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r/ u istome ili u sljedećemu slogu:
tvrd *třdo*

četvrtak *čřtřtek*

Volim tvrdo kuhano jaje. *Vólym třdo kúxano jájce*

Svekrva živi iznad nas. *Svekrva žíví nad námý.*

7. Izjednačenje prijedloga izi s u jednome liku, pretežno z:

Pao je s konja. *Ópal je s kóna.*

Dolazim iz Štrukovca. *Dólazim/doxóžam Štrúkovca.*

Izgubio sam kartu. *Zgúbil sem korto.*

Izišao je iz kuće. *Zišel sem s xíže.*

8. Oblici plurala u deklinaciji:

- neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r.:

Kupili smo volove. *Kúpily smo vóle.*

Gledam golubove. *Gledím gólobe.*

Tražim puževe. *Iščem póže.*

Zabio sam golove. *Zábil sam góle.*

- nerelacijski morphem /ov/ (> /of/) u osnovi ispred morfema /ø/ u G pl. imenica m. r.:

pet susjeda *pét sósedof/sósedy*, *sedam dječaka* *sedem dečókofof/déčky*

- morphem /ø/ u G pl. imenica s. i ž. r.:

pet sela (pet sel) *pét sél/ pét sély*, *pet žena (pet žen)* *pét žen/pét žený*

- ishodišnojezična nejednakost oblika DLI pl. imenica i imeničkih riječi svih triju rodova:

Idem prema našim volovima. *Ídem préma nášý vólý / nášýma vólyma.*

Reci našim prijateljima da ću doći. *Rěčý nášým prijátelom / nášýma prijátelima da bom dóšel.*

Nije mogao stajati na nogama. *Néje mógel stóty na nogój / nógama.*

- morphem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/:

Oni beru trešnje. *Óny bérejo/béro čeréšnje.*, *Oni misle da ćemo mi doći.* *Óny míslijo/mísle da bómo mí došly.*

9. Skupina zgi, zdj:

mozak *mózak i móžžany*, *grožđe* *grózdye*

10. Proteza: protetsko /i protetsko v

učiti *vúčity*, *ujak* *vújča*, *sat* *vúra*, *otac* *jótec*, *Ana* *Jóna*,

oko *jóko*, *usuditi se* *xúpaty*, *umrijeti* *xmréty*

11. Present glagola htjeti

Ja hoću. *Jó bom/bódem.*

Mi hoćemo. *Mí bomo/bódemo.*

Ti hoćeš. *Tí boš/bódeš.*

Vi hoćete. *Ví bote/bódeťe.*

On hoće. *Ón bo/bódeš.*

Oni hoće. *Óny bodo/bódejo.*

12. Oblici imenice kći i deklinacija

N jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
G jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéry</i>
D jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
A A jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
V jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
L jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
I jd. <i>čéry/čerjóm</i>	mn. <i>čéryma/čerjómy</i>

IME I PREZIME: Marija Pintar

GODINA ROĐENJA: 20. srpnja 1951.

MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

OČEVO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

MAJČINO MJESTO ROĐENJA: Donji Mihaljevec

BROJ PREDAKA ROĐENIH U OBAVJESNIKOVU MJESTU ROĐENJA: 4

MJESTO IZ KOJEG JE BRAČNI DRUG: Sveta Marija

GDJE JE I KOLIKO DUGO OBAVJESNIK ŽIVIO IZVAN SVOGA MJESTA?
Obavjesnica nije živjela izvan svojega mjesta.

JE LI PISMEN? Da

ŠKOLOVANJE: osnovna škola (8 razreda)

ZANIMANJE: domaćica

TELEFONSKI BROJ: ----

ALIJETETI

1. Jednak refleks jata i poluglasa

Vjetar jako puše. *Véter jòko púše.*

Priroda je lijepa. *Príroda je lépa.*

Mjesec je pun. *M'ésec je pún.*

Bijelo platno *Bélo plòtno.*

Poluglas: Dan je lijep. *Dén je lépy.*

San mu je pao na oči. *Sén mo je ópal na jóčv.*

2. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /l/

Na obrazu mu je suza. *Na obrózo mo je sóza.*

Boli me ruka. *Bolí me ròka.*

Desna ruka je jača od lijeve. *Désna róka je jákša od léve.*

Sunce se sakrilo iza oblaka. *Sónce se skrilo za obláke.*

3. Kajkavska akcentuacija (Iz snimljenoga govora.)

4. Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentiranih vokala (i slogova)

Idem tamo. *Ídem tám.*

Dodi ovamo. *Dójdvy sím.*

Radit ću. *Délal bom.*

5. Sekvencija /rj/ kao relikat palatalnoga /r/

More je plavo. *Móre je plóvo.*

Djeca se vole kupati u moru. *D'éca se vóle kópaty v móro.*

Gora je zelena. *Góra je zeléna.*

Sutra moram orati. *Zútra móram oráty.*

Djed ore njivu. *Déda óre nívo.*

6. Sekundarni skup lj

N jd. *sol* I jd. *ólvyjem*

N jd. *ulje* I jd. *solvyjóm i soljóm*

7. Skupovi labijal+ j

groblje *gróbyje*

grmlje *gřmyje i gřmje*

zdravlje *zdróvyje i zdróvyje*

8. Kajkavske depalatalizacije

Ljudi su ponekad zli. *Lúdy so négda xmónvy.*

Konj mi je najdraža životinja. *Kón mí je nájdražeša živótiňa.*

9. Uporaba prijedloga vu/ v

Idem u školu. *Ídem f škólo.*

U kući je toplo. F xížv je tóplo.

Kao dio prefiksa: *udovica dovíca*

vruk vnúk

ustati státí se

umrijeti xmréty

ubiti xmórity

10. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

ognjište jógnišče

doći dòjty

poći ítv

otići dítv i odítv

naći nòjty

11. Primarno povećani broj samoglasničkih fonema (Iz snimljenoga govora)

12. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetu riječi

Njegov grob je prekrio snijeg. Négvoga gróba je prékril snék.

Vrag ti ne da mira. Vrók tí né da míra.

Mraz je prekrio livadu. Mrás je prékril lívado

To što je rekao je laž. Tó káj je rékel je lóš.

13. Zamjenica *kaj* i njezini kompoziti

Što je to? Káj je tó?

Nešto se događa. Nékaj se dogóžja.

Ništa se nije dogodilo. Nikaj se né dógodilo.

Zašto si otišao? Zákaj si díšel?

14. Upćenje jednadžbe A sg. = G sg. u m.r.

Stavio je nož na stol. Dél je nóža na stól.

Nema noža an stolu. Néma nóža na stólo.

Donesi mi šešir. *Dónesi m' škrlóka*

Kupit ću si šešir. *Kúpil ti' bom škrlóka.*

15. Gubljenje morfološke posebnosti V sg.

Ivane, otvori vrata! *Ívan, ópry vróta!*

Susjede, dođi na ručak! *Sósed, dójdy na óbed.*

16. Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenome morfemu

Moj brat je jači od tebe. *Mój brát je jákšy od tebe.*

Moj tata je veći od tvog tate. *Mój táty je vékšy od tvojega tátija.*

Marko je bogatiji od Ivana. *Márko je bogatěšy od Ívana.*

Ana je slađa od Marije. *Ána je slájša/slójša/slátkeša od Márije.*

Marija je mlađa od Ane. *Márija je mlájša/mlójša od Áne.*

17. Tvorba futura: jedan složeni oblik za oba futura + mogućnost izricanja futura

prostim oblikom

Ja ću plesati. *Jó bom/bódem plésala.*

Ti ćeš plesati. *Ti' boš/bódeš plésal.*

On će plesati. *Ón bo/bóde plésal.*

Mi ćemo plesati. *Mí bomo/bódemo plésaly.*

Vi ćete plesati. *Vi' bote/bódeťe plésaly.*

Oni će plesati. *Óny bodo/bódejo plésaly.*

18. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina

Infinitiv: *Ja ću stajati.* *Jó bom stóla.*

On će trčati. *Ón bo béžal.*

Supin: *Idem spavati.* *Ídem spót.*

Nemoj gledati. *Naj glédaty.*

Nemoj otići. *Naj díty/odíty.*

19. Sustavna uporaba određenoga pridjevskog lika i u predikatnome proširku

Stol je nov. *Stól je nóvy.*

Poštar je star. *Póštar je stóry.*

On je čist. *Ón je čísty.*

ALTERITETI

1. Refleks jata koji djelomice odstupa od prve kajkavske jednadžbe (Iz snimke (odstupa li ili ne)

2. Nekajkavski refleksi /o/ i /l/ (> /u/: su, A sg. roku/ruku)

Boli me ruka. *Bolí me róka.*

Pogledaj mi ruku. *Poglé mi róko*

3. Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencija /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita glagola *idti > *iti*

Prezentska osnova: *Dodi sa mnom.* *Dójdý z ménom.*

Podi za mnom. *Hódy za menom.*

Infinitivna osnova: *Moram doći k tebi.* *Móram dójty k téby.*

Voljela bi poći s tobom. *Vólela by íty s tébom.*

4. Rotacizam u prezentskoj osnovi glagola *moć*: *moreš*, *nemrem*

Ja mogu/ne mogu. *Jó mórem/némrem.*

Ti možeš/ne možeš. *Tí móreš/némreš.*

On može/ne može. *Ón móre/némre.*

Mi možemo/ne možemo. *Mí móremo/némremo.*

Vi možete/ne možete. *Ví mórete/némrete.*

Oni mogu/ne mogu. *Óny móro/mórejo / némro/némrejo.*

5. Krajnje slogovno /l/:

- zadržano bez izmjene: *Andeo leti.* *Anžel letí*

6. Konsonantske skupine:

- neizmijenjena starojezična skupina /čr/ → *crv* *čřf*, *crn* *čřny*, *crven* *čřlěny*
čřlěny, *crijevo* *čřévo*

- skupine /št/, /šp/, /šk/ uglavnom u primljenica: *šešir (škrlak)* *škrłók*, *štediti (šparati)*
špóraty

- */vs/ > /øs/ ili /fs/: *Svi su se dobro najeli.* *Sí so se dóbro nájely.*

- */vk/ > /øk/ → *unuk* *vnúk*, *jučer* *fčěra*

- redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r/ u istome ili u sljedećemu slogu:
tvrd *třdo*

četvrtak *čřtřtek*

Volim tvrdo kuhano jaje. *Vólym třdo kúxano jájce*

Svekrva živi iznad nas. *Svekrva žíví nad námy.*

7. Izjednačenje prijedloga izi s u jednome liku, pretežno z:

Pao je s konja. *Ópal je s kóna.*

Dolazim iz Štrukovca. *Dólazim/doxóžam Štrúkovca.*

Izgubio sam kartu. *Zgúbil sem korto.*

Izišao je iz kuće. *Zišel sem s xíže.*

8. Oblici plurala u deklinaciji:

- neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r.:

Kupili smo volove. *Kúpily smo vóle.*

Gledam golubove. *Gledím gólobe.*

Tražim puževe. *Iščem póže.*

Zabio sam golove. *Zábil sam góle.*

- nerelacijski morphem /ov/ (> /of/) u osnovi ispred morfema /ø/ u G pl. imenica m. r.:

pet susjeda *pét sósedy*, *sedam dječaka* *sedem děčky*

- morphem /ø/ u G pl. imenica s. i ž. r.:

pet sela (pet sel) *pét sél/ pét sély*, *pet žena (pet žen)* *pét žen/ pét ženy*

- ishodišnojezična nejednakost oblika DLI pl. imenica i imeničkih riječi svih triju rodova:

Idem prema našim volovima. *Ídem préma nášyma vólyma.*

Reci našim prijateljima da ću doći. *Rěčy nášyma prijatelima da bom dóšel.*

Nije mogao stajati na nogama. *Néje mógel stóty na nogój/ nógama.*

- morphem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/:

Oni beru trešnje. *Óny bérejo/béro čeréšnje.*, *Oni misle da ćemo mi doći.* *Óny mǐslijo/mǐsle da bómo mǐ došly.*

9. Skupina *zgj, zdj*:

mozak *mózak i móžžany*, *grožđe* *grózdvyje*

10. Proteza: protetsko */i* protetsko *v*

učiti *vúčity*, *ujak* *vújča*, *sat* *vúra*, *otac* *jótec*, *Ana* *Jóna*,

oko *jóko*, *usuditi se* *xúpaty*, *umrijeti* *xmréty*

11. Present glagola *htjeti*

Ja hoću. *Jó bom/bódem.* *Mi hoćemo.* *Mǐ bomo/bódemo.*

Ti hoćeš. *Tǐ boš/bódeš.* *Vi hoćete.* *Vǐ bote/bódete.*

On hoće. *Ón bo/bódeš.* *Oni hoće.* *Óny bodo/bódejo.*

12. Oblici imenice *kíi* i deklinacija

N jd. *čer/čerka*

mn. *čery/čerke*

G jd. <i>čéry/čerke</i>	mn. <i>čéry/čerke</i>
D jd. <i>čéry/čerky</i>	mn. <i>čěryma/čerka</i>
A A jd. <i>čer/čerka</i>	mn. <i>čéry/čerke</i>
V jd. <i>čer/čerka</i>	mn. <i>čéry/čerke</i>
L jd. <i>čéry/čerky</i>	mn. <i>čěryma/čerka</i>
I jd. <i>čéry/čerjóm/čerkom</i>	mn. <i>čěryma/čerjomy/čerka</i>

IME I PREZIME: Đurđica Erdelji

GODINA ROĐENJA: 23. ožujka 1966.

MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

OČEVO MJESTO ROĐENJA: Draškovec

MAJČINO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

BROJ PREDAKA ROĐENIH U OBAVJESNIKOVU MJESTU ROĐENJA: 4

MJESTO IZ KOJEG JE BRAČNI DRUG: Sveta Marija

GDJE JE I KOLIKO DUGO OBAVJESNIK ŽIVIO IZVAN SVOGA MJESTA?
Obavjesnica nije živjela izvan svojega mjesta.

JE LI PISMEN? Da

ŠKOLOVANJE: četverogodišnja srednja strukovna škola

ZANIMANJE: poljoprivredni tehničar

TELEFONSKI BROJ: 040/660-299

ALIJETETI

1. Jednak refleks jata i poluglasa

Vjetar jako puše. *Véter jòko púše.*

Priroda je lijepa. *Príroda je lépa.*

Mjesec je pun. *Míésec je pún.*

Bijelo platno *Bélo plòtno.*

Poluglas: Dan je lijep. *Dén je lépy.*

San mu je pao na oči. *Sén mo je ópal na jóčy.*

2. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /l/

Na obrazu mu je suza. *Na obrózo mo je sóza.*

Boli me ruka. *Boľi me rōka.*

Desna ruka je jača od lijeve. *Dēsna rōka je jākša od léve.*

Sunce se sakrilo iza oblaka. *Sōnce se skrīlo za oblāke.*

3. Kajkavska akcentuacija (*Iz snimljenog govora.*)

4. Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentiranih vokala (i slogova)

Idem tamo. *Ĭdem tām.*

Dodi ovamo. *Dōjdy sīm.*

Radit ću. *Dēlal bom.*

5. Sekvencija /rj/ kao relikat palatalnoga /r/

More je plavo. *Móre je plóvo.*

Djeca se vole kupati u moru. *Dĕca se vôle kōpaty v mōro.*

Gora je zelena. *Góra je zelēna.*

Sutra moram orati. *Zŭtra mōram oráty.*

Djed ore njivu. *Dēda ōre nívo.*

6. Sekundarni skup *lj*

N jd. *sol* I jd. *ólviem*

N jd. *ulje* I jd. *solvjóm i soljóm*

7. Skupovi *labijal + j*

groblje *gróbyje*

grmlje *gŕmyje i gŕmje*

zdravlje *zdróvyje i zdróvjje*

8. Kajkavske depalatalizacije

Ljudi su ponekad zli. *Łŭdy sŏ nĕgda xmóńy.*

Konj mi je najdraža životinja. *Kŏń mĭ je nájdražeša žĭvótĭna.*

9. Uporaba prijedloga *vu / v*

Idem u školu. *Īdem f škólo.*

U kući je toplo. *F xǐžv je tóplo.*

Kao dio prefiksa: *udovica* *dovíca*

vnuk *vnúk*

ustati *státi se*

umrijeti *xmréty*

ubiti *xmórity*

10. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

ognjište *jógǵišče*

doći *dójtvy*

poći *ítvy*

otići *dítvy i odítvy*

naći *nójtvy*

11. Primarno povećani broj samoglasničkih fonema (Iz snimljenoga govora)

12. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetu riječi

Njegov grob je prekrrio snijeg. *Négvoga gróba je prékril snék.*

Vrag ti ne da mira. *Vrók tí né da míra.*

Mraz je prekrrio livadu. *Mrás je prékril lívado*

To što je rekao je laž. *Tó káj je rékel je lóš.*

13. Zamjenica kaj i njezini kompoziti

Što je to? *Káj je tó?*

Nešto se događa. *Nékaj se dogóžǵa.*

Ništa se nije dogodilo. *Nikaj se né dógodilo.*

Zašto si otišao? *Zákaj si díšel?*

14. Upóćenje jednadžbe A sg. = G sg. u m.r.

Stavio je nož na stol. *Dél je nóža na stól.*

Nema noža an stolu. *Néma nóža na stólo.*

Donesi mi šešir. *Dónesi mi škrlóka*

Kupit ću si šešir. *Kúpil ti bom škrlóka.*

15. Gubljenje morfološke posebnosti V sg.

Ivane, otvori vrata! *Ívan, ópry vróta!*

Susjede, dođi na ručak! *Sósed, dójdy na óbed.*

16. Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenome morfemu

Moj brat je jači od tebe. *Mój brát je jákšy od tebe.*

Moj tata je veći od tvog tate. *Mój táty je vékšy od tvojega tátija.*

Marko je bogatiji od Ivana. *Márko je bogatěšy od Ívana.*

Ana je slađa od Marije. *Ána je slájša/slójša/slátkeša od Márije.*

Marija je mlađa od Ane. *Márija je mlájša/mlójša od Áne.*

17. Tvorba futura: jedan složeni oblik za oba futura + mogućnost izricanja futura

prostim oblikom

Ja ću plesati. *Jó bom/bódem plésala.*

Ti ćeš plesati. *Tí boš/bódeš plésal.*

On će plesati. *Ón bo/bóde plésal.*

Mi ćemo plesati. *Mí bomo/bódemo plésaly.*

Vi ćete plesati. *Ví bote/bódete plésaly.*

Oni će plesati. *Óny bodo/bódejo plésaly.*

18. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina

Infinitiv: *Ja ću stajati.* *Jó bom stóla.*

On će trčati. *Ón bo béžal.*

Supin: *Idem spavati.* *Ídem spót.*

Nemoj gledati. *Naj glédaty.*

Nemoj otići. Naj dity/odity.

19. Sustavna uporaba određenoga pridjevskega lika i u predikatnome proširku

Stol je nov. Stól je nóvy.

Poštar je star. Póštar je stórv.

On je čist. Ón je čistv.

ALTERITETI

**1. Refleks jata koji djelomice odstupa od prve kajkavske jednadžbe (*Iz snimke*
(odstupa li ili ne))**

2. Nekajkavski refleksi /o/ i /l/ (> /u/: su, A sg. roku/ruku)

Boli me ruka. Bolí me rōka.

Pogledaj mi ruku. Poglě mí rōko

**3. Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencija /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita
glagola **idti > iti***

Prezentska osnova: Dođi sa mnom. Dójdvy z ménom.

Podi za mnom. Hódy za menom.

Infinitivna osnova: Moram doći k tebi. Móram dójty k téby.

Voljela bi poći s tobom. Vólela by ity s tébom.

4. Rotacizam u prezentskoj osnovi glagola *moć*: *moreš, nemrem*

Ja mogu/ne mogu. Jó mórem/némrem.

Ti možeš/ne možeš. Tí móreš/némreš.

On može/ne može. Ón móre/némre.

Mi možemo/ne možemo. Mí móremo/némremo.

Vi možete/ne možete. Ví mórete/némrete.

Oni mogu/ne mogu. Óny móro/mórejo / némro/némrejo.

5. Krajnje slogovno /l/:

- zadržano bez izmjene: *Andeo leti.* *Anžel letí*

6. Konsonantske skupine:

- neizmijenjena starojezična skupina /čr/ → *crv* *čřf*, *crn* *čřny*, *crven* *čřlěny*
čřlěny, *crijevo* *čřévo*

- skupine /št/, /šp/, /šk/ uglavnom u primljenica: *šešir (škrlak)* *škrłók*, *štediti (šparati)*
špóraty

- */vs/ > /øs/ ili /fs/: *Svi su se dobro najeli.* *Sí so se dóbro nájely.*

- */vk/ > /øk/ → *unuk* *vnúk*, *jučer* *fčěra*

- redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r/ u istome ili u sljedećemu slogu:
tvrd *třdo*

četvrtak *čřtřtek*

Volim tvrdo kuhano jaje. *Vólym třdo kúxano jájce*

Svekrva živi iznad nas. *Svekrva žíví nad námý.*

7. Izjednačenje prijedloga izi s u jednome liku, pretežno z:

Pao je s konja. *Ópal je s kóna.*

Dolazim iz Štrukovca. *Dólazim/doxóžam Štrúkovca.*

Izgubio sam kartu. *Zgúbil sem korto.*

Izišao je iz kuće. *Zišel sem s xíže.*

8. Oblici plurala u deklinaciji:

- neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r.:

Kupili smo volove. *Kúpily smo vóle.*

Gledam golubove. *Gledím gólobe.*

Tražim puževe. *Iščem póže.*

Zabio sam golove. Zábil sam góle.

- nerelacijski morphem /ov/ (> /of/) u osnovi ispred morfema /ø/ u G pl. imenica m. r.:

pet susjeda pét sósedy, sedam dječaka sedem děčky

- morphem /ø/ u G pl. imenica s. i ž. r.:

pet sela (pet sel) pét sél/ pét sély, pet žena (pet žen) pét žen/ pét žený

- ishodišnojezična nejednakost oblika DLI pl. imenica i imeničkih riječi svih triju rodova:

Idem prema našim volovima. Ídem préma nášyma vólýma.

Reci našim prijateljima da ću doći. Rěčy nášyma prijátelima da bom dóšel.

Nije mogao stajati na nogama. Néje mógel stóty na nogój/ nógama.

- morphem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/:

Oni beru trešnje. Óny bérejo/béro čeréšnje., Oni misle da ćemo mi doći. Óny mǐslijo/mǐsle da bomoǔ mǐ došly.

9. Skupina zgi, zdj:

mozak mózak, grožđe grózdýje

10. Proteza: protetsko /i protetsko v

učiti vúčity, ujak vújča, sat vúra, otac jótec, Ana Jóna,

oko jóko, usuditi se xúpaty, umrijeti xmréty

11. Present glagola htjeti

Ja hoću. Jó bom/bódem.

Mi hoćemo. Mǐ bomo/bódemo.

Ti hoćeš. Tǐ boš/bódeš.

Vi hoćete. Vǐ bote/bódete.

On hoće. Ón bo/bódeš.

Oni hoće. Óny bodo/bódejo.

12. Oblici imenice kći i deklinacija

N jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
G jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéry</i>
D jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čěryma</i>
A A jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
V jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
L jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čěryma</i>
I jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čěryma</i>

9. Sažetak

Mjesni govor Svete Marije

U radu se opisuje govor Svete Marije, mjesta koje se nalazi u donjem, najistočnijem dijelu Međimurske županije. Taj govor pripada kajavskome narječju, međimurskome dijalektu, njegovu donjem poddijalektu i draškovečkoj podskupini govora, koja je prijelazna podskupina između preloške i donjodubravске skupine govora.

U radu se opisuju fonološke i morfološke jezične značajke svetomarskoga govora. U uvodnome se dijelu pozornost posvećuje kajavskome narječju i njegovim dijalektima. Posebno se obrađuje međimurski dijalekt koji se dijeli na tri poddijalekta: donji, srednji i gornji. Nakon toga ukratko je opisana povijest i sadašnjost mjesta Svete Marije. Na temelju zvučnih zapisa izvornih kazivačica svetomarskoga govora i Upitnika za terensko istraživanje kajkavskih govora opisane su fonološke (akcentuacija, vokalizam i konsonantizam) te morfološke jezične značajke (promjenjive i nepromjenjive vrste riječi) govora Svete Marije. Na temelju primjera iz zvučnih zapisa te Upitnika za terensko istraživanje mjesnoga govora Svete Marije potvrđuje se pripadnost govora Svete Marije međimurskome dijalektu, njegovu donjem poddijalektu, odnosno draškovečkoj podskupini govora. U odnosu na susjedne govore svetomarski je govor jednak mjesnome govoru Donjega Mihaljevca, a razlikuje se od mjesnih govora Donjega Vidovca i Donje Dubrave.

Ključne riječi: kajkavsko narječje, međimurski dijalekt, draškovečka podskupina, svetomarski govor

10. Summary

Local speech of Sveta Marija

In this paper we describe the local speech of Sveta Marija, little town in lower and the most eastern part of Međimurje county. The speech belongs to Kajkavian idiom, dialect of Međimurje, its lower subdialect and Draškovec speech subgroup, which is a transitional subgroup between Prelog and Donja Dubrava speech group.

We analyze phonological and morphological linguistic features of Sveta Marija speech. In the introductory part we focus on Kajkavian idiom and its dialects. Particular emphasis was on Međimurje dialect that is divided in three subdialects: lower, middle and upper. This is followed by a short description of past and present of Sveta Marija. Based on soundtracks of authentic speakers of Sveta Marija speech and Questionnaire for field research of Kajkavian speech we identified phonological (accentuation, the use of vowels and consonants) and morphological characteristics (inflected and unchanging words) of Sveta Marija speech. From the examples, provided by soundtracks and Questionnaire for field research of local speech of Sveta Marija, we confirmed that the speech of Sveta Marija belongs to Međimurje dialect, its lower subdialect and Draškovec speech subgroup. In relation to other neighbouring speeches, the speech of Sveta Marija is similar to speech of Donji Mihaljevec and different from the speeches of Donji Vidovec and Donja Dubrava.

Key words: Kajkavian idiom, dialect of Međimurje, Draškovec speech subgroup, speech of Sveta Marija